

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY
Katedra účtovníctva a audítorstva

Vplyv pandémie COVID-19 na ekonomiku, účtovnú prax, výskum a kvalitu vzdelávania

The Impact of COVID-19 Pandemic on Economics, Accounting Practice, Research and Quality of Education

Zborník vedeckých statí
z vedeckého webinára

Proceedings of Scientific Papers
from the Scientific Webinar

Bratislava, 12. novembra 2021

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY
Katedra účtovníctva a audítorstva

***Vplyv pandémie COVID-19 na ekonomiku,
účtovnú prax, výskum a kvalitu vzdelávania***

***The Impact of COVID-19 Pandemic on
Economics, Accounting Practice, Research
and Quality of Education***

Zborník vedeckých statí
z vedeckého webinára

Proceedings of Scientific Papers
from the Scientific Webinar

Bratislava, 12. novembra 2021

© Za kolektív autorov: Ing. Miriama Blahušiaková, PhD., Ing. Daša Mokošová, PhD.

Zborník bol spracovaný ako jeden z výstupov projektu VEGA č. 1/0121/21 *Analýza vplyvu krízy súvisiacej s COVID-19 na finančné zdravie subjektov v Slovenskej republike.*

Medzinárodný vedecký výbor webinára / International Scientific Committee of Webinar:

Predseda / Chairman:

prof. Ing. Ivan Brezina, CSc. (dekan Fakulty hospodárskej informatiky, Ekonomickej univerzity v Bratislave)

Členovia / Members:

doc. Ing. Jitka Meluchová, PhD. (Katedra účtovníctva a audítorstva, Fakulta hospodárskej informatiky, Ekonomickej univerzity v Bratislave)

doc. Dr hab. Joanna Dyczkowska (Department of Costing, Tax Management and Controlling, Wroclaw University of Economics and Business)

doc. Ing. Ladislav Mejzlík, PhD. (Katedra finančného účtníctví a auditingu, Fakulta financí a účtníctví, Vysoká škola ekonomická v Praze)

Ing. Martina Borovcová, PhD. (Katedra financí, Ekonomická fakulta, Technická univerzita Vysoká škola banská v Ostrave)

Recenzenti / Reviewers:

Ing. Milan Gedeon, PhD.

doc. Ing. Katarína Máziková, PhD.

Ing. Miloš Sklenka, PhD.

Zostavovatelia / Editors:

Ing. Miriama Blahušiaková, PhD.

Ing. Daša Mokošová, PhD.

Rukopis neprešiel jazykovou ani redakčnou úpravou. Za odbornú stránku, vecnú a legislatívnu správnosť, formálnu úpravu a konečnú verziu textu uverejneného v zborníku zodpovedajú autori.

Letra Edu, 2021

ISBN: 978-80-89962-87-7

Obsah

Predslov	5
The Slovak Travel and Tourism Industry between the Second and the Third Wave of the COVID-19 Pandemic	6
<i>(Renáta Antalová)</i>	
The Impact of COVID-19 Pandemic on Macroeconomic Environment.....	12
<i>(Miriama Blahušiaková)</i>	
The Impact of COVID-19 Outbreak on the Academic Sphere	19
<i>(Miriama Blahušiaková, Daša Mokošová, Erik Šoltés)</i>	
History of Bank's Levy Fee in the Slovak Republic	25
<i>(Oľga Kadlečíková)</i>	
The Development of Contributions from the Share of the Tax Paid in the Selected Types of Non – profit Accounting Entities	30
<i>(Alena Kordošová)</i>	
Measures to Support Employment in the Period of COVID-19.....	36
<i>(Kornélia Lovciová)</i>	
The Impact of the Coronation Crisis on Legislative Changes in the Field of Accounting and Taxes.....	42
<i>(Jitka Meluchová, Martina Mateášová)</i>	
The Institute of a Company in Crisis in a Simply Company on Share.....	50
<i>(Lucia Ondrušová)</i>	
The impact of the COVID-19 Pandemic on the Financial Decision of the Company's Management	56
<i>(Miroslava Vašeková)</i>	

Predslov

Miriama Blahušiaková

Lockdown spojený s ochorením COVID-19, ktorý vypukol v novembri 2019 v čínskej provincii Wu-Chan a následne sa veľmi rýchlo rozšíril do celého sveta, významným spôsobom ovplyvnili spoločenský a ekonomický život vo všetkých krajinách sveta, Slovensko nevynímajúc. Opatrenia prijímané vládami jednotlivých krajín zamerané na ochranu zdravia obyvateľstva a spomalenie šírenia vírusu boli veľmi prísne. Vo viacerých krajinách došlo k obmedzeniu pohybu obyvateľstva, zatvoreniu škôl, prevádzok, hraníc, obmedzeniu organizácie hromadných podujatí, voľnočasových aktivít, zákazu medzinárodnej prepravy, zákazu cestovania a pod.

Zatvorenie prevádzok, obmedzenie výroby ako aj ďalšie reštrikčné opatrenia vlády sa negatívne podpísali na ekonomických výsledkoch mikro prostredia, ale výrazným negatívnym spôsobom ovplyvnili aj makroekonomické ukazovatele. Napriek miernemu zlepšeniu pandemickej situácie v lete 2020, vypukla na jeseň 2020 druhá vlna pandémie, ktorá kontinuálne prešla do tretej vlny pandémie už koncom leta 2021.

Niektorí ekonómovia považujú krízu súvisiacu s pandemiou COVID-19 za jednu z najhorších kríz v histórii ľudstva, dokonca z hľadiska dopadu na makroekonomické ukazovatele za horšiu, ako bola finančná kríza v rokoch 2008 až 2009. Vo všetkých krajinách sveta došlo k prudkému poklesu hrubého domáceho produktu, zvyšovaniu nezamestnanosti, zvyšovaniu cien, pričom inflácia v Slovenskej republike dosahuje najvyššie hodnoty za posledných 13 rokov.

Negatívny dopad na mikroekonomické prostredie najviac postihol subjekty, ktoré v dôsledku reštrikčných opatrení museli úplne alebo aspoň čiastočne obmedziť svoje podnikanie. Najviac postihnutým odvetvím bolo odvetvie cestovného ruchu a gastro sektora, niekedy označované aj ako HORECA sektor (Hotely, Reštaurácie, CAviarne). Na zmiernenie negatívnych dôsledkov pandémie prijímali vlády jednotlivých krajín viaceré opatrenia a zamerali sa na poskytovanie rôznych foriem pomoci pre najviac postihnuté subjekty, ktoré im mali pomôcť prekonať zlú finančnú situáciu, v ktorej sa ocitli. Vzhľadom na to, že hlavne zo začiatku bola táto pomoc spojená s viacerými byrokratickými obmedzeniami, náročnými podmienkami, ktoré bolo treba splniť, aby pomoc získali, sa mnohé krízou postihnuté subjekty ani len nepokúsili o tieto formy pomoci zažiadať.

Výskumní pracovníci z Katedry účtovníctva a audítorstva Fakulty hospodárskej informatiky Ekonomickej univerzity v Bratislave sa v rámci grantovej úlohy VEGA s názvom **Analýza vplyvu krízy súvisiacej s COVID-19 na finančné zdravie subjektov v Slovenskej republike** v rámci prvého roku riešenia výskumného projektu zamerali na skúmanie vplyvu pandémie a následných reštrikčných opatrení vlády na rôzne subjekty ekonomického života. Skúmali vplyv pandémie na makroekonomické prostredie, na podnikateľské účtovné jednotky, nepodnikateľské účtovné jednotky (ako sú napr. občianske združenia, neziskové účtovné jednotky, rozpočtové a príspevkové organizácie), na subjekty z finančného sektora (ako sú banky a poisťovne), ako aj na oblasť vzdelávania, vedy a výskumu.

V tejto súvislosti zorganizovali členovia riešiteľského kolektívu v spolupráci so Slovenskou spoločnosťou pre hospodársku informatiku dňa 12. 11. 2021 v rámci Týždňa vedy a techniky vedecký webinár s názvom **Vplyv pandémie COVID-19 na ekonomiku, účtovnú prax, výskum a kvalitu vzdelávania**. Cieľom vedeckého webinára bola prezentácia, diskusia a výmena vedeckých poznatkov vyplývajúci z analýzy dopadu krízy súvisiacej s ochorením COVID-19 na ekonomiku, účtovnú prax, výskum a kvalitu vzdelávania medzi riešiteľmi vedeckého grantového projektu, a tiež výmena a komparácia vedeckých poznatkov riešiteľov vedeckovýskumnej úlohy s názormi ostatných účastníkov webinára na uvedenú problematiku.

Najvýznamnejšie vedecké príspevky, ktoré boli prezentované na vedeckom webinári, sú obsahom tohto zborníka vedeckých statí.

Slovenský cestovný ruch v období medzi druhou a treťou vlnou pandémie COVID-19

The Slovak Travel and Tourism Industry between the Second and the Third Wave of the COVID-19 Pandemic

Renáta Antalová¹

¹ University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatics, Department of Accounting and Auditing
Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava 5, Slovak Republic
E-mail: renata.antalova@euba.sk

Abstract: *Business in the accommodation and catering, other services, retail and transport sectors is primarily based on mobility and people-to-people meetings. The COVID-19 pandemic has caused massive restrictions on mobility globally. The pandemic also threatened the existence of many Slovak companies operating in the sectors, as their restrictions were affected almost immediately. They were among the first to close, and the easing of restrictions affected them last. In our contribution, we will focus primarily on the accommodation and catering sector and other services connected to the tourism sector. In the short periods between the individual waves of the pandemic, there was a partial recovery in these sectors, but the situation from 2019 was not reached.*

Keywords: *accommodation and food services, hotel traffic, COVID-19 pandemic, sales*

JEL codes: M48, M54

1 Súčasný stav – úvod do problematiky / Introduction

Je to už takmer dva roky, čo sa aj slovenská verejnosť dozvedela o výskyte vírusovej pneumónie v meste Wu-chan v Číne. Rýchlym tempom začala prítomnosť nového koronavírusu ovplyvňovať životy ľudí aj mimo Číny. Epidémia postupne nadobudla rozmery celosvetovej pandémie s významným vplyvom aj na ekonomickú a finančnú sféru.

Prvá vlna pandémie zasadila celosvetovo a aj v podmienkach Slovenska nečakaný a silný úder, ako z epidemiologického, tak aj z ekonomického hľadiska. Na Slovensku bol prvý prípad ochorenia vírusom COVID-19 zaznamenaný 6.3.2020. Pandémia spôsobená týmto vírusom vyvolala zmeny v rôznych oblastiach nášho každodenného života. Prijímané boli rôzne opatrenia. Protipandemické na zamedzenie šírenia ochorenia a podporné na pomoc podnikateľom a zamestnancom najviac postihnutým protipandemickými opatreniami. Vplyv druhej vlny bol z epidemiologického hľadiska masívnejší, na ekonomický vývoj Slovenska miernejší. Finančný sektor počas pandémie dokázal udržať stabilitu a banky pomohli financovať výpadky tržieb podnikov a financovaniu prevádzok napomohli do určitej miery aj štátne garančné schémy.

Aj keď kríza spôsobená pandemiou COVID-19 ovplyvnila všetky podnikateľské subjekty na Slovensku, či už vo forme rôznych obmedzení alebo zvýšených nákladov, nie všetkých odvetví sa dotkla rovnako. Náš príspevok je zameraný predovšetkým na tú odvetvovú kategóriu, ktorá bola v doterajších dvoch vlnách pandémie najviac postihnutá, a to odvetvie cestovného ruchu, pretože činnosť prevádzok bola v rámci možného prenosu nákazy výrazne obmedzená alebo zastavená v prvej vlne takmer okamžite a aj v druhej vlne patrila tiež medzi rizikové, pretože prevádzky boli obmedzované ako prvé a uvoľňovanie obmedzení sa ich týkalo ako posledných. Okrem toho boli prijímané v období uplynulých dvoch rokov ďalšie obmedzenia a kontrolné opatrenia na hraniciach Slovenska s okolitými štátmi, čo významne ovplyvnilo prílev turistov z okolitých štátov na aký sme boli v minulých obdobiach na Slovensku zvyknutí.

2 Metodológia a zdrojové údaje / Methodology and Data

Cestovný ruch je súbor činností zameraných na uspokojovanie potrieb súvisiacich s cestovaním a pobytom osôb mimo miesta trvalého bydliska a zvyčajne vo voľnom čase.

Ich cieľom je odpočinok, poznávanie, zdravie, rozptýlenie a zábava, kultúrne a športové vyžitie, služobné cesty, t. j. získavanie komplexného zážitku (Gúčík, 2006).

Keď v roku 2010 robila špecializovaná agentúra spojených národov UNWTO (Svetová organizácia turizmu) odhad vývoja turizmu na najbližších 10 rokov, prognózovala, že hranicu 1,4 miliardy cestovateľov do zahraničia dosiahne ľudstvo v roku 2020. Nakoniec sa tak stalo už v roku 2018 keď cestovný ruch rástol oveľa rýchlejšie ako svetová ekonomika. Kým svetová ekonomika sa vzrástla oproti roku 2017 o 3,7 percenta, cestovný ruch vzrástol o 6 %, a tak získal pozíciu jedného z najrýchlejšie sa rozvíjajúcich ekonomických odvetví. Nepočítalo sa s krízou odvetvia spôsobenou pandemiou COVID-19.

V rámci ekonomiky Európskej únie mal vždy cestovný ruch vzhľadom na tradície starého kontinentu a jeho prírodné krásy významné postavenie. V roku 2018 odvetvie cestovania a cestovného ruchu priamo vyprodukovalo 3,9 % HDP EÚ a zamestnávalo 5,1 % všetkého ekonomicky činného obyvateľstva, čo predstavuje približne 11,9 milióna pracovných miest (EP, 2021).

Aj Slovenský cestovný ruch sa v období pred vypuknutím pandémie pomerne rýchlo rozvíjal. Zahraniční i domáci návštevníci začali objavovať krásy našich regiónov. Práve regionalizácia má význam pre výber aktivít cestovného ruchu, ktoré majú v danom oblasti najväčší potenciál pre alokáciu investícií na rozvojové aktivity. Územie Slovenska možno napriek jeho malej rozlohe rozdeliť až na 21 regiónov cestovného ruchu. Na základe prírodných a kultúrno-historických podmienok boli v regiónoch určené hlavné aktivity cestovného ruchu a ich význam. 4 regióny s medzinárodným významom (Bratislavský, Podunajský, Liptovský a Tatranský), 7 regiónov má národný význam (Strednopovažský, Severopovažský, Turčiansky, Oravský, Horehronský, Košický, Šarišský), 5 regiónov má nadregionálny význam (Dolnopovažský, Hornonitriansky, Gemerský, Pohronský a Spišský) a 5 regiónov má regionálny význam (Záhorský, Nitriansky, Ipel'ský, Hornozemplínsky a Dolnozemplínsky).

Obrázok 1 Regionalizácia cestovného ruchu v SR

Zdroj: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/cestovny-ruch-7/legislativa-a-koncepcne-dokumenty/koncepcne-dokumenty/regionalizacia-cestovneho-ruchu-v-sr/prilohy-mapy/hlavne-formy-cestovneho-ruchu-v-regionoch>

Objektom nášho skúmania je odvetvie cestovného ruchu na Slovensku, v rámci kategorizácie SK NACE sekcia I UBYTOVACIE A STRAVOVACIE SLUŽBY (55.1 Hotelové a podobné ubytovanie). Zdrojmi získavaných údajov sú údaje Štatistického úradu SR www.statistics.sk, Národnej banky Slovenska www.nbs.sk, monografie a vedecké články uvedené v časti literárne zdroje a iné odkazy. Cieľom príspevku je vyhodnotiť obdobie 2. a 3. štvrťroku 2021 z hľadiska návštevnosti, resp. využitia dostupných kapacít ubytovacích zariadení v porovnaní s rovnakým obdobím predchádzajúcich dvoch rokov.

3 Výsledky a diskusia / Results and Discussion

Negatívne dopady obmedzenia pohybu obyvateľstva a protipandemických opatrení v rámci cestovného ruchu možno ilustrovať na vybranej vzorke účtovných jednotiek pôsobiacich

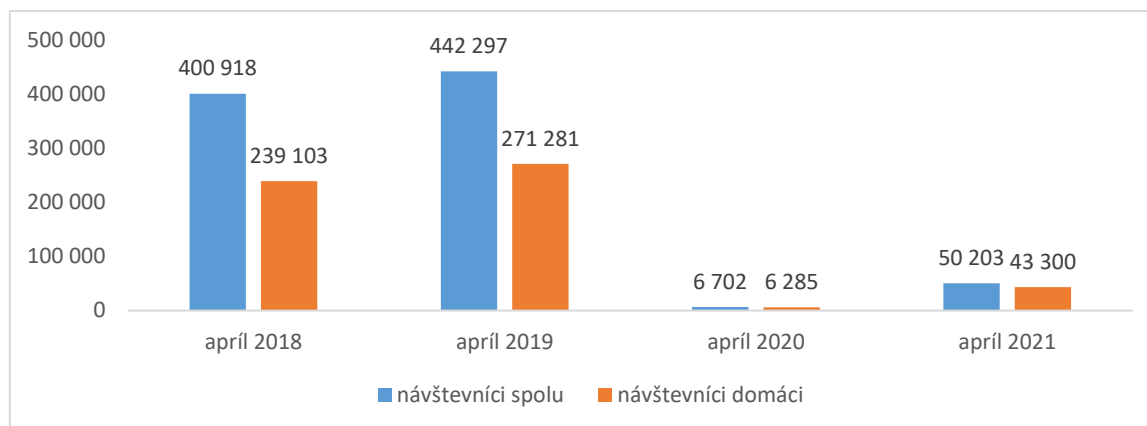
v sektore ubytovania. Blahušiaková (2021) porovnávala v rámci svojho výskumu účtovné závierky vybranej vzorky ubytovacích zariadení, kde zo skúmaných 773 účtovných jednotiek vykazovalo za rok 2020 v porovnaní s rokom 2019 pokles tržieb až 74,3 % účtovných jednotiek. V priemernom vyjadrení na jednu účtovnú jednotku to znamená pokles tržieb o 244 662 € .

Vzhľadom na to, že údaje z účtovných závierok ubytovacích zariadení na Slovensku za rok 2021 ešte nie sú k dispozícii, budú predmetom nášho záujmu údaje o návštevnosti za 2. a 3. štvrťrok 2021, čo sú každoročne obdobia s najvyššou návštevnosťou a počtom prenocovaní ako domácich, tak aj zahraničných návštevníkov.

3.1 Vývoj cestovného ruchu v ubytovacích zariadeniach SR v období apríl – jún 2021

Uvoľňovanie opatrení v apríli 2021 sa prejavilo nárastom počtu domácich turistov aj cudzincov. Návštevnosť hotelov a penziónov sa oproti marcu tohto roka zvýšila o jednu tretinu, avšak dostala sa len na 11 % hodnoty pred pandémiou. Vzhľadom na to, že apríl 2020 bol pre ubytovacie zariadenia kritický, 7,5-násobný medziročný nárast návštevnosti (IV.2020-IV.2021) vychádza z takmer nulovej porovnávacej základne. Ubytovacie zariadenia navštívilo len 50-tisíc osôb s počtom prenocovaní 193,6-tisíc nocí. Z uvedeného počtu bolo len 7-tisíc zahraničných návštevníkov (13,8 %), domácich turistov bolo ubytovaných 43-tisíc (86,2 %). Najviac domácich turistov navštívilo Žilinský, Bratislavský a Prešovský kraj.

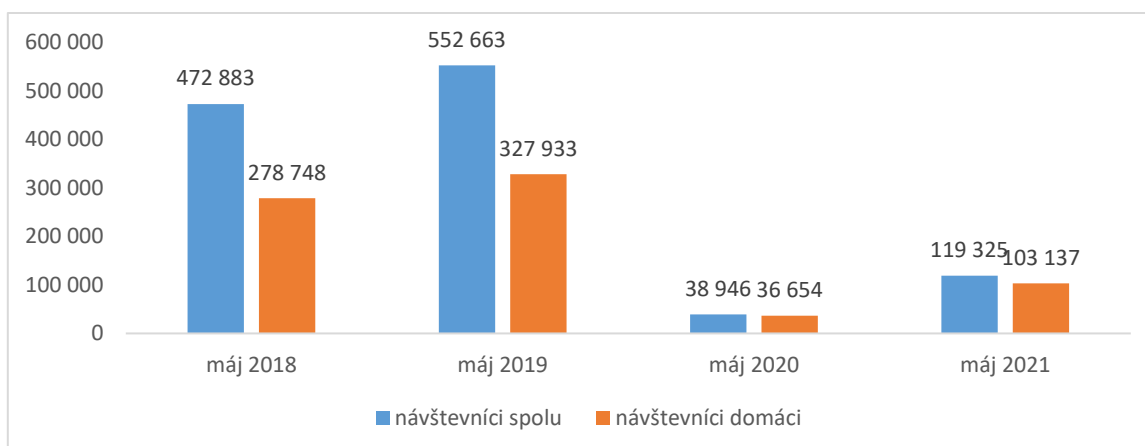
Graf 1 Porovnanie návštevnosti v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu SR medziročne za mesiac apríl

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR

V máji 2021 počet domácich turistov prekročil 100-tisícovú hranicu (86 %). Najviac turistov navštívilo Žilinský, Prešovský a Banskobystrický kraj. 42-tisíc prenocovaní za máj je najvyšší počet prenocovaní zahraničných turistov od decembra 2020. V máji ubytovanie v hoteloch, penziónoch a ďalších ubytovacích zariadeniach na Slovensku využilo 16-tisíc cudzincov (14%). Tí uprednostnili Bratislavský, Trnavský, Prešovský a Žilinský kraj.

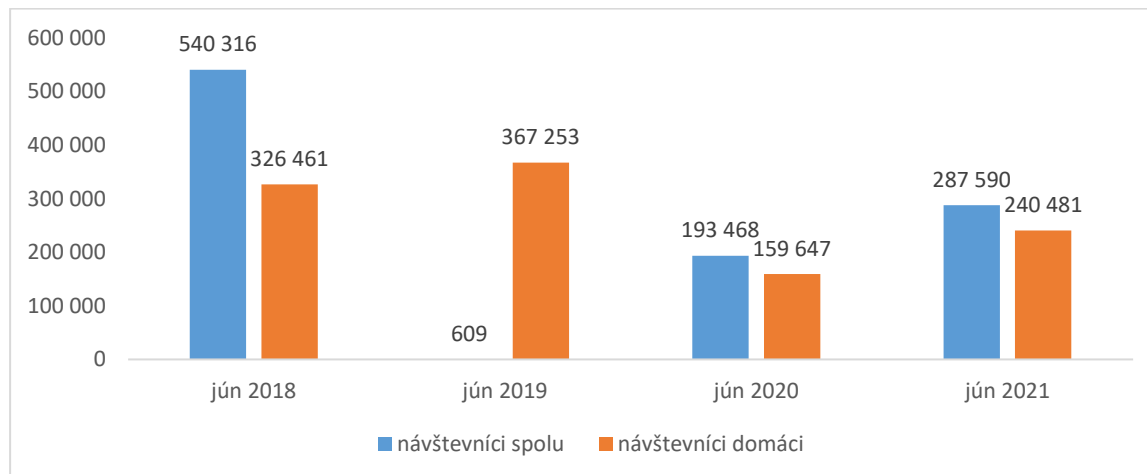
Graf 2 Porovnanie návštevnosti v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu SR medziročne za mesiac máj

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR

Jún 2021 bol oproti predchádzajúcim dvom mesiacom, čo sa týka návštevnosti i počtu prenocovaní, lepší. Naďalej zaostáva percento ubytovaných cudzincov (16 %) oproti júnu 2019 (40 %). Napríklad návštevnosť hlavného mesta cudzincami zaznamenala oproti rovnakému obdobiu v roku 2019 pokles o 84,1 %. Celkovo bolo v máji 2021 v slovenských ubytovacích zariadeniach ubytovaných len 47-tisíc zahraničných hostí s takmer 113-tisíc prenocovaniami. Najviac domácich turistov sa navštívilo Žilinský, Prešovský a Banskobystrický kraj. Celkový počet domácich turistov v týchto troch krajoch (145-tisíc) tvoril až 60 % celoslovenskej domácej návštevnosti v mesiaci jún (240-tisíc osôb).

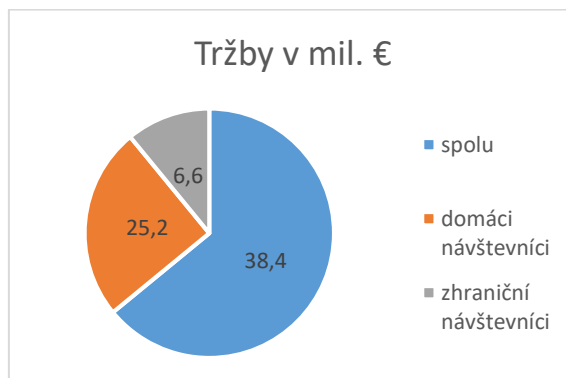
Graf 3 Porovnanie návštevnosti v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu SR medziročne za mesiac jún

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR

Ubytovacie služby na Slovensku poskytovalo ku koncu druhého štvrťroka 4 586 ubytovacích zariadení s počtom izieb 71-tisíc a so 167,5-tisíc stálými lôžkami, ktoré boli využité v druhom štvrťroku len na 15,1 %. Využitie izieb dosiahlo len 19,4 %.

Graf 4 Tržby ubytovacích zariadení cestovného ruchu v druhom štvrtroku 2021

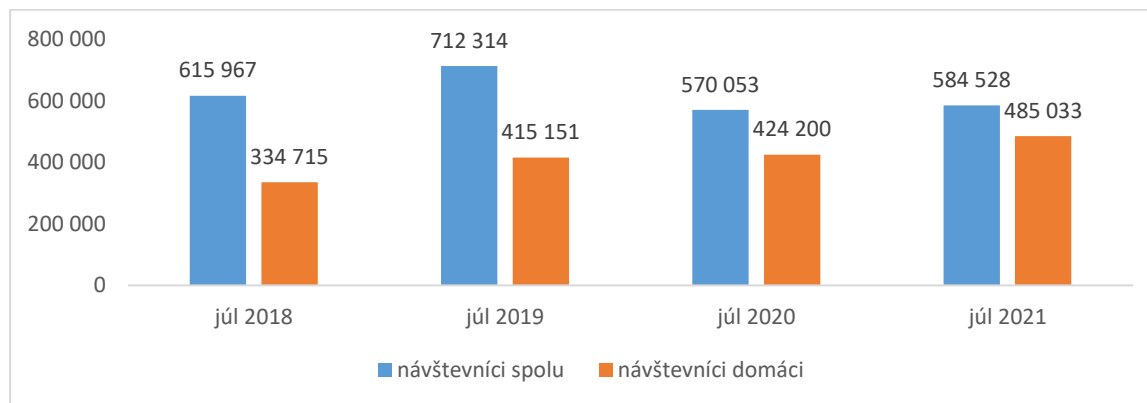
Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR

V porovnaní s rovnakým obdobím roku 2020 vzrástli tržby na dvojnásobok, avšak v porovnaní s rovnakým obdobím roku 2019 je to pokles na jednu tretinu úrovne tržieb z rovnakého obdobia pre pandémiou.

3.1 Vývoj cestovného ruchu v ubytovacích zariadeniach SR v období júl – august 2021

Obdobie letných prázdnin býva každoročne pre odvetvie cestovného ruchu najsilnejším obdobím roka. V júli 2021 využil ubytovacie služby hotelov, penziónov a ďalších typov ubytovacích zariadení takmer rovnaký počet hostí ako v júli predošlého roku (+ 15-tisíc návštevníkov). Avšak v porovnaní s rekordným počtom hostí v rovnakom období roku 2019 bol tohtoročný počet hostí o 127-tisíc návštevníkov nižší. V Žilinskom kraji sa podarilo prekročiť celkovú júlovú návštevnosť spred dvoch rokov. Letná turistická sezóna bola pre slovenské regióny sezónou domácich návštevníkov. Ich percentuálny podiel na celkovej návštevnosti bol 83 %.

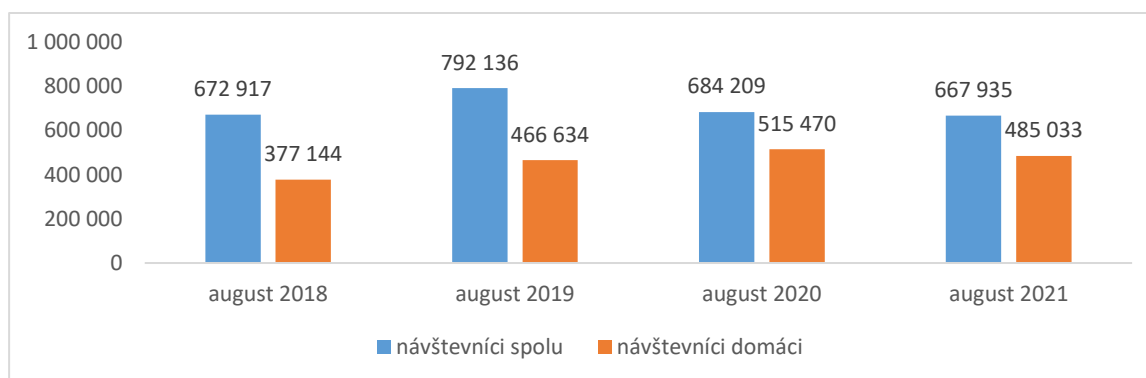
Graf 5 Porovnanie návštevnosti v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu SR medziročne za mesiac júl

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR

Prevaha domácich návštevníkov pokračovala aj v auguste. Z celkového počtu takmer 668-tisíc návštevníkov tvorili domáci hostia až 80,6 % (vyše 530-tisíc). Ubytovacie služby využilo v auguste takmer 130-tisíc zahraničných hostí. V auguste 2021 patrili regióny Prešovského a Žilinského kraja k najnavštevovanejším regiónom z pohľadu domácich hostí i zahraničných hostí. Najviac zahraničných hostí navštívilo Bratislavský kraj.

Graf 6 Porovnanie návštevnosti v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu SR medziročne za mesiac august

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR

V medziročnom porovnaní návštevnosti v súhrne za obdobie od januára do augusta roku 2021 (1,8 milióna hostí) došlo k poklesu návštevníkov o takmer 30,1 % a v porovnaní s rokom 2019 je celkový počet hostí nižší o 58,8 %.

Pre ubytovacie zariadenia je ďalším vážnym problémom okrem poklesu návštevnosti najmä nedostatok pracovnej sily. Počet zamestnancov v cestovnom ruchu v porovnaní s obdobím pred pandémiou klesol o 40-tisíc, čo je zhruba 35 % zamestnancov.

Záver / Conclusions

V prípade slovenskej ekonomiky bude podľa prognóz Národnej banky Slovenska (NBS, 2021) očakávané tempo rastu výkonnosti ekonomiky v najbližších mesiacoch zatienené dvoma vplyvmi. Prvým je tretia vlna pandémie, ktorá oslabí najmä domáci spotrebiteľský dopyt. Vysoké ceny vstupov sa pretavili do spotrebiteľských cien rýchlejšie, ako sa očakávalo. Ceny vstupov sa prejavujú vo všetkých zložkách inflácie. Prevážil vplyv slabšieho dopytu, ktorý naďalej trápí pandémiou najviac zasiahnuté sektory a teda aj sektor cestovného ruchu. Momentálne stojí Slovensko na prahu tretej vlny pandémie, vplyv predchádzajúcich etáp na svetovú a teda aj slovenskú ekonomiku však ešte stále pretrváva. Ekonomické dôsledky krízy sa budú aj na Slovensku prejavovať dlhšie než sa očakávalo.

Príslušnosť ku grantovej úlohe / Acknowledgments

Príspevok bol spracovaný v rámci riešenia grantovej úlohy **VEGA č. 1/0121/21 Analýza vplyvu krízy súvisiacej s COVID-19 na finančné zdravie subjektov v Slovenskej republike**

Literárne zdroje a iné odkazy / References

Blahušáková, M. (2021). Impact of COVID-19 Crises on Accounting Entities Providing Accommodation Services in Slovakia. *Proceedings. 13, Financial Management of Firms and Financial Institutions: International Scientific Conference*, 7-16.

European Parliament (EP, 2021). Fact Sheets on the European Union. Available at: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/126/tourism>

Gúčík, M. (2006). *Cestovný ruch - hotelierstvo - pohostinstvo: výkladový slovník*. Slovenské pedagogické nakladateľstvo - Mladé letá.

Národná banka Slovenska (NBS, 2021). Ekonomický a menový vývoj. Jeseň 2021. Dostupné na: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/ekonomicky_menovy_vyvoj/2021/protected/emv_jesen-2021.pdf

Štatistický úrad SR (ŠÚ, 2021). Odvetvové štatistiky. Cestovný ruch. <https://www.statistics.sk>

Vplyv pandémie COVID-19 na makroekonomické prostredie

The Impact of COVID-19 Pandemic on Macroeconomic Environment

Miriama Blahušiaková¹

¹ University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatics, Department of Accounting and Auditing
Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, Slovakia
E-mail: miriama.blahusiakova@euba.sk

Abstract: *The crisis related to the COVID-19 pandemic not only negatively affected the financial situation of entrepreneurs in the microenvironment, but also had a negative impact on indicators of the macroeconomic environment, such as gross domestic product, labor market and unemployment rate, as well as the price level of goods and services. The paper focuses on the analysis of the impact of the pandemic and the government's restrictive measures on the above macroeconomic indicators. As the analysis shows, the negative impact on macroeconomic indicators was rapid especially in 2020, mainly due to strict restrictive measures, which were e.g. in the Slovak Republic associated with a severe lockdown of the economy and the declaration of a state of emergency.*

Keywords: *macroeconomic environment, GDP, labour market, unemployment, price level*
JEL codes: *E21, E24, E31, G01, M49*

1 Súčasný stav – úvod do problematiky / Introduction

Pandémia ochorenia COVID-19 je už druhý rok prebiehajúcou globálnou pandémiou. Prvé prípady nového ochorenia spôsobeného koronavírusom SARS Cov-2 boli identifikované v čínskom meste Wu-chan už v novembri 2019 (Aljofan, & Gajpov, 2020; Al-Rabiaah a kol., 2020). Na začiatku roku 2020 došlo k jeho rozšíreniu do ostatných častí sveta, v dôsledku čoho bolo v marci 2020 ochorenie COVID-19 vyhlásené Svetovou zdravotníckou organizáciou za globálnu pandémiu.

Vzhľadom na to, že počet nakazených sa v jednotlivých krajinách prudko a nekontrolovateľne zvyšoval, pristupovali jednotlivé krajiny sveta k prísnyim karanténym opatreniam (Shafi, Liu, & Ren, 2020; Leite, Hodgkinson, & Gruber, 2020), ktoré boli spojené so zákazom vychádzania, uzatvorením škôl, obchodov, firiem, obmedzením voľnočasových aktivít. Tieto opatrenia sa ukázali ako vhodný spôsob boja proti šíreniu ochorenia. Rozdiel, akým jednotlivé krajiny svetovej ekonomiky pristupovali k prijímaniu protipandemických opatrení, bol ovplyvnený skúsenosťami jednotlivých krajín. Krajiny južnej a juhovýchodnej Ázie, ktoré mali skúsenosti s predchádzajúcim lokálnym výskytom epidémií vírusov Ebola, SARS, či MERS, pristupovali k boju proti ochoreniu prísne a nekompromisne, čo sa následne prejavilo v obmedzení šírenia ochorenia a tým pádom mohli pristúpiť k následnému oživovaniu svojich ekonomík výrazne skôr v porovnaní s inými priemyselne vyspelejšími krajinami sveta, ktoré opatrenia neuplatňovali až tak striktné.

Dňa 6. marca 2020 bol prvý pozitívny prípad nakazenia ochorením COVID-19 potvrdený aj na Slovensku. V nadväznosti na to došlo (Šuster, 2020; Kordošová, 2021; Blahušiaková, 2021) postupne k zavádzaniu prísnych reštrikčných opatrení (uzavretie škôl, hraníc, obchodov, prevádzok poskytujúcich služby, zrušenie hromadných podujatí), ktoré boli jedny z najprísnejších v rámci Európy. Reštrikčné opatrenia mali za cieľ chrániť zdravie obyvateľov v dôsledku spomalenia šírenia ochorenia, na druhej strane mali negatívny vplyv na vývoj svetovej ekonomiky a hospodárstva. Súčasná kríza bude mať podľa viacerých prognóz strednodobý a aj dlhodobý dopad na potencionálny vývoj ekonomiky, prostredníctvom bankrotov a zadlženosti firiem, cez narušenie globálneho hodnotového reťazca, zníženej investičnej aktivity v dôsledku zhoršených finančných podmienok jednotlivých subjektov ekonomiky. Z tohto dôvodu bolo a je nevyhnutné použiť dostupné

nástroje na posilnenie podnikateľského prostredia a prijať legislatívne opatrenia zamerané na zmiernenie negatívnych dopadov krízy na podnikateľské i nepodnikateľské subjekty.

Cieľom príspevku je analyzovať vplyv pandémie COVID-19 a následných reštrikčných opatrení prijatých vládou Slovenskej republiky na makroekonomické prostredie z pohľadu vývoja hrubého domáceho produktu, vývoja trhu práce a inflácie.

2 Metodológia a zdrojové údaje / Methodology and Data

Príspevok je zameraný na skúmanie a vyhodnotenie vplyvu uzavretia ekonomiky, tzv. lockdownu súvisiaceho s pandemiou COVID-19 na ukazovatele charakterizujúce makroekonomické prostredie, ako sú vývoj hrubého domáceho produktu (ďalej aj „HDP“), vývoj nezamestnanosti a miera inflácie.

Pri spracovaní príspevku sme vychádzali z existujúcich zdrojov, či už printových alebo elektronických, ktoré sme študovali, rešerovali a následne prostredníctvom metód analýzy, syntézy a komparácie sme formulovali naše závery.

3 Výsledky a diskusia / Results and Discussion

Nekontrolovateľné šírenie koronavírusu a následné opatrenia prijímané jednotlivými krajinami zapríčinili urýchlenie procesu vzniku celosvetovej recesie. Tento hospodársky prepád bol taký výrazný, že v priebehu pár týždňov od prvých potvrdených prípadov sa ekonomika prepadla na takú úroveň, čo v prípade svetovej finančnej a hypotekárnej krízy z roku 2008 trvalo približne 2 roky. Vzniknutá pandémia zapríčinila vznik krízy nielen na strane dopytu, ale aj ponuky. Vzniknutá svetová recesia viedla k ponukovým a dopytovým šokom, ktoré viedli k najväčšiemu poklesu svetového obchodu v dejinách modernej ekonomiky. Podľa NBS (2020) bola z krátkodobého pohľadu ponuková strana v núdzovom režime v dôsledku dobrovoľného uzavretia výrobných kapacít a obmedzenia ponuky práce. Výrazný pokles ekonomického rastu zaznamenalo 170 krajín sveta, a to už približne mesiac po vypuknutí svetovej pandémie. Z hľadiska makroekonomického prostredia kríza spojená s pandemiou COVID-19 ovplyvnila HDP, mieru nezamestnanosti a mala vplyv aj na vývoj cenovej hladiny. Podľa Janko (2020) sa hodnoty hrubého domáceho produktu a miery nezamestnanosti dostali v dôsledku pandémie na úroveň roku 2017.

3.1 Vplyv pandémie COVID-19 na hrubý domáci produkt

Medzinárodný menový fond uvádza vo svojej správe (MMF, 2021) o stave ekonomiky, že globálna ekonomika sa v roku 2020 prepadla o 3,1 %. Všetky členské štáty Medzinárodného menového fondu (ďalej aj „MMF“) zaznamenali v roku 2020 negatívny vývoj hrubého domáceho produktu, pričom pokles medzi jednotlivými krajinami bol pomerne výrazný. Medzi najviac zasiahnuté ekonomiky sveta patrili vyspelé ekonomiky v rámci Európy vrátane Spojeného kráľovstva, kde bol priemerný prepád ekonomiky na úrovni 6,3 % (obrázok 1). Spomedzi členských štátov Európy zaznamenali najväčší pokles Španielsko (10,8 %), Taliansko (8,9 %) a Malta (8,3 %). Naopak najmenší prepád zaznamenali Litva (0,9 %), Luxembursko (1,3 %) a Dánsko (2,1 %). Spojené štáty americké zaznamenali prepád ekonomiky na úrovni 3,4 %, Kanada pokles o 5,3 % a Japonsko zaznamenalo pokles o 4,6 %. Paradoxne rozvojové a rozvinuté krajiny zaznamenali priemerný ročný prepád ekonomiky na úrovni 2,1 %. Vývoj HDP vo svete aj s prognózami na roky 2021 a 2022 je znázornený na obrázku 1.

Obrázok 1 Aktuálny a prognózovaný vývoj HDP so svete

Latest World Economic Outlook Growth Projections

(real GDP, annual percent change)	2020	PROJECTIONS	
		2021	2022
World Output	-3.1	5.9	4.9
Advanced Economies	-4.5	5.2	4.5
United States	-3.4	6.0	5.2
Euro Area	-6.3	5.0	4.3
Germany	-4.6	3.1	4.6
France	-8.0	6.3	3.9
Italy	-8.9	5.8	4.2
Spain	-10.8	5.7	6.4
Japan	-4.6	2.4	3.2
United Kingdom	-9.8	6.8	5.0
Canada	-5.3	5.7	4.9
Other Advanced Economies	-1.9	4.6	3.7
Emerging Market and Developing Economies	-2.1	6.4	5.1
Emerging and Developing Asia	-0.8	7.2	6.3
China	2.3	8.0	5.6
India	-7.3	9.5	8.5
ASEAN-5	-3.4	2.9	5.8
Emerging and Developing Europe	-2.0	6.0	3.6
Russia	-3.0	4.7	2.9
Latin America and the Caribbean	-7.0	6.3	3.0
Brazil	-4.1	5.2	1.5
Mexico	-8.3	6.2	4.0
Middle East and Central Asia	-2.8	4.1	4.1
Saudi Arabia	-4.1	2.8	4.8
Sub-Saharan Africa	-1.7	3.7	3.8
Nigeria	-1.8	2.6	2.7
South Africa	-6.4	5.0	2.2
Memorandum			
Emerging Market and Middle-Income Economies	-2.3	6.7	5.1
Low-Income Developing Countries	0.1	3.0	5.3

Source: IMF, World Economic Outlook, October 2021

Note: For India, data and forecasts are presented on a fiscal year basis, with FY 2020/2021 starting in April 2020. For the October 2021 WEO, India's growth projections are 8.3 percent in 2021 and 9.6 percent in 2022 based on calendar year.

INTERNATIONAL MONETARY FUND

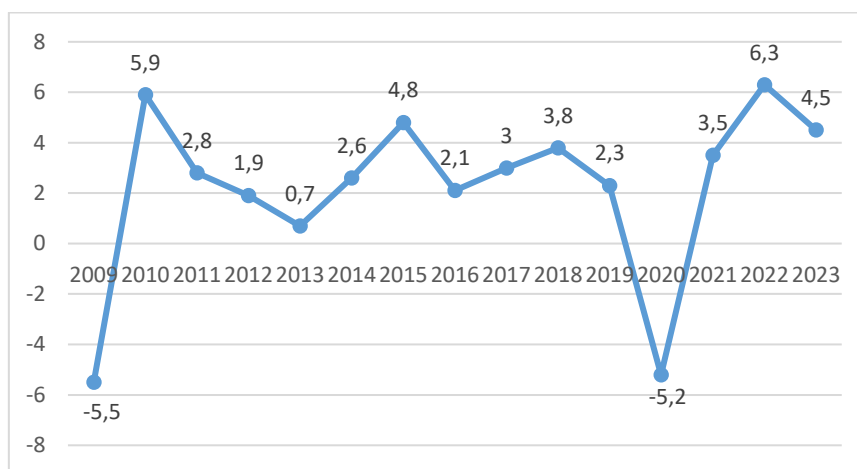
IMF.org

Zdroj: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/10/12/world-economic-outlook-october-2021#Overview>

Slovenská ekonomika už pred krízou spôsobenou ochorením COVID-19 zaostávala. Hlavnou príčinou spomaľovania ekonomiky bola podľa Plánu obnovy (2021) nízka produktivita práce, nízky počet pracujúcich a kvalita ľudského kapitálu. Počas prvého roka pandémie zaznamenala Slovenská republika prepád HDP o 5,2 %, a to najmä z dôvodu slabého domáceho a zahraničného dopytu, ako aj z dôvodu poklesu priemyselnej produkcie spôsobeného prerušením výroby v automobilovom priemysle, ktorý sa považuje za kľúčový priemysel na Slovensku. V dôsledku uvoľnenia opatrení v 3. štvrtroku 2020 došlo k značnému oživeniu domáceho a zahraničného dopytu, napriek tomu dosiahla slovenská ekonomika v tomto štvrtroku medziročný prepád o 2,4 %. Ekonomický pokles bol zmierňovaný vplyvom zvýšeného zahraničného dopytu najmä v oblasti automobilového priemyslu, ktorý dosiahol medziročný rast na úrovni 1,8 %. Objem HDP na Slovensku bol v roku 2020 na úrovni 91,1 miliardy € (FinWeb, 2021). Na začiatku roku 2021 došlo opäť k sprísňovaniu opatrení, no napriek silnejšej a dlhšie trvajúcej druhej vlne pandémie bol vplyv na slovenskú ekonomiku miernejší v porovnaní s prvou vlnou pandémie. Rozdiel spočíval v tom, že počas druhej vlny pandémie fungoval medzinárodný obchod takmer bez obmedzení, čo pozitívne ovplyvnilo fungovanie priemyslu. Výkonnosť

ekonomiky sa udržiavala tesne nad nulou, najmä vďaka dynamickému exportu. Medziročný HDP za 1. štvrťrok 2021 bol o 0,2 % vyšší ako HDP za porovnateľné obdobie (1. štvrťrok 2020). Prudké oživenie nastalo počas 2. štvrťroku 2021, kedy slovenská ekonomika medziročne vzrástla o 9,6 %, najmä vďaka exportu, vyššej domácej spotrebe a investíciám. V tejto súvislosti treba uviesť, že tento medziročný prudký nárast HDP bol zapríčinený nízkou porovnávajúcou hodnotou HDP za 2. štvrťrok 2020. Zlepšenie epidemiologickej situácie malo dobrý vplyv na postupné oživovanie sektora služieb. Viacerí ekonómovia predpokladali, že vývoj ekonomiky by mohol dosiahnuť svoj návrat na predkrízovú úroveň už na konci roka 2021. Tieto odhady však boli postupne zmierňované, a to najmä v dôsledku zhoršujúcej sa epidemiologickej situácie, nástup tretej vlny, ale aj kvôli vzniknutej globálnej materiálovej kríze (nedostatok výrobných surovín, komponentov a pod.). Vývoj HDP na Slovensku za obdobie od roku 2009 do roku 2021 vrátane prognózy rokov 2021, 2022 a 2023 je zobrazený v grafe 1.

Graf 1 Tempo rastu HDP v % na Slovensku za obdobie rokov 2009 – 2021 (vrátane prognózy na roky 2022 a 2023)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo Štatistického úradu SR

Ako vidno z grafu 1, po odznení pandémie a materiálovej krízy by mala slovenská ekonomika zaznamenať pomerene dynamický rast, ktorý by mohol dosiahnuť v roku 2022 hodnotu 6,3 %, s následným miernym znížením na 4,5 % v roku 2023.

3.2 Vplyv pandémie COVID-19 na vývoj na trhu práce

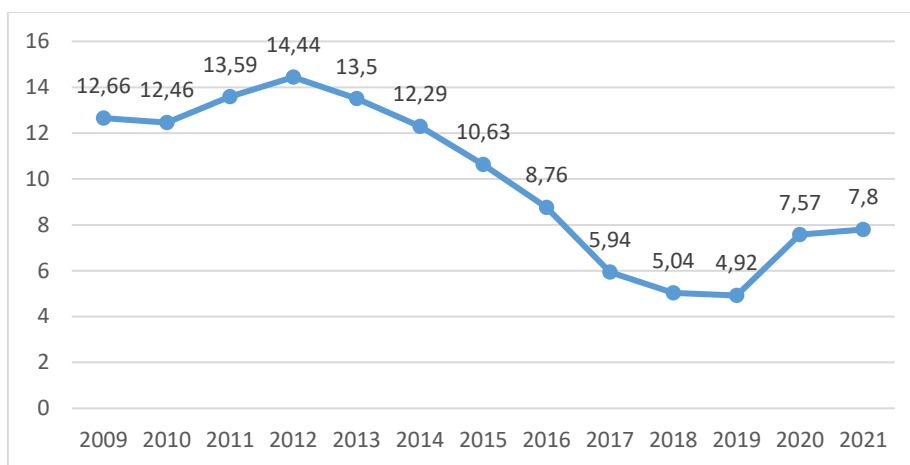
Pandémia COVID-19 mala negatívny vplyv aj na vývoj na trhu práce, ktorý zažil krátkodobý, ale zato najrýchlejší nárast nezamestnanosti od globálnej finančnej krízy v roku 2009. Utlmenie ponuky na trhu práce počas krízy spojené s pandemiou COVID-19 spôsobili predovšetkým preventívne opatrenia vlády proti šíreniu ochorenia, ktoré do značnej miery obmedzovali mobilitu a zhromažďovanie osôb, čo viedlo k zníženiu dostupnosti zamestnancov predovšetkým v činnostiach, ktoré neumožňujú prácu z domáceho prostredia. Napriek tomu bol tento pokles miernejší v porovnaní s poklesom v roku 2009, a to najmä vďaka opatreniam, ktoré jednotlivé krajiny zavádzali na zmiernenie negatívnych dopadov krízy, ako boli napr. podpora skráteného pracovného času, práca z domu, nemocenské dávky, pandemické ošetrovné a pod. (Plán obnovy, 2021; Meluchová a Mateášová, 2020). K nižšiemu prepadu počtu zamestnancov prispeli okrem snahy zamestnávateľov udržať si vyškolených zamestnancov aj vládne opatrenia zamerané na zachovanie zamestnanosti pri skrátenom pracovnom čase. Cieľom bolo zmierniť nepriaznivé dopady krízy na kúpyschopnosť domácností a zároveň dodržať bezpečnostné opatrenia proti šíreniu ochorenia COVID-19 obmedzením počtu zamestnancov na pracoviskách (Analytici ÚMS, 2020a).

Prijaté opatrenia súvisiace s dodržiavaním sociálneho odstupu negatívne ovplyvnili aj stranu ponuky, ktorú predstavujú ľudia vytvárajúci pracovnú silu, ktorí majú záujem pracovať a ochotu nastúpiť do zamestnania. Množstvo pracovnej sily ovplyvňuje najmä

veľkosť populácie, vekové zloženie a zdravotný stav populácie, pričom v čase pandémie COVID-19 a vyhláseného núdzového stavu by sme sem mohli podľa Analytici ÚMS (2020a) zaradiť aj technické vybavenie pre výkon práce z domu, ochota cestovať na pracovisko, nutnosť postarať sa o závislé osoby a pod.

Evidovaná miera nezamestnanosti bola na začiatku roka 2020 na úrovni 4,98 %, na konci roka 2020 dosahovala hodnoty 7,57 %. Najvýraznejší nárast počtu nezamestnaných bol zaznamenaný v mesiacoch apríl 2020 a máj 2020. V nasledujúcich letných mesiacoch rástla nezamestnanosť pomalšie najmä z dôvodu uvoľňovania reštrikčných opatrení, no v jeseni sa opäť nezamestnanosť začala zvyšovať a tento rastúci trend pretrvával až do apríla 2021, kedy dosiahla miera nezamestnanosti na Slovensku úroveň 8 %. V septembri 2021 bola evidovaná miera nezamestnanosti na úrovni 7,8 %. Vývoj miery nezamestnanosti v rokoch 2008 až 2021 je zobrazený v grafe 2.

Graf 2 Vývoj evidovanej miery nezamestnanosti (v %) na Slovensku za obdobie rokov 2009 – 2021 (vrátane obdobia september 2021)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo Štatistického úradu SR

K zmierneniu prudkého nárastu počtu nezamestnaných prispeli uplatnené vládne opatrenia slúžiace na zachovanie pracovných miest. Napriek tomu najviac zamestnancov prišlo o prácu v odvetviach priemyslu, maloobchodu a veľkoobchodu, v oblastiach poskytujúcich služby (najmä rekreačné a ubytovacie služby). Naopak pandémia COVID-19 neovplyvnila zamestnanosť vo verejnom sektore, ani v oblasti informácií a komunikácií.

Priemerná mzda sa medziročne zvýšila o 3,8 %. Najvýraznejší pokles miezd bol zaznamenaný v stravovacích a ubytovacích službách.

3.3 Vplyv pandémie COVID-19 na vývoj inflácie

Pandémia COVID-19 ovplyvnila mieru rastu spotrebiteľských cien a zároveň spôsobila výrazné zmeny v spotrebiteľskom správaní jednotlivých domácností. Tesne pred a po vypuknutí pandémie začali domácnosti nakupovať predovšetkým potraviny, lieky, dezinfekčné a ochranné prostriedky a iné tovary nevyhnutné pre život. Naopak najmenej peňazí utrácali domácnosti na služby. Najvýraznejšie poklesli výdavky domácností na obuv a odievanie, dopravu.

Ešte na začiatku roka 2020 spotreba domácností mierne rástla, pričom najväčší prepád nastal počas 2. štvrťroku 2020, kedy boli prijaté prvé reštrikčné opatrenia. V spotrebiteľskej nálade domácností prevládala neistota z budúceho vývoja pandémie a z jej možného dopadu na trh práce a nasledovného dopadu na príjmy jednotlivých domácností. Tento jav bolo možné pozorovať napríklad pri výraznom poklese registrácie nových automobilov.

Vzhľadom na to, že spôsob výpočtu indexu zmeny cenovej hladiny je založený na reprezentatívnom koši tovarov a služieb, v ktorom sa nachádzajú tovary a služby stanovené na základe spotrebiteľského správania v určitom období minulosti a počas

pandémie COVID-19 došlo k prudkým zmenám v spotrebiteľskom správaní, možno predpokladať určité odchýlky skutočnej inflácie oproti oficiálne zverejňovanej miere inflácie. Analytici ÚMS (2020b) zistili, že skutočná miera inflácie bola počas mesiacov marec až máj 2020 približne o 0,2 – 0,3 % vyššia v porovnaní s oficiálne zverejnenou mierou inflácie. Podľa oficiálnych údajov zverejnených vo výročnej správe Národnej banky Slovenska, bola miera inflácie na Slovensku v roku 2020 na úrovni 2,0 %, zatiaľ čo priemerná inflácia v Eurozóne bola na úrovni 0,3 %. V decembri 2020 bola miera inflácie na úrovni 1,6 %, v januári 2021 klesla na 0,7 %, napriek tomu, že január býva zvyčajne mesiacom vyšších cien v dôsledku zmeny cien vo viacerých spoločnostiach. V nasledujúcich mesiacoch inflácia rástla, pričom v auguste 2021 dosiahla úroveň 3,8 %. Rast cien bol spôsobený rastom cien vstupov a vysokými cenami komodít, čo sa odrazilo v raste cien potravín až o 4,3 %. Vplyv na rast inflácie mali najmä váhovo najdôležitejšie potravinové skupiny ako chlieb, obilniny, mlieko a syry. Najväčšiu položku v štruktúre výdavkov slovenských domácností tvoria výdavky na bývanie a energie, ktoré sa zvýšili zo septembrových 2,6 % na októbrových 3,5 %. V októbri 2021 dosiahla inflácia hodnotu až 5,1 %, čo je najvyššia hodnota za posledných 13 rokov. V súhrne za desať mesiacov roka 2021 v porovnaní s rovnakým obdobím roka 2020 sa spotrebiteľské ceny zvýšili o 2,6 %. Medziročne sa index spotrebiteľských cien zvýšil za domácnosti zamestnancov o 2,7 %, za nízkoprájmové domácnosti o 2,5 %, za domácnosti dôchodcov o 2,4 %. Predpokladá sa, že inflácia na Slovensku sa na začiatku roka 2022 bude naďalej pohybovať okolo 5 %, čo bude výsledkom rastúcich cien energetických komodít, elektriny, plynu a tepla.

Záver / Conclusions

Kríza súvisiaca s pandemiou COVID-19 a následnými prijímanými reštrikčnými opatreniami ovplyvnila ekonomiky všetkých krajín po celom svete. Dopad na makroekonomické prostredie bol markantný a závisel vo veľkej miere od stupňa prísnosti nastavených opatrení v začiatkoch pandémie, pretože, ako sa ukázalo, krajiny, ktoré na začiatku šírenia ochorenia prijali najprísnejšie karanténne opatrenia, mohli začať oveľa skôr s ich uvoľňovaním a následným obnovovaním krízou postihnutých ekonomík.

V roku 2020 došlo k prepadu globálnej ekonomiky v priemere o 3,1 %, pričom najviac postihnutými štátmi boli Španielsko, Taliansko a Malta. Hrubý domáci produkt na Slovensku zaznamenal v roku 2020 pokles o 5,2 % percenta.

Kríza spojená s pandemiou COVID-19 výrazne ovplyvnila aj vývoj na trhu práce. Okrem poklesu ponuky práce, najmä z dôvodu zatvorenia prevádzok, obavy o zdravie, nemožnosti vykonávať prácu z domu, z nútenej starostlivosti o blízkych a pod., došlo v niektorých odvetviach ekonomiky aj k poklesu na strane dopytu, opäť najmä z dôvodu zatvorených prevádzok. Miera nezamestnanosti na Slovensku našťastie nedosahovala také vysoké hodnoty ako v období krízy rokov 2008-2009. Bolo to najmä vďaka prijatým opatreniam vlády, ktoré boli zamerané na udržanie zamestnanosti, ako boli napr. umožnenie práce z domu, možnosť zamestnávateľa požiadať o príspevok na mzdu zamestnanca vo výške 80 % jeho priemernej mzdy, vyplácanie pandemického ošetrovného a pod.

Okrem negatívneho vplyvu na cenovú hladinu mala kríza súvisiaca s ochorením COVID-19 vplyv aj na zmeny v spotrebiteľskom správaní domácností. Evidovaná miera inflácie na Slovensku dosiahla v auguste 2021 úroveň 3,8 %, pričom sa predpokladá jej ďalší rast.

Po globálnej finančnej kríze je kríza súvisiaca s pandemiou COVID-19 ďalšou globálnou celosvetovou krízou, ktorej negatívne dopady na ekonomický a spoločenský život sú naozaj výrazné. Jednotlivé krajiny sveta, vrátane Slovenska, by sa mali včasnou intervenciou, flexibilným reagovaním a prijímaním komplexných riešení zamerať na predchádzanie negatívnych dopadov krízy na ekonomiku a spoločnosť.

Príslušnosť ku grantovej úlohe / Acknowledgments

Príspevok bol spracovaný v rámci riešenia grantovej úlohy **VEGA č. 1/0121/21 Analýza vplyvu krízy súvisiacej s COVID-19 na finančné zdravie subjektov v Slovenskej republike**

Literárne zdroje a iné odkazy / References

- Aljofan, M., & Gaipov, A. (2020). *COVID-19 treatment: The race against time*. <https://doi.org/10.29333/ejgm/7890>.
- Al-Rabiaah, A., Tamsah, M. H., Al-Eyadhy, A. A., Hasan, G. M., Al-Zamil, F., Al-Subaie, S. & Somily, A. M. (2020). Middle East Respiratory Syndrome-Corona Virus (MERS-CoV) associated stress among medical students at a university teaching hospital in Saudi Arabia. *Journal of Infection and Public Health*, 13(5), 687-691.
- Analytici ÚMS (2020a). Trh práce: Nie je kríza ako kríza. In *NBS*. [online]. Dostupné na: <https://www.nbs.sk/_img/Documents/_komentare/AnalytickeKomentare/2020/AK92_Trh_prace_v_dvoch_krizach.pdf>.
- Analytici ÚMS (2020b). „Skutočná“ inflácia počas pandémie. In *NBS*. [online]. Dostupné na: <https://www.nbs.sk/_img/Documents/_komentare/AnalytickeKomentare/2020/AK85_Skutocna_inflacia_pocas_pandemie.pdf>.
- Blahušiaková, M. (2021). Impact of COVID-19 Crises on Accounting Entities Providing Accommodation Services in Slovakia. *Proceedings. 13, Financial Management of Firms and Financial Institutions: International Scientific Conference*, 7-16.
- FinWeb (2021). Dopady koronavírusu: slovenská ekonomika minulý rok padla o viac ako päť percent. In *FinWeb*. [online]. Dostupné na: <<https://finweb.hnonline.sk/ekonomika/2310846-dopady-koronavirusu-slovenska-ekonomika-minuly-rok-padla-o-viac-ako-pat-percent>>.
- International Monetary Fund (IMF, 2021). [online]. Dostupné na: <<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/10/12/world-economic-outlook-october-2021#Overview>>.
- Janko, M. (2020). Vírus vymazal tri roky prosperity. Nezamestnanosť aj HDP sa v dôsledku pandémie dostali na úroveň roku 2017. *TREND*, 29(35), 66.
- Kordošová, A. (2021). The Impact of the Coronavirus Crisis on the Recipients of the Share of the Tax Paid. *Účtovníctvo a audítorstvo v procese svetovej harmonizácie: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie, 7.-9. septembra 2021, (Skalica, Slovensko)*, 68-72.
- Leite, H., Hodgkinson I. R., & Gruber, T. (2020). New development: 'Healing at a distance' – telemedicine and COVID-19. *Public Money & Management*, vol.40(6), pp. 483-485.
- Medzinárodný menový fond (MMF, 2021). World Economic Outlook. Recovery During a Pandemic. Health Concerns, Supply Disruptions, and Price Pressures. Dostupné na: <<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/10/12/world-economic-outlook-october-2021#Overview>>.
- Meluchová, J., & Mateášová, M. (2020). Changes in Labor Law and Their Impact on Business Environment in the Slovak Republic. *Účetníctví a auditing v procesu světové harmonizace: sborník z mezinárodní vědecké konference, Slapy, 8.-10. září 2020*, 121-126.
- NBS (2020). Mesačný Bulletin – apríl 2020. [online]. ISSN 1337-9496. Dostupné na : <https://www.nbs.sk/_img/Documents/_MesacnyBulletin/2020/protected/mb0420.pdf>.
- Plán obnovy (2021). Plán obnovy – cestovná mapa k lepšiemu Slovensku. [online]. Dostupné na: <https://www.planobnovy.sk/site/assets/files/1019/kompletny-plan_obnovy.pdf>.
- Shafi, M., Liu, J., & Ren, W. (2020). Impact of COVID-19 pandemic on micro, small, and medium-sized Enterprises operating in Pakistan. *Research in Globalization*, vol.2, 100018.
- Štatistický úrad Slovenskej republiky (2021). Dostupné na: <https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/home/!ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vM AfIjo8ziA809LZycDB0NLPyCXA08QxwD3IO8TAwNTEz1wwkpiAJKG-AAJgZA_VFgJc7ujh4m5j4GBhY-7qYGno4eoUGWgcbGB07GUAV4zCjIjTDIdFRUBADse0bP/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/>.
- Šuster, M. (2020). Darí sa nám proti vírusu? Monitor hospodárskej politiky, 2/2020, s. 8 – 10.

Vplyv Pandémie COVID-19 na akademickú sféru

The Impact of COVID-19 Outbreak on the Academic Sphere

Miriama Blahušiaková¹, Daša Mokošová², Erik Šoltés³

¹ University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatics, Department of Accounting and Auditing
Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, Slovakia
E-mail: miriama.blahusiakova@euba.sk

² University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatics, Department of Accounting and Auditing
Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, Slovakia
E-mail: dasa.mokosova@euba.sk

³ University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatics, Department of Statistics
Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, Slovakia
E-mail: erik.soltes@euba.sk

Abstract: COVID-19 outbreak has influenced and still influences all spheres of economic and social life. Beside the negative impact on economic position of business and non-business entities, it has strongly impacted the education, science, and research environment, as well as the field of students' and pedagogical and non-pedagogical employees' mobilities. Education, as well as the science and research, has switched to online environment, that brought new challenges, solution of cases unknown till now, and the need to react flexibly on changes the new situation required. The article devotes to analysis of outbreak' impact on the academic sphere with focus on the quality of online education, science, research and internationalization.

Keywords: education, science, research, COVID-19 outbreak, mobilities

JEL codes: I21

1 Súčasný stav – úvod do problematiky / Introduction

Pandémia COVID-19 je tu s nami už takmer dva roky. Odvtedy, čo sa vo svete a neskôr aj na Slovensku objavil prvý pozitívny prípad nákazy vírusom SARS Cov 2, prijímali vlády po celom svete viaceré reštrikčné opatrenia rôznej intenzity (Berger et al., 2020; Donthu, & Gustafsson, 2020) za účelom ochrany obyvateľstva a zamedzenia šírenia vírusu. Uvedené opatrenia mali za cieľ spomaliť, resp. úplne obmedziť pohyb obyvateľstva. Došlo k uzatvoreniu hraníc, medzinárodnej prepravy, prevádzok, škôl, kultúrnych zariadení, a pod. Neskôr, napr. na území Slovenskej republiky bol v súvislosti s neustále sa zhoršujúcou situáciou v rámci druhej vlny pandémie dokonca vyhlásený núdzový stav, ktorý negatívne ovplyvnil ekonomickú situáciu viacerých podnikateľských i nepodnikateľských subjektov (Kordošová, 2021; Gomes, 2021; Shen et al., 2021). Firmy, v ktorých to výkon práce umožňoval, prešli do online režimu a práca sa presunula z kancelárií do domáceho prostredia. Rovnako sa do online režimu preniesol aj výchovno-vzdelávací proces. Podľa usmernenia Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej aj „MŠVVaŠ“) zo dňa 12. marca 2020 (MŠVVaŠ, 2020a) došlo s účinnosťou od 16. marca 2020 k zatvoreniu všetkých predškolských a školských zariadení, centier voľného času či iných organizovaných voľnočasových aktivít pre deti, posunu maturít a odporúčan sa posun prijímacích skúšok na vysoké školy, prípadne využitie možnosti podmieneného prijatia. Zároveň v súvislosti so zákazom organizovania hromadných podujatí boli zakázané aj verejné prednášky a iné podujatia na pôde vysokých škôl, vrátane habilitačných a inauguračných prednášok.

V rámci siete inštitúcií poskytujúcich vysokoškolské vzdelávanie boli založené krízové štáby, ktoré v nadväznosti na vládne opatrenia prijímali rozhodnutia vo vzťahu k chodu univerzít, organizácii vysokoškolského vzdelávania, vede a výskumu.

Rovnaký postup prijala aj Ekonomická univerzita v Bratislave (ďalej aj „EUBA“), kde sa dňa 8. marca 2020 uskutočnilo zasadnutie krízového štábu EUBA, na ktorom sa okrem iného rozhodlo o tom (Blahušiaková, Mokošová, & Šoltés, 2021), že od 9. marca 2020 do 21. marca 2020 sa prerušuje výučba v letnom semestri akademického roka 2019/2020 na dennom aj externom štúdiu na prvom a druhom stupni štúdia na všetkých pedagogických pracoviskách a pedagogický proces sa uskutoční formou samoštúdia alebo inou vhodnou formou. Následne prijatím ďalších opatrení bola prerušená aj výučba na Univerzite tretieho veku, zrušili sa konzultačné hodiny študijných oddelení, referátov a pedagogických zamestnancov, zakázali sa plánované prijatia zahraničných partnerov a študentov, a do odvolania sa zrušili aj všetky zahraničné pracovné cesty. Taktiež sa zrušili zasadnutia všetkých samosprávnych orgánov aj poradných orgánov univerzity a fakúlt, zrušili sa štátne skúšky, obhajoby dizertačných prác, habilitačné a inauguračné konania. Platnosť týchto opatrení sa predĺžila do 28. marca 2020 a následne až do 30. mája 2020.

Aktuálne vyučovací proces na EUBA prebieha už štvrtý semester v online režime, hoci viaceré pôvodne prijaté opatrenia už boli zjemnené. Cieľom príspevku je analyzovať, ako tento online režim, ktorý bol prijatý v súvislosti s ochranou zdravia pred ochorením SARS Cov 2, ovplyvnil akademickú sféru, t. j. vyučovací proces, oblasť vedy, výskumu, akademických a študentských mobilít.

2 Metodológia a zdrojové údaje / Methodology and Data

Príspevok sa zameriava na skúmanie a vyhodnotenie vplyvu pandémie COVID-19 na oblasť vysokoškolského vzdelávania, vedy a výskumu v kontexte realizovaných opatrení na predchádzanie šírenia vírusu v priebehu štyroch semestrov.

Pri spracovaní príspevku boli využité najmä analytické a syntetické postupy, štúdium relevantných materiálov a ich rešerš, ako aj komparácia s postupmi prijatými na iných vysokých školách doma a v zahraničí.

3 Výsledky a diskusia / Results and Discussion

3.1 Vplyv pandémie COVID-19 na vzdelávanie

Ako už bolo uvedené, vyučovací proces ako aj proces skúšania na Ekonomickej univerzite v Bratislave je od začiatku pandémie, t. j. od letného semestra akademického roka 2019/2020 realizovaný už štvrtý semester v online režime.

Na jar roku 2021 Blahušiaková, & Mokošová (2021) realizovali dotazníkový prieskum, ktorého cieľom bolo analyzovať vnímanie prechodu z prezenčnej formy na dištančnú formu výučby, samotnú realizáciu výučby a skúšania v online prostredí, a to nielen z pohľadu študentov, ale aj vyučujúcich. Z výsledkov prieskumu vyplynulo, že prvý semester prebiehajúci online formou bol značne chaotický, keďže prvotne bolo na základe opatrení rektora EUBA stanovené prerušenie prezenčnej formy výučby a využitie formy samoštúdia. Až neskôr vydané opatrenia zaviedli realizáciu pedagogického procesu online formou s využitím e-learningových platforiem učných na výučbu, ako sú napr. moodle, Microsoft Teams (ďalej aj „MS Teams“), Google Hangout Meet a pod., s následnou formou samoštúdia. Učitelia komunikovali so študentami prostredníctvom e-mailov, niektorí sa spájali so študentami cez komunikačné platformy Zoom, Skype, Google Meet, príp. prostredníctvom moodle. Niektorí učitelia nekomunikovali so študentami vôbec a pedagogický proces prebiehal výlučne formou samoštúdia. Z pohľadu študentov bola realizácia prvého semestra vo online prostredí hodnotená veľmi negatívne, pretože museli mať na počítačoch nainštalované viaceré komunikačné platformy, keďže takmer každý učiteľ využíval v pedagogickom procese inú platformu.

Zároveň v dôsledku pandemickej situácie došlo k upraveniu harmonogramu akademického roka, k posunutiu termínov začiatkov skúškového obdobia pre jednotlivé ročníky, k posunutiu termínov pre odovzdávanie záverečných prác na 1. a 2. stupni štúdia do akademického informačného systému, k posunutiu termínu konania štátnych skúšok, k posunutiu termínov podávania prihlášok na 1. stupeň štúdia, dokonca z dôvodu

výnimočnej situácie sa pristúpilo k odpusteniu prijímacích skúšok na 1. stupeň štúdia pre všetkých uchádzačov o štúdium a pod.

Skúškové obdobie letného semestra akademického roka 2019/2020 prebiehalo tiež v online režime, pričom učitelia opäť využívali viaceré spôsoby preverovania vedomostí, od vypracovania zadání a ich následného odoslania učiteľovi e-mailom, ústne skúšanie cez komunikačné platformy, písomné testy cez komunikačné platformy, príp. cez moodle a pod. Vďaka zlepšujúcej sa pandemickej situácii sa štátne skúšky a obhajoby záverečných prác realizovali v danom akademickom roku prezenčnou formou pri dodržaní všetkých bezpečnostných opatrení, čo bolo zo strany študentov hodnotené veľmi pozitívne.

Vzhľadom na negatívne hodnotenia pedagogického procesu, ktoré vyplynuli z dotazníkového prieskumu názorov študentov na predmet a učiteľa (ďalej aj „anketa“), ktorý sa koná pravidelne v každom semestri akademického roka, sa organizácia zimného semestra 2020/2021 plánovala v dvoch variantoch – prezenčnej forme, aj prípadnej dištančnej forme. Učiteľom boli pred začiatkom semestra ponúknuté školenia práce v MS Teams, ktorý sa spolu s moodle stali dvoma odporúčanými vyučovacími platformami pre dištančnú formu výučby. Začiatok zimného semestra sa posunul o dva týždne, pričom sa pokračovalo v online režime, ktorý bol organizovaný v pravidelných rozvrhových oknách cez platformu MS Teams, s prípadnou podporou moodle. Kvalita pedagogického procesu bola zo strany študentov vo vyššie uvedenom dotazníkovom prieskume (Blahušiaková & Mokošová, 2021) hodnotená veľmi pozitívne, najmä v porovnaní s predchádzajúcim semestrom. Tento trend a úroveň výučby pokračovali aj v letnom semestri akademického roka 2020/2021, ako aj v aktuálne prebiehajúcim zimnom semestri akademického roka 2021/2022. Študentom sú odovzdávané relevantné, adekvátne vedomosti, ktoré sú vysoko porovnateľné s vedomosťami odovzdávanými počas prezenčnej formy výučby.

Z dotazníkového prieskumu realizovaného medzi študentami (Blahušiaková, & Mokošová, 2021), ako aj z pravidelne organizovaných ankiet vyplynuli nasledujúce výhody a nevýhody online výučby, ktoré sú uvedené v tabuľke 1.

Tabuľka 1 Výhody a nevýhody online výučby

Výhody	Nevýhody
Úspora času (stráveného za normálnych okolností cestovaním do a zo školy, práce)	Chýbajúci priamy kontakt s vyučujúcimi, chýbajúca neverbálna komunikácia, pomalšia spätná väzba
Flexibilnejšia a modernejšia forma výučby	Chýbajúca socializácia, osobné kontakty so spolužiakmi
Zaujímavejšie prednášky podporené obrazovými prezentáciami, možnosť nahrávania prednášok a cvičení	Zdravotné problémy (oči, chrbtica a pod.)
Ochrana zdravia blízkych	Menej priestoru na kladenie otázok
Väčší komfort pri štúdiu z pohodlia domova	Problémy s licenciami na súkromných počítačoch
Vyššia účasť na prednáškach	Technické problémy (nedostatočné hardvérové a softvérové vybavenie, výpadky internetového pripojenia, elektriny, a to na strane učiteľov aj študentov)
Rozvíjanie digitálnych zručností	Podvádzanie na skúškach a zápočtoch
Ekologický aspekt – úspora papiera	Chýbajúci prístup k študijnej literatúre (z dôvodu zatvorenia knižníc v rámci 1. vlny pandémie)
Moderné spôsoby preverovania vedomostí, pričom študenti vedia výsledky okamžite	

Zdroj: vlastný dotazníkový prieskum

Napriek viacerým výhodám online formy výučby, uprednostňuje túto formu výučby iba 28,8 % respondentov (študentov). Naopak prezenčnú formu výučby uprednostňuje podľa Blahušiaková, Mokošová, & Šoltés (2021) až 45,9 % respondentov, ktorí sa zúčastnili dotazníkového prieskumu.

3.2 Vplyv pandémie COVID-19 na oblasť vedy a výskumu

Ako už bolo uvedené, v dôsledku pandémie a následného lockdownu došlo k uzavretiu hraníc, obmedzeniu medzinárodnej prepravy, čím automaticky utrpela aj oblasť vedy a výskumu. Podľa Harper a kol. (2020) cestovné, sociálne a finančné obmedzenia si tiež vyžiadali vysokú daň vo vedeckom výskume po celom svete. Omary a kol. (2020) sa zaoberali výzvami, ktoré pandémia COVID-19 prináša inštitúciám náročným na výskum a tým, čo môžu vedeckí pracovníci robiť, aby udržali určitú úroveň výskumnej činnosti pri zachovaní všetkých bezpečnostných opatrení. Mnohé vedecké konferencie prešli z prezenčnej formy do online režimu a boli organizované virtuálne. Viaceré konferencie sa nekonali a termíny boli presunuté do ďalšieho roka. Zo začiatku boli zakázané (z dôvodu zákazu organizácie hromadných podujatí) aj zasadnutia vedeckých rád fakúlt, univerzít, pozastavené habilitačné a inauguračné konania. Postupne však aj v dôsledku skúseností z výučby sa tieto realizovali v online režime prostredníctvom platformy MS Teams.

Z dôvodu vyhlásenia mimoriadneho stavu boli posunuté termíny na predkladanie nových vedeckých projektov VEGA, KEGA (MŠVVaŠ, 2020b; MŠVVaŠ, 2020c), a to o 2 mesiace. Taktiež sa predĺžilo obdobie riešenia projektov, ktoré sa mali končiť k 31. decembru 2020. Ukončene týchto projektov a podanie záverečnej správy za celé obdobie riešenia bolo možné podať až do 31. marca 2021. Hodnotenia projektov VEGA a KEGA podaných v novej výzve bolo zabezpečené v závislosti od aktuálnej epidemiologickej situácie využívaním možností elektronického hlasovania a on-line zasadnutí.

Staniscuaski a kol. (2020) sa zaoberali vplyvom pandémie na matky – výskumníčky, ktoré namiesto toho, aby pokračovali vo výskumnej činnosti, museli zostať doma s deťmi, čím boli znevýhodnené v porovnaní s kolegami – mužmi. V tejto súvislosti sa preto odporúča zavedenie flexibilnejšej politiky, vďaka ktorej bude veda spravodlivejšia pre každého, koho postihne pandémia.

3.3 Vplyv pandémie COVID-19 na oblasť medzinárodných mobilit

Pandémia COVID-19 poznačila najviac oblasť medzinárodných vzťahov a všetkých aktivít spojených s medzinárodným vzdelávaním a výskumom. Výrazným spôsobom zasiahla aj program Erasmus+. Celosvetová pandémia so sebou priniesla mnohé obmedzenia týkajúce sa oblasti cestovania a realizácie mobilit. Na dlhé mesiace roku 2020 znemožnila realizáciu naplánovaných mobilit a tvorbu nových mobilit v rámci programov Erasmus+ a CEEPUS. Viaceré skupiny študentov, štážistov, či pedagogických zamestnancov, ktorí sa v čase prepuknutia pandémie nachádzali na zahraničných pobytoch, sa predčasne vrátili a kvôli cestovným obmedzeniam boli prerušené, príp. zrušené viaceré Erasmus+ mobility (EUBA, 2021).

Študenti nachádzajúci sa v čase prepuknutia pandémie v zahraničí, mali možnosť zvoliť si z viacerých alternatív: mohli zrušiť mobilitu a vrátiť sa domov; mohli sa vrátiť domov a pokračovať v mobilitě virtuálne (v online režime, ak to zahraničná univerzita umožňovala); mohli zostať v zahraničí a študovať online; príp. zostať v zahraničí a pokračovať v štúdiu v prezenčnej forme (ak to zahraničná univerzita umožňovala). V závislosti od zvolenej alternatívy boli študentom následne aj krátené prostriedky grantových príspevkov. Návrat domov však nebol ľahký, a to hlavne z dôvodu obmedzenia medzinárodnej prepravy. Náklady, ktoré im vznikli v súvislosti s návratom domov, im boli následne preplatené. Podľa EUBA (2021) Oddelenie medzinárodnej mobility spracovalo 15 žiadostí Erasmus+ študentov na štúdium a stáže o vrátenie grantu z letného semestra akademického roka 2019/2020, 38 žiadostí vo veci preplatenia nákladov kvôli COVID-19, 4 žiadosti vo veci preplatenia nákladov účastníkom Joint International Week-u 2020 kvôli COVID-19, a pod. V roku 2020 bolo do zahraničia vyslaných 223 študentov (v predchádzajúcom kalendárnom roku bolo vyslaných 293, v roku 2018 až 320 študentov). Vplyv pandémie COVID-19 sa prejavil aj v počte prijatých študentov, keďže v roku 2020 EUBA prijala iba 152 študentov, zatiaľ čo v roku 2019 to bolo až 287 študentov, v roku 2018 až 343 študentov. Napriek tomu, že slovenskí študenti EUBA sa po prepuknutí pandémie COVID-19 museli vysťahovať zo študentských domovov, zahraniční študenti

zostali aj naďalej ubytovaní. Výučba v cudzích jazykoch pre zahraničných študentov prebiehala v online režime a prebieha tak doteraz.

V letnom semestri akademického roka 2019/2020 sa uskutočnil medzi zahraničnými študentami na výmenných pobytoch, ako aj medzi zahraničnými študentami študujúcimi študijné programy v cudzích jazykoch, online dotazníkový prieskum, ktorého cieľom bolo zhodnotiť online výučbu v tomto semestri. Zahraniční študenti boli spokojní s online výučbou, avšak na väčšine predmetov im chýbali online semináre a prednášky. Výučba bola realizovaná najmä zasielaním materiálov, zadávaním (nadbytočných) úloh, zadaní a seminárnych prác. Niektorí vyučujúci realizovali aj online semináre a prednášky, ale nie v štandardnej dĺžke. Zápočty boli spojené do jednej skúšky a namiesto písomných skúšok študenti pracovali na projektoch, esejach a seminárnych prácach. Komunikácia s vyučujúcimi bola rôzna, niektorí komunikovali so študentami, iní nie. Dokonca niektorí vyučujúci neodpovedali na e-maily od študentov. Podobný dotazník bol realizovaný aj v ďalších semestroch nasledujúceho akademického roka 2020/2021, kedy už výučba v cudzích jazykoch bola zo strany študentov hodnotená pozitívne.

Z hľadiska zjednotenia prístupu vyučujúcich k realizácii výučby predmetov v cudzích jazykoch pre zahraničných študentov na výmenných pobytoch a najmä z hľadiska zabezpečenia kvalitného vzdelávania bol pred začiatkom zimného semestra akademického roka 2020/2021 vypracovaný *Handbook pre pedagógov k online výučbe predmetov v cudzích jazykoch v zimnom semestri akademického roka 2020/2021*, ktorý obsahoval informácie o administrácii predmetov, pokyny k realizácii výučby, evidencii hodnotenia, vrátane komunikácie so študentami.

Pandémia COVID-19 sa veľmi výrazne dotkla aj učiteľských a zamestnaneckých mobilít. Z dôvodu opatrení rektora EUBA bolo zrušených 33 naplánovaných mobilít v rámci programu Erasmus+ za účelom výučby a zamestnaneckej mobility. V roku 2020 vycestovalo na zahraničnú mobilitu v rámci programu Erasmus+ iba 12 pedagogických a nepedagogických zamestnancov, čo v porovnaní s rokom 2019, kedy vycestovalo do zahraničia 115 pedagogických a nepedagogických zamestnancov, predstavuje obrovský pokles.

Rok 2021 sa už prejavil zvýšeným záujmom, aj keď nie úplne porovnateľným s predpandemickým obdobím, o mobilitné programy, či už zo strany študentov, ako aj pedagogických a nepedagogických zamestnancov.

Záver / Conclusions

Pandémia spojená s vírusom SARS Cov 2 ovplyvnila všetky oblasti spoločenského a ekonomického života. Mala negatívny dopad nielen na ekonomickú situáciu všetkých typov podnikateľských i nepodnikateľských subjektov, ale významným spôsobom ovplyvnila aj oblasť vzdelávania, vedy a výskumu. Lockdown ekonomiky, ktorý sa prejavil obmedzením pohybu, zatvorením škôl, prevádzok, hraníc, presunom práce aj vzdelávania do online prostredia, priniesol so sebou veľa nových výziev, s ktorými sa museli popasovať všetky školské zariadenia, vysoké školstvo nevynímajúc. Náhly prechod z prezenčnej formy výučby na dištančnú formu zaskočil školy nepripravené, výučba prebiehala v rôznych režimoch, príp. neprebíhala vôbec a študenti sa museli spoľahnúť na samoštúdium. Zatvorenie hraníc znemožnilo výskumným pracovníkom vycestovať a rozvíjať vedeckú a výskumnú činnosť. Prvá vlna pandémie bola spojená s rušením študijných a vedeckých zahraničných pobytov zo strany študentov aj učiteľov. Najmä pokles zamestnaneckých mobilít bol veľmi markantný.

S postupným uvoľňovaním opatrení, a prispôbením sa životu s pandemiou, sa svet začal vracieť do normálnych kolají. Výučba síce stále prebieha na niektorých vysokých školách z preventívnych dôvodov v online režime, ale je organizovaná, a študentom sú poskytované relevantné poznatky rovnakej kvality ako pri prezenčnej forme výučby, i keď priamy kontakt s vyučujúcimi je nenahraditeľný.

V tejto súvislosti je veľmi dôležité spomenúť, že napriek viacerým obmedzeniam, ktoré priniesla pandémia COVID-19 do oblasti akademickej sféry, existuje aj zopár výhod, ktoré

z uvedenej situácie vyplynuli. Jednou z nich je flexibilita a schopnosť rýchlo sa prispôbiť zmenám a novým výzvam, ktoré sa v súvislosti s pandemiou objavili; zlepšenie a zvýšenie kvalitatívnych zručností v oblasti informačno-komunikačných technológií; efektívne využívanie času; zavedenie inovácií vo výučbe a výskume; možnosť komunikovať a pracovať v online prostredí a pod.

Príslušnosť ku grantovej úlohe / Acknowledgments

Príspevok bol spracovaný v rámci riešenia grantovej úlohy **VEGA č. 1/0121/21 Analýza vplyvu krízy súvisiacej s COVID-19 na finančné zdravie subjektov v Slovenskej republike**

Literárne zdroje a iné odkazy / References

- Berger, Z. D., Evans, N. G., Phelan, A. L., & Silverman, R. D. (2020). Covid-19: control measures must be equitable and inclusive. *BMJ*, 368:m1141.
- Blahušiaková, M., & Mokošová, D. (2021). Vplyv COVID-19 na vzdelávací proces na Fakulte hospodárskej informatiky z pohľadu študenta. *Ekonomika a informatika: vedecký časopis FHI EU v Bratislave a SSHI*, 19(1), 5-19.
- Blahušiaková, M., Mokošová, D., & Šoltés, E. (2021). Education in Online Environment from Students' and Teachers' Perspective. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*, 9(2), 203-226.
- Donthu, N., & Gustafsson, A. (2020). Effects of COVID-19 on business and research. *Journal of Business Research*, vol.117, pp. 284-289.
- Ekonomická univerzita v Bratislave (EUBA, 2020). Výročná správa o činnosti Ekonomickej univerzity v Bratislave za rok 2020. Dostupné na: https://www.euba.sk/www_write/files/SK/docs/vyroczne-spravy/vs_2020_cinnost.pdf
- Gomes, P. (2021). Financial and non-financial responses to the Covid-19 pandemic: insights from Portugal and lessons for future. *Public Money & Management*, 1-3.
- Harper, L., Kalfa, N., Beckers, G. M. A., Kaefer, M., Nieuwhof-Leppink, A. J., Fossum, M., ... & ESPU Research Committee. (2020). The impact of COVID-19 on research. *Journal of pediatric urology*, 16(5), 715. doi: [10.1016/j.jpurol.2020.07.002](https://doi.org/10.1016/j.jpurol.2020.07.002)
- Kordošová, A. (2021). The Impact of the Coronavirus Crisis on the Recipients of the Share of the Tax Paid. *Účtovníctvo a audítorstvo v procese svetovej harmonizácie: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie, 7.-9. septembra 2021, (Skalica, Slovensko)*, 68-72.
- Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (MŠVVaŠ, 2020a). Usmernenie ministerky školstva vedy, výskumu a športu SR vo veci prerušenia vyučovania v školách a školských zariadeniach. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/usmernenie-ministerky-skolstva-vedy-vyskumu-a-sportu-sr-vo-veci-prerusenia-vyucovania-v-skolach-a-skolskych-zariadeniach>
- Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (MŠVVaŠ, 2020b). Opatrenia VEGA. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/16052.pdf>
- Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (MŠVVaŠ, 2020c). Opatrenia KEGA. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/opatrenia-kega-z-dovodu-mimoriadnejsituacie/>
- Omary, M. B., Eswaraka, J., Kimball, S. D., Moghe, P. V., Panettieri, R. A., & Scotto, K. W. (2020). The COVID-19 pandemic and research shutdown: staying safe and productive. *The Journal of clinical investigation*, 130(6), 2745-2748.
- Shen, H., Fu, M., Pan, H., Yu, Z., & Chen, Y. (2020). The impact of the COVID-19 Pandemic on Firm Performance. *Emerging Markets Finance and Trade*, 56(10), pp. 2213-2230.
- Staniscuaski, F., Reichert, F., Werneck, F. P., de Oliveira, L., Mello-Carpes, P. B., Soletti, R. C., ... & Parent in Science Movement†. (2020). Impact of COVID-19 on academic mothers. *Science*, 368(6492), 724-724.

Bankový odvod a jeho historický kontext na Slovensku

History of Bank's Levy Fee in the Slovak Republic

Ol'ga Kadlečíková¹

¹University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatics, Department of Accounting and Auditing
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, Slovak Republic
E-mail: olga.kadlecikova@euba.sk

Abstract: From 1 January 2012, banks and branches of foreign banks in Slovakia are obliged to pay a special levy (so-called bank tax) pursuant to Act no. 384/2011 Coll. on the special derivation of selected financial institutions and on the amendment of certain laws. The paper deals with the historical context of bank levies in the Slovak Republic.

Keywords: obligatory bank levy, banking union

JEL codes: M410, G21

1 Súčasný stav – úvod do problematiky / Introduction

Zákonom č. 384/2011 Z. z. o osobitnom odvode vybraných finančných inštitúcií a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sa pre banky a pobočky zahraničných bánk zaviedla od 1. januára 2012 povinnosť platenia osobitného odvodu, jeho výška, spôsob platenia ako aj jeho správa.

Banky sú subjekty, ktoré sú samotné zapojené do mechanizmov, ktoré zmierňujú negatívne následky pandémie iných osôb, či sú to už spotrebitelia alebo podnikateľské subjekty a to formou rôznych opatrení, ktorými sú napríklad finančná pomoc na zabezpečenie likvidity malých podnikov, stredných podnikov a veľkých podnikov alebo odklad splátok úverov. Z dôvodu zmiernenia negatívnych následkov pandémie sa legislatívne ustanovilo, aby banky a pobočky zahraničných bánk neuhrádzali splátky osobitného odvodu podľa zákona č. 384/2011 Z. z. o osobitnom odvode vybraných finančných inštitúcií a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Cieľom legislatívneho opatrenia je prispieť k stabilite finančného sektora a zabezpečiť dostatočné zdroje bánk na financovanie obnovy ekonomiky po skončení pandémie COVID-19.

Cieľom príspevku je objasnenie dôvodov a zámerov, ktoré viedli k zavedeniu legislatívnej úpravy osobitného odvodu vybraných finančných inštitúcií.

2 Metodológia a zdrojové údaje / Methodology and Data

Metodológia spracovania vedeckej state bola zvolená v nadväznosti na ciele príspevku, a to objasnenie dôvodov a zámerov, ktoré viedli k zavedeniu legislatívnej úpravy osobitného odvodu vybraných finančných inštitúcií. Objektom skúmania je historický kontext zavedenia povinného bankového odvodu ako špecifickej platby vybraných finančných inštitúcií nad rámec stanovených daňových a odvodových povinností ostatných podnikateľských subjektov. Vzhľadom k stanovenému cieľu vedeckej state boli analyzované príslušné právne normy upravujúce osobitný odvod vybraných finančných inštitúcií ako aj na ne nadväzujúca legislatíva.

3 Výsledky a diskusia / Results and Discussion

Osobitný odvod vybraných finančných inštitúcií, resp. bánk a pobočiek zahraničných bánk (ďalej len „bankový odvod“) bol zavedený od 1. januára 2012 zákonom č. 384/2011 Z. z. o osobitnom odvode vybraných finančných inštitúcií a o doplnení niektorých zákonov.

Cieľom zákona o osobitnom odvode vybraných finančných inštitúcií a o doplnení niektorých zákonov bolo zaviesť odvody pre vybrané finančné inštitúcie a prispieť tak k vytvoreniu mechanizmov podieľania sa týchto finančných inštitúcií na nákladoch budúcich finančných kríz v bankovom sektore, k zabezpečeniu spravodlivého rozdelenia záťaže

a k predchádzaniu vzniku rozsiahlych výdavkov pre daňových poplatníkov, vládu a hospodárstvo v prípade riešenia finančných kríz, k stimulovaniu vybraných finančných inštitúcií obmedzovať systémové riziká a k ochrane stability finančného sektora Slovenskej republiky.

Zákon bol prijatý v súlade s európskymi iniciatívami v oblasti zavádzania osobitných odvodov a daní finančných inštitúcií. Reagoval na závery prijaté Európskou radou dňa 17.6.2010 k novej európskej stratégii pre zamestnanosť a rast, v ktorých Európska rada súhlasila s tým, že členské štáty by mali zaviesť režimy odvodov a daní pre finančné inštitúcie, aby sa zabezpečilo spravodlivé rozdelenie záťaže a aby sa zaviedli stimuly na obmedzenie systémových rizík.

Bol tiež odozvou na pripravovaný legislatívny návrh na európskej úrovni v oblasti krízového riadenia finančného sektora, ktorého súčasťou je aj regulácia odvodov vybraných finančných inštitúcií. Účelom je, aby schéma odvodov v Slovenskej republike nadväzovala na princípy pripravovaného európskeho rámca, ktorého cieľom má byť zabezpečenie silného a spoľahlivého mechanizmu financovania na zvládnutie finančných a bankových kríz a na prekonanie ich dôsledkov, pričom tento mechanizmus má byť v budúcnosti súčasťou širšieho rámca zameraného na zabránenie vzniku novej finančnej krízy. Podľa európskeho rámca majú byť odvody odvádzané do osobitných národných fondov. Týmto sa má zabezpečiť, aby finančný sektor primerane prispieval k financovaniu nákladov na riešenie finančných kríz, a aby sa tak odstránilo spoliehanie sa na finančné prostriedky daňových poplatníkov.

Predloženie návrhu zákona tak zohľadňovalo i fakt, že značné množstvo členských štátov Európskej únie z vlastnej iniciatívy zaviedlo resp. bolo v procese zavádzania odvodov finančných inštitúcií. Vzhľadom na absenciu harmonizovaného systému odvodov na európskej úrovni mali členské štáty právomoc určiť si vlastné národné režimy odvodov, výsledkom čoho môže byť dvojité zaťaženie viacerých bankových subjektov. Bolo pravdepodobné, že aj bankové subjekty na Slovensku budú nútené odvádzat odvody aj do zahraničia, teda do krajín sídiel ich materských spoločností. Zavedenie odvodov v Slovenskej republike malo zabezpečiť, aby principiálna časť odvodov platených slovenskými bankovými subjektmi zostala v rámci Slovenskej republiky a bola využívaná na ochranu stability slovenského finančného sektora, a nie na ochranu stability finančných systémov v zahraničí.

V neposlednom rade návrh zákona reagoval na nedávne skúsenosti z finančnej krízy, ktoré poukázali na výrazný rozsah prepojenosti finančných trhov a na súvisiace značné riziká ich nestálosti. Hoci Slovenská republika doteraz nebola nútená zachraňovať zlyhávajúce finančné inštitúcie v dôsledku globálnej finančnej krízy a hradit s nimi súvisiace výdavky z peňazí daňových poplatníkov, je potrebné upozorniť na fakt, že takmer všetky bankové subjekty pôsobiace na Slovensku sú súčasťou cezhraničných finančných skupín a finančných konglomerátov, pričom aktivity globálne integrovaných finančných inštitúcií, predovšetkým však bankových inštitúcií, boli jedným z najvýznamnejších dôvodov vzniku a globálneho rozšírenia finančnej krízy.

Zákon č. 384/2011 Z. z. o osobitnom odvode vybraných finančných inštitúcií a o doplnení niektorých zákonov upravuje povinnosť platenia odvodu pre platiteľa odvodu, výšku a spôsob jeho platenia, ako aj správu a kontrolu odvodov. V zákone sa ukladá povinnosť uhrádzať odvod bankám a pobočkám zahraničných bánk (ďalej len platiteľ odvodu) podľa § 2 ods. 1, 5, 7 a 8 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Odvody neboli rozšírené na zahraničné banky podnikajúce na území Slovenskej republiky bez založenia pobočky (na základe tzv. jednotnej bankovej licencie) z dôvodu exteritoriality, ani na iné finančné inštitúcie, ako napr. investičné fondy alebo poisťovne.

Základom pre výpočet odvodu sú pasíva bankových subjektov, ktoré sú znížené o sumu vlastného imania, ak je jeho hodnota kladná, o hodnotu finančných zdrojov dlhodobu poskytnutých pobočke zahraničnej banky, o hodnotu podriadeného dlhu podľa osobitného predpisu a o hodnotu vkladov prijatých platiteľom odvodu na území Slovenskej republiky

a chránených podľa zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ako aj o hodnotu vkladov prijatých platiteľom odvodu na území Slovenskej republiky a chránených v inom členskom štáte Európskej únie alebo inom štáte, ktorý je zmluvnou stranou Dohody o Európskom hospodárskom priestore. Dôvodom určenia oprávnených pasív za základ odvodu je najmä to, že bankové subjekty by nemali platiť odvody za to, že majú vlastné kapitálové zdroje, nakoľko ich zvýšenie je dlhodobým cieľom v zmysle bazilejských odporúčaní v rámci boja proti kríze, a ani z vkladov klientov v bankách, za ktoré už v súčasnosti bankové subjekty odvádzajú príspevok do Fondu ochrany vkladov podľa vyššie uvedeného zákona. Pasíva sa zároveň javia ako najvhodnejší indikátor súm, ktoré by mohli byť potrebné pri riešení krízovej situácie bánk, nakoľko odrážajú rozsah možnej nákazy v prípade zlyhania. Výhodou tohto spôsobu je najmä fakt, že pôsobí motivačne na znižovanie celkového zadlženia a nabáda bankové subjekty v optimálnej miere k využívaniu vlastných zdrojov, čím eliminuje faktory, ktoré sa podieľali na vzniku finančnej krízy vo forme nadmerného zadlženia. Upustenie od zaťaženia aktív, ktoré sú taktiež jednou z alternatív základu odvodu zvažovaných na európskej úrovni, zároveň motivuje finančné inštitúcie k držaniu aktív vo vlastných bilanciách a znižuje riziko presunu aktív do krajín s nižším daňovým zaťažením. Od aktív sa zároveň odvíja regulácia kapitálovej primeranosti, čo by mohlo znamenať pre banky dvojité postih a mohlo by negatívne ovplyvniť úverovú aktivitu najmä retailových bánk.

V zákone bola ustanovená sadzba odvodu za príslušný kalendárny rok vo výške 0,4 %. Uhrádzať odvod boli banky povinné v štyroch rovnakých štvrtročných splátkach. Uhradené odvody boli odvádzané na osobitný účet štátnych finančných aktív, čím sa zabezpečilo vytvorenie osobitného fondu v súlade s európskou schémou. V čase predkladania zákona na schválenie do Národnej rady Slovenskej republiky Národná banka Slovenska deklarovala k 31.12.2010 výslednú čistú sumu bankových pasív, ktorá by tvorila vymeriavací základ pre výpočet odvodov po odrátaní vyššie uvedených dvoch položiek cca 25,52 mld. eur. Pri sadzbe 0,4 % z oprávnených pasív sa očakávalo vyzbieranie sumy ročne v hrubom cca 102 mil. eur. Odvody boli posudzované ako daňovo uznateľné výdavky v súlade s § 19 ods. 2 písm. a) zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, nakoľko ich bankové subjekty povinné uhrádzali podľa osobitného predpisu (ako je tomu aj v prípade príspevkov bankových subjektov do Fondu ochrany vkladov v súlade so zákonom č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktoré sú taktiež daňovo uznateľným výdavkom). Pri zohľadnení uznania odvodov za daňovo uznateľné výdavky a z toho vyplývajúcej úpravy čistého zisku bankového sektora pred zdanením bol celkový čistý prínos zavedenia odvodov Národnou bankou Slovenska odhadovaný na cca 82,71 mil. eur.

Správcom odvodov sa stal Daňový úrad pre vybrané daňové subjekty podľa § 4 ods. 7 zákona č. 150/2001 Z. z. o daňových orgánoch a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 440/2000 Z. z. o správach finančnej kontroly, pričom pri správe odvodov sa postupuje podľa ustanovení tohto zákona a podľa ustanovení zákona č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov. V prípade, ak platiteľ odvodu neuhradí ročný odvod alebo splátky ročného odvodu riadne a včas, alebo ak nepredloží údaje potrebné k výkonu správy odvodov, správca odvodov uloží platiteľovi odvodu povinnosť uhradiť neuhradený ročný odvod alebo neuhradené splátky ročného odvodu, resp. predložiť nepredložené údaje a podklady. Správca odvodov uloží platiteľovi odvodu tiež sankcie (vrátane úrokov z omeškania z neuhradenej sumy odvodu) v rovnakej výške a za rovnakých podmienok, ako pri správnych deliktach podľa osobitného predpisu o správe daní (napr. podľa § 154 až 157 zákona č. 563/2009 Z.z.). Uhradené odvody sú účelovo určené na zavedenie a zabezpečenie fungovania mechanizmov podieľania sa vybraných finančných inštitúcií na tvorbe zdrojov slúžiacich na zabezpečenie spravodlivého rozdelenia nákladov budúcich finančných kríz v bankovom sektore, stimulovanie vybraných finančných inštitúcií obmedzovať systémové riziká a ochranu stability finančného sektora Slovenskej republiky.

Navrhovaná schéma odvodov tak priamo nadviazala a odvíjala sa od pripravovaného európskeho režimu odvodov vybraných finančných inštitúcií.

Po schválení pripravovanej európskej legislatívy (smernice) týkajúcej sa európskeho režimu odvodov vybraných finančných inštitúcií, po zavedení povinnosti pre členské štáty Európskej únie vytvoriť samostatný rezolúčný fond, budú vytvorené legislatívne predpoklady na to, aby finančné prostriedky odvodu podľa tohto zákona, ktoré sú štátnymi finančnými aktívami, boli súčasťou tohto vytvoreného fondu.

Prostriedky osobitného odvodu sú štátnymi finančnými aktívami, kapitoly Všeobecná pokladničná správa a sú účelovo určené na krytie nákladov spojených s riešením finančných kríz v bankovom sektore a na ochranu stability bankového sektora Slovenskej republiky, vrátane doplnenia zdrojov Fondu ochrany vkladov potrebných na výdavky z dôvodu výplaty náhrad za nedostupné vklady.

Východzia sadzba osobitného odvodu za príslušný kalendárny rok bola vo výške 0,4 % zo základu pre výpočet osobitného odvodu, ktorým je suma pasív banky, resp. pobočky zahraničnej banky znížená o sumu vlastného imania, ak je jeho hodnota kladná, o hodnotu finančných zdrojov dlhodobo poskytnutých pobočke zahraničnej banky a o hodnotu podriadeného dlhu.

V zákone bola zavedená aj tzv. degresia, tzn. postupný pokles sadzby osobitného odvodu, v súlade s ktorou bola aj sadzba 0,2% po splnení podmienky ustanovenej v § 8, ktorou bolo prekročenie celkovej sumy uhradených odvodov vo výške 500 mil. eur k ustanoveným dátumom príslušného roka. Princíp degresie výšky sadzby osobitného odvodu bol ďalej nastavený tak, že pri prekročení celkovej sumy uhradených odvodov vo výške 750 mil. eur k ustanoveným dátumom príslušného roka sa sadzba znižuje na 0,1% a ak suma uhradených odvodov presiahne výšku 750 mil. eur a zároveň dosiahne 1,45 % z hodnoty celkových aktív za bankový sektor Slovenskej republiky, banky nebudú povinné platiť osobitný odvod. Ak uvedený pomer klesne pod hodnotu 1,45 %, banky budú povinné opätovne uhrádzať odvod, a to vo výške 0,05 %.

Za prvý rok výška odvodu v štátnom rozpočte dosiahla najvyššiu hodnotu v pomere k výške aktív bánk spomedzi európskych krajín. V porovnaní s ostatnými členskými krajinami je výška odvodu v Slovenskej republike niekoľkonásobne vyššia ako v členských krajinách Európskej únie. V tomto roku tiež platilo, že na bankových odvodoch banky na Slovensku odvedli 1,75 násobne viac (170 miliónov €) ako na dani z príjmu (97 miliónov €). Podľa prepočtov Ministerstva financií Slovenskej republiky potencionálny výnos predstavuje 7,9 % z celkového zisku bankového sektora pred zdanením. (Kušnírová, Rabatinová, 2015)

Bankový odvod bol, podobne ako v ostatných krajinách Európskej únie, zavedený počas finančnej krízy avšak väčšina ekonómov ako aj banky samotné negatívne hodnotila jeho vplyvy na ziskovosť bankového sektora, tvorbu kapitálu a negatívny dopad pri poskytovaní úverov.

Novelizáciou zákona č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v znení neskorších predpisov, sa rozšírili finančné opatrenia na zmiernenie vplyvov koronakrízy o ďalšie opatrenie v oblasti osobitného odvodu vybraných finančných inštitúcií, ktoré sa týkali úhrady tohto odvodu zo strany bánk a pobočiek zahraničných bánk. Z dôvodu zmiernenia negatívnych následkov pandémie sa navrhlo, aby banky a pobočky zahraničných bánk neuhrádzali splátky osobitného odvodu podľa zákona č. 384/2011 Z. z. o osobitnom odvode vybraných finančných inštitúcií a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktoré boli splatné po účinnosti tohto zákona až do konca roka 2020, tj. splátky za 3. a 4. štvrtrok 2020. Povinnosť uhradiť splátky tohto odvodu za 1. a 2. štvrtrok 2020 vrátane prípadného príslušenstva nebola týmto zákonom dotknutá. Povinný bankový odvod bol napokon úplne zrušený zákonom č. 353/2020 Z. z. o zrušení osobitného odvodu vybraných finančných inštitúcií a o niektorých opatreniach súvisiacich s jeho zrušením a o doplnení zákona č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v znení

neskorších predpisov. Prijatím tohto zákona od 1. januára 2021 zanikla bankám a pobočkám zahraničných bánk povinnosť platiť osobitný odvod.

Záver / Conclusions

Zákonom č. 384/2011 Z. z. o osobitnom odvode vybraných finančných inštitúcií a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sa pre banky a pobočky zahraničných bánk zaviedla od 1. januára 2012 povinnosť platenia osobitného odvodu, jeho výška, spôsob platenia ako aj jeho správa. Zákon bol od roku 2012 päť krát novelizovaný do jeho podoby platnej do konca roka 2020, kedy bol zákonom č. 353/2020 Z. z. o zrušení osobitného odvodu vybraných finančných inštitúcií a o niektorých opatreniach súvisiacich s jeho zrušením a o doplnení zákona č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v znení neskorších predpisov bankový odvod zrušený.

Banky sú subjekty, ktoré sú samotné zapojené do mechanizmov, ktoré zmierňujú negatívne následky pandémie iných osôb a to formou rôznych opatrení, ktorými sú napríklad finančná pomoc na zabezpečenie likvidity malých podnikov, stredných podnikov a veľkých podnikov alebo odklad splátok úverov. Z dôvodu zmiernenia negatívnych následkov pandémie sa legislatívne ustanovilo, aby banky a pobočky zahraničných bánk neuhrádzali splátky osobitného odvodu podľa zákona č. 384/2011 Z. z. o osobitnom odvode vybraných finančných inštitúcií a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Cieľom legislatívneho opatrenia je prispieť k stabilite finančného sektora a zabezpečiť dostatočné zdroje bánk na financovanie obnovy ekonomiky po skončení pandémie COVID-19.

Príslušnosť ku grantovej úlohe / Acknowledgments

Príspevok bol spracovaný v rámci riešenia grantovej úlohy **VEGA č. 1/0121/21 Analýza vplyvu krízy súvisiacej s COVID-19 na finančné zdravie subjektov v Slovenskej republike**

Literárne zdroje a iné odkazy / References

Kušnírová, J., Rabatinová, M. (2015). Vybrané aspekty zdaňovania bankového sektora. Finančné trhy: vedecký časopis = scientific journal. - Bratislava : Derivát, č. 3, s. 1-10 online.

Zákon č. 384/2011 Z. z. o osobitnom odvode vybraných finančných inštitúcií a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 150/2001 Z. z. o daňových orgánoch, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 440/2000 Z. z. o správach finančnej kontroly v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 353/2020 Z. z. o zrušení osobitného odvodu vybraných finančných inštitúcií a o niektorých opatreniach súvisiacich s jeho zrušením a o doplnení zákona č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v znení neskorších predpisov.

Vývoj príspevkov z podielu zaplatenej dane vo vybraných druhoch neziskových účtovných jednotiek

The Development of Contributions from the Share of the Tax Paid in the Selected Types of Non – profit Accounting Entities

Alena Kordošová¹

¹ University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatics, Department of Accountancy and Auditing
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, Slovak Republic
E-mail: alena.kordosova@euba.sk

Abstract: *The important financial resources are contributions from the share of the tax paid in non-profit accounting entities. Non-profit accounting entities, as specific accounting entities that may become recipients of the share of the tax paid, are also civic associations, non-profit organisations providing services of general interest and foundations. This paper focuses on examining selected types of non-profit accounting entities as recipients of the share of the tax paid in general and in the context of the COVID-19 crisis. The purpose of examining contributions from the share of the tax paid is to point out their importance and particularities as specific financial resources in non-profit accounting entities concerning the impact of the COVID-19 crisis on the financial health of selected types of non-profit accounting entities.*

Keywords: *contributions, the share of the tax paid, associations, non-profit organizations, foundations*

JEL codes: L30, L31

1 Súčasný stav – úvod do problematiky / Introduction

Neziskové účtovné jednotky ako špecifické účtovné jednotky sa môžu stať aj prijímateľmi podielu zaplatenej dane. Medzi prijímateľov podielu zaplatenej dane zaraďujeme nadácie, neinvestičné fondy, neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby, občianske združenia, organizácie s medzinárodným prvkom, Slovenský Červený kríž, subjekty výskumu a vývoja, účelové zariadenia cirkví a náboženských spoločností. (zákon o dani z príjmov, 2003)

Z vymedzených prijímateľov podielu zaplatenej dane sa budeme bližšie zaoberať občianskymi združeniami, neziskovými organizáciami poskytujúcimi všeobecne prospešné služby a nadáciami.

Občania môžu zakladať spolky, spoločnosti, zväzy, hnutia, kluby a iné občianske združenia, ako aj odborové organizácie a združovať sa v nich a na výkon tohto práva nepotrebnú povolenie štátneho orgánu. Do združovania, do členstva v združeniach ani do účasti na ich činnosti nesmie byť nikto nútený a každý môže zo združenia slobodne vystúpiť. (zákon o združovaní občanov, 1990)

Neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby sú právnickými osobami, ktoré poskytujú všeobecne prospešné služby za vopred určených a pre všetkých používateľov rovnakých podmienok a ktorých zisk sa nesmie použiť v prospech zakladateľov, členov orgánov ani ich zamestnancov, ale sa musí použiť v celom rozsahu na zabezpečenie všeobecne prospešných služieb. (zákon o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby, 1997)

Nadácie sú účelové združenia majetku, ktorý slúži na podporu verejnoprospešného účelu. (zákon o nadáciách, 2002)

Príspevok je zameraný na skúmanie vybraných druhov neziskových účtovných jednotiek ako prijímateľov podielu zaplatenej dane vo všeobecnosti a osobitne v podmienkach krízy súvisiacej s COVID-19. Cieľom skúmania príspevkov z podielu zaplatenej dane vo vybraných druhov neziskových účtovných jednotiek je poukázať na dôležitosť a osobitosť

tohto špecifického zdroja financovania v neziskových účtovných jednotkách so zreteľom vplyvu krízy súvisiacej s COVID-19 na finančné zdravie vybraných druhov neziskových účtovných jednotiek.

2 Metodológia a zdrojové údaje / Methodology and Data

Objektom nášho skúmania sú vybrané druhy neziskových účtovných jednotiek ako prijímatelia podielu zaplatenej dane.

Na základe analýzy súčasného právneho stavu a uvedenej vedeckej a odbornej literatúry vymedzujeme najskôr vybrané druhy neziskových účtovných jednotiek ako prijímateľov podielu zaplatenej dane v podmienkach Slovenskej republiky. V rámci ďalšieho skúmania vývoja príspevkov z podielu zaplatenej dane vymedzených neziskových účtovných jednotiek analyzujeme vývoj výšky príspevkov z podielu zaplatenej dane za ostatných desať rokov samostatne v občianskych združeniach, neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby a nadáciách, so zhodnotením vplyvu krízy súvisiacej s COVID-19 na finančné zdravie týchto neziskových účtovných jednotiek. Z každého druhu neziskovej účtovnej jednotky sme podrobili hlbšej analýze tri neziskové účtovné jednotky, ktoré prijali za rok 2020 najvyšší príspevok z podielu zaplatenej dane.

Základom pre spracovanie príspevku boli rôznorodé literárne zdroje. Zaraďujeme medzi ne článok publikovaný vo vedeckom časopise (Blahušiaková, Ondrušová, 2020) a príspevky publikované v zborníkoch z vedeckých konferencií (Hladika, Mokošová, Molín, 2017), (Máziková, Antalová, 2020), (Meluchová, Mateášová, 2020). Základnú právnu úpravu vybraných druhov neziskových účtovných jednotiek tvoria zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov, zákon č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby v znení neskorších predpisov a zákon č. 34/2002 Z. z. o nadáciách a o zmene Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov. Zákonné podmienky prijatia a použitia podielu zaplatenej dane na osobitné účely zabezpečuje v súčasnosti zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov. Kvantitatívne údaje o počtoch jednotlivých prijímateľov podielu zaplatenej dane a prijatých príspevkov z podielu zaplatenej dane za analyzované neziskové účtovné jednotky sú prevzaté z internetových stránok <https://finstat.sk> a <https://www.financnasprava.sk>.

3 Výsledky a diskusia / Results and Discussion

Celkový počet vybraných neziskových účtovných jednotiek, ktorý uvádza Finstat je 67 603. Najvyšší počet tvoria združenia v počte 62 336, nasledujú neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby s počtom 3 641 a nadácie s počtom 1 626. Prijímateľov podielu zaplatenej dane z vybraných druhov neziskových účtovných jednotiek v roku 2020 bolo však len 13 185, čo predstavuje 19,50 %. Najvyšší percentuálny podiel prijímateľov podielu zaplatenej dane z počtu neziskových účtovných jednotiek uvádzaných Finstatom podľa konkrétnych druhov majú združenia, a to 20,13 %, nasledujú neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby s 14,36 % a najnižší podiel prijímateľov majú nadácie, a to len 6,83 % z počtu nadácií uvádzaných Finstatom. Skúmané druhy neziskových účtovných jednotiek, ktoré sú prijímateľmi podielu zaplatenej dane v roku 2020 tvoria 83,28 % z celkového počtu prijímateľov v tomto roku.

3.1 Vývoj príspevkov z podielu zaplatenej dane vo vybraných občianskych združeniach

V rámci ďalšieho skúmania sme ako prvé analyzovali občianske združenia ako zástupcov najvyššieho počtu prijímateľov príspevkov z podielu zaplatenej dane. Zamerali sme sa na tri občianske združenia, ktoré prijali najviac príspevkov z podielu zaplatenej dane v roku 2020. Jednotlivé sumy príspevkov za ostatných desať rokov (2011 – 2020) zobrazuje Tabuľka 1.

Tabuľka 1 Suma príspevkov z podielu zaplatenej dane v občianskych združeníach

Rok prijatia príspevkov	Suma príspevkov vo vybraných občianskych združeníach v eurách		
	Asociácia pomoci postihnutým - APPA	SVETIELKO NÁDEJE	Združenie maďarských rodičov na Slovensku
2020	630 808,83	317 698,51	290 116,00
2019	1 045 574,68	326 697,44	325 093,81
2018	865 014,70	247 655,37	301 104,01
2017	743 230,75	225 781,65	303 441,31
2016	101 494,06	261 925,00	269 025,00
2015	904 774,82	222 546,19	246 722,54
2014	757 226,30	205 460,81	220 358,53
2013	532 856,66	228 881,57	224 985,08
2012	330 134,85	208 859,20	153 107,57
2011	100 788,58	168 760,44	166 462,78

Zdroj: vlastné spracovanie podľa <https://finstat.sk/databaza-neziskoviek> [cit. 2021-10-26]

Všetky tri občianske združenia, ktoré sme skúmali boli prijímateľmi príspevkov z podielu zaplatenej dane za ostatných desať rokov. Z uvedených údajov môžeme konštatovať, že vo všetkých uvádzaných občianskych združeniach došlo v roku 2020 k poklesu prijatia príspevkov z podielu zaplatenej dane v porovnaní s rokom 2019. Najvyšší pokles finančných prostriedkov zaznamenalo občianske združenie Asociácia pomoci postihnutým – APPA, a to v sume 414 765,85 € a za ním nasleduje občianske združenie Združenie maďarských rodičov na Slovensku s rozdielom 34 977,81 €. Najmenší pokles príspevkov z podielu zaplatenej dane zaznamenalo občianske združenie SVETIELKO NÁDEJE, a to v sume 8 998,93 €.

3.2 Vývoj príspevkov z podielu zaplatenej dane vo vybraných neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby

Ďalšej analýze sme podrobili neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby. Zamerali sme sa opäť na tri neziskové organizácie, ktoré prijali najviac príspevkov z podielu zaplatenej dane v roku 2020. Jednotlivé sumy príspevkov za ostatných desať rokov (2011 – 2020) zobrazuje Tabuľka 2.

Tabuľka 2 Suma príspevkov z podielu zaplatenej dane v neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby

Rok prijatia príspevkov	Suma príspevkov vo vybraných neziskových organizáciách v eurách		
	PLAMIEŇOK, n.o.	DOBRY ANJEL, n.o.	Liberta, n.o.
2020	654 356,35	265 211,66	112 252,01
2019	872 023,19	363 606,11	233 697,55
2018	828 995,79	449 861,90	248 712,49
2017	714 149,06	489 169,28	210 113,95
2016	775 560,48	575 597,51	176 069,50
2015	703 199,64	562 622,98	122 079,23
2014	633 434,49	499 166,48	6 466,14
2013	565 280,07	620 610,98	870,50
2012	503 740,87	673 480,33	6 528,50
2011	480 135,29	412 546,24	X

Zdroj: vlastné spracovanie podľa <https://finstat.sk/databaza-neziskoviek> [cit. 2021-10-26]

V porovnaní s občianskymi združeniami, neboli všetky tri analyzované neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby prijímateľmi príspevkov z podielu zaplatenej dane každý rok za ostatných desať rokov. Nezisková organizácia Liberta, n.o. nebola v roku 2011 prijímateľom príspevku z podielu zaplatenej dane, nakoľko vznikla v porovnaní s ostatnými neziskovými organizáciami až 29. 11. 2010. Z tohto dôvodu sa ešte nemohla registrovať ako prijímateľ tohto príspevku. Rovnako ako v občianskych združeních, aj vo všetkých troch neziskových organizáciách dochádza v roku 2020 k poklesu prijatia príspevkov z podielu zaplatenej dane v porovnaní s rokom 2019. Najvyšší pokles finančných prostriedkov zaznamenala nezisková organizácia PLAMIENOK, n.o., a to v sume 217 666,84, nasleduje nezisková organizácia Liberta, n.o. s rozdielom 121 445,54 €. Najmenší pokles príspevkov z podielu zaplatenej dane zaznamenala nezisková organizácia DOBRÝ ANJEL, n.o., a to v sume 98 394,45 €.

3.3 Vývoj príspevkov z podielu zaplatenej dane vo vybraných nadáciách

V poradí posledný druh neziskovej účtovnej jednotky ako prijímateľa príspevkov z podielu zaplatenej dane sme skúmali nadácie. Zamerali sme sa opäť na tri nadácie, ktoré prijali najviac príspevkov z podielu zaplatenej dane v roku 2020. Jednotlivé sumy príspevkov za ostatných desať rokov (2011 – 2020) zobrazuje Tabuľka 3.

Tabuľka 3 Suma príspevkov z podielu zaplatenej dane v nadáciách

Rok prijatia príspevkov	Suma príspevkov vo vybraných nadáciách v eurách		
	Nadácia Pontis	NADÁCIA VOLKSWAGEN SLOVAKIA	Nadácia Kia Motors Slovakia
2020	2 174 235,89	1 286 060,57	1 166 729,90
2019	2 661 938,90	1 597 497,24	X
2018	2 496 845,89	1 195 844,09	1 423 798,06
2017	1 885 296,44	1 143 506,33	1 506 368,24
2016	1 994 640,79	1 241 520,27	1 553 134,25
2015	1 697 454,92	825 101,08	1 611 867,37
2014	3 376 392,87	475 631,42	X
2013	2 621 157,99	433 603,35	X
2012	2 363 248,37	144 849,16	X
2011	1 022 614,74	50 879,08	X

Zdroj: vlastné spracovanie podľa <https://finstat.sk/databaza-neziskoviek> [cit. 2021-10-27]

Rovnako ako pri neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby aj spomedzi troch nadácií, ktoré sme analyzovali nebola prijímateľom príspevkov z podielu zaplatenej dane každý rok za ostatných desať rokov jedna nadácia. Nadácia Kia Motors Slovakia nebola prijímateľom príspevku z podielu zaplatenej dane v rokoch 2011 – 2014, nakoľko vznikla 6. 12. 2013. Z tohto dôvodu sa ešte nemohla registrovať ako prijímateľ tohto príspevku. Ďalší výpadok finančných prostriedkov vo forme príspevku z podielu zaplatenej dane zaznamenala v roku 2019. Rovnako ako v občianskych združeních, v neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby aj v nadáciách dochádza k poklesu prijatia príspevkov z podielu zaplatenej dane v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi. V porovnaní s rokom 2019 najvyšší pokles finančných prostriedkov zaznamenala nadácia Pontis, a to v sume 487 703,01 €, potom nasleduje NADÁCIA VOLKSWAGEN SLOVAKIA s rozdielom 311 436,67 €. Pokles príspevkov z podielu zaplatenej dane zaznamenala aj nadácia Kia Motors Slovakia v porovnaní s rokom 2018.

Graf 1 Vývoj príspevkov z podielu zaplatenej dane v nadácii *Nadácia Pontis*

Suma prijatia podielu 2% daní

Nadácia Pontis, Bratislava - mestská časť Ružinov

Zdroj: <https://www.finstat.sk/31784828> [cit. 2021-10-28]

Vývoj príspevkov z podielu zaplatenej dane v rokoch 2009 – 2020 v nadácii Pontis dokumentuje aj graf 1. Dôvodom pre grafické znázornenie vývoja príspevkov tejto neziskovej účtovnej jednotky je, že nadácia Pontis v uvedenom období prijala najviac príspevkov z podielu zaplatenej dane spomedzi všetkých skúmaných neziskových účtovných jednotiek. Rastúci trend mali tieto príspevky od roku 2009 až do roku 2014. V roku 2015 dochádza prvýkrát k výraznému poklesu výšky príspevku z podielu zaplatenej dane. V ďalších rokoch sa opäť naštartoval pozitívny vývoj tohto príspevku, ktorý sa zastavil až v roku 2020, ktorý je prvým rokom, v ktorom sa začína prejavovať vplyv krízy súvisiacej s COVID-19.

Záver / Conclusions

Výsledky analýzy príspevkov z podielu zaplatenej dane vybranými druhmi neziskových účtovných jednotiek (občianske združenia, neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby a nadácie) v skúmanom období dokazujú, že predstavujú významnú súčasť príspevkov neziskových účtovných jednotiek. Skúmané druhy neziskových účtovných jednotiek, ktoré sú prijímateľmi podielu zaplatenej dane v roku 2020 tvoria 83,28 % z celkového počtu prijímateľov v tomto roku. Najvyšší percentuálny podiel prijímateľov podielu zaplatenej dane z počtu neziskových účtovných jednotiek uvádzaných Finstatom podľa analyzovaných druhov mali v roku 2020 občianske združenia, a to 20,13 % a najnižší podiel týchto prijímateľov mali nadácie, a to len 6,83 % z počtu nadácií uvádzaných Finstatom. Výška sumy poukázaná vybraným druhom neziskových účtovných jednotiek za ostatných desať rokov zaznamenáva kolísavý trend. Na tento kolísavý trend majú vplyv nielen zmeny v počtoch neziskových účtovných jednotiek registrovaných ako prijímateľov podielu zaplatenej dane a zmena v percente, ktoré mohli daňovníci poukazovať neziskovým účtovným jednotkám, ale v ostatných analyzovaných rokoch aj vplyv krízy súvisiacej s COVID-19. V skúmaných troch najväčších prijímateľov podielu zaplatenej dane v roku 2020 za jednotlivé druhy neziskových účtovných jednotiek, najvyššiu sumu príspevkov z podielu zaplatenej dane prijali nadácie. Vo všetkých deviatich skúmaných neziskových účtovných jednotkách však došlo v roku 2020 k poklesu príspevku z podielu zaplatenej dane v porovnaní s predchádzajúcim rokom, respektíve s rokom 2018 v Nadácii Kia Motors Slovakia, keďže nebola prijímateľom podielu zaplatenej dane v roku 2019. Negatívny vplyv krízy súvisiacej s COVID-19 na výšku príspevkov z podielu zaplatenej dane bol v roku 2020 výrazný a tento jej negatívny vplyv na finančné zdravie vymedzených druhov neziskových účtovných jednotiek očakávame aj v roku 2021.

Príslušnosť ku grantovej úlohe / Acknowledgments

Príspevok bol spracovaný v rámci riešenia grantovej úlohy **VEGA č. 1/0121/21 Analýza vplyvu krízy súvisiacej s COVID-19 na finančné zdravie subjektov v Slovenskej republike**

Literárne zdroje a iné odkazy / References

Blahušiaková, M., & Ondrušová, L. (2020). Lockdown a jeho dopady na ekonomické subjekty v Slovenskej republike. *Ekonomika a informatika: vedecký časopis FHI EU v Bratislave a SSHI*, 18(2), 29-46.

Hladika, M., & Mokošová, D., & Molín, J. (2017) Comparison of national accounting framework - the case of Croatia, Slovakia and Czechia. *Economy of Eastern Croatia - vision and growth : 6th International scientific symposium : Osijek, 25th -27th May 2017, Croatia*. – Osijek, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku, 1028-1044.

<https://finstat.sk/databaza-neziskoviek>

<https://www.finstat.sk/31784828>

<https://www.financnasprava.sk/sk/elektronicke-sluzby/verejne-sluzby/zoznamy/zoznam-prijimatelov-dane>

Máziková, K., & Antalová, R. (2020). Reducing Economic Impact of COVID-19 Pandemic from Accounting Entity Perspective. *Účetnictví a auditing v procesu světové harmonizace: sborník z mezinárodní vědecké konference, Slapy, 8.-10. září 2020*, 116-120.

Meluchová, J., & Mateášová, M. (2020). Changes in Labor Law and Their Impact on Business Environment in the Slovak Republic. *Účetnictví a auditing v procesu světové harmonizace: sborník z mezinárodní vědecké konference, Slapy, 8.-10. září 2020*, 121-126.

Zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby v znení neskorších predpisov.

zákon č. 34/2002 Z. z. o nadáciách a o zmene Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.

Opatrenia na podporu zamestnanosti v období COVID-19

Measures to Support Employment in the Period of COVID-19

Kornélia Lovciová¹

¹ University of Economics in Bratislava

Faculty of Economic Informatics, Department of Accounting and Auditing

Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, Slovak republic

E-mail: kornelia.lovciova@euba.sk

Abstract: In history, the company has repeatedly had to deal with negative effects on economic entities. Currently, economic operators are forced to face the COVID-19 pandemic. One of the serious problems caused by the pandemic is the increase in unemployment caused by the adoption of protective measures against the spread of coronavirus. In order to mitigate the impact on economic entities, the Government of the Slovak Republic has taken measures to support the maintenance of jobs where self-employment is carried out and to support the retention of employees during the COVID-19 pandemic. The aim of the paper is to point out the problem of increasing unemployment caused by the COVID-19 pandemic and the analysis of requirements for economic entities as applicants for contributions to support the retention of employees in the first aid project.

Keywords: COVID-19, unemployment, self – employed person, employers

JEL codes: M10, O30, P40, R10, R11

1 Súčasný stav – úvod do problematiky / Introduction

Pandémia je rozsiahla epidémia, ktorá sa rozširuje na geograficky rozsiahlom území, dokonca medzi kontinentmi a celosvetovo. Aj pri pandémie sa môžu vyskytnúť oblasti, ktoré nie sú postihnuté pandémiou (napr. pralesy, ostrovy a pod.). V súčasnosti sa aj nepostihnuté oblasti môžu nakaziť prostredníctvom leteckej dopravy. (Pandémia, 2021) Ani Slovenská republika nezostala výnimkou a tiež bola zasiahnutá pandémiou COVID-19. V dnešnej dobe podnikateľské subjekty zaznamenali množstvo problémov spôsobených najrozšírenejšou pandémiou COVID-19. Jedným z nich je aj udržanie pracovných miest zamestnancov, pretože vyhlásením mimoriadnej situácie dochádza k obmedzeniu alebo zrušeniu ich činnosti, a tým poklesu tržieb. Za účelom udržania pracovných miest v ťažkom období pristúpila vláda Slovenskej republiky k pomocným opatreniam prijatých v rámci Projektu „Prvá pomoc“.

2 Metodológia a zdrojové údaje / Methodology and Data

Vzhľadom na súčasný problém zvyšovania nezamestnanosti a pokles tržieb v dôsledku obmedzenia činnosti ekonomických subjektov, ktorý v konečnom dôsledku iba zhoršuje ekonomickú situáciu, je cieľom príspevku analyzovať opatrenia s dôrazom na požiadavky, ktoré musia splniť žiadatelia o príspevok na podporu udržania pracovných miest, na ktorých sa vykonáva a prevádzkuje samostatná zárobková činnosť a na podporu udržania zamestnancov v zamestnaní v období vyhlásenia mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu, prijatých Projektom „Prvá pomoc“. Projekt „Prvá pomoc“ podliehal k legislatívnym úpravám v rokoch 2020 - 2021 a bol upravený na Prvá pomoc + a Prvú pomoc ++, v príspevku budeme používať pojem Projekt „Prvá pomoc“ alebo „projekt“.

3 Výsledky a diskusia / Results and Discussion

Rozsah šírenia epidémií sa dramaticky zvýšil, keď sa človek začal venovať poľnohospodárstvu a medzinárodnému obchodu. Čím bežnejší a častejší bol kontakt ľudí s domestikovanými zvieratami a následný kontakt medzi ľuďmi, tým rýchlejšie sa epidémie šírili. (Dávid, 2020) Najväčšie pandémie, ktoré prepukli v dejinách ľudstva, zobrazuje časová os (Schéma 1).

Schéma 1 Časová os najväčších pandémiei

Zdroj: LePan, 2020

Vývoj pandémie COVID-19 v súčasnosti poukazuje na to, že ide o dlhodobú záležitosť (Černý, 2020), na ktorú je potrebné, aby každý štát reagoval a svojimi opatreniami zmiernil jej dopady na ekonomické subjekty. Ako každá krajina sa snažila s následkami krízy spôsobenej pandemiou COVID-19 vysporiadať, prijať opatrenia a opätovne naštartovať utlmenú ekonomiku (Blahušiová, Ondrušová, 2020), tak aj vláda Slovenskej republiky v záujme zmiernenia dopadov pandémie COVID-19 prijala Projekt „Prvej pomoci“ v apríli 2020. Projekt „Prvá pomoc“ na podporu udržania zamestnanosti v čase vyhlásenej mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu a odstránením ich následkov sa realizuje prostredníctvom úradov práce, sociálnych vecí a rodiny podľa § 54 ods. 1 písm. e) zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o službách zamestnanosti“). Projekt „Prvá pomoc“ sa v priebehu dvoch rokov upravoval. V októbri 2020 bol upravený na Prvú pomoc + a vo februári 2021 na Prvú pomoc ++ (ďalej len „projekt“). V júli 2021 prešiel ďalšou úpravou, ktorou sa naviazali na jednotlivé stupne Covid-automatu (Removčíková, 2021). Okrem tohto projektu sa v zmysle tohto ustanovenia zákona o službách v zamestnanosti považujú za aktívne opatrenia trhu práce aj projekty:

- na podporu udržania pracovných miest vrátane pracovných miest, na ktorých sa vykonáva alebo prevádzkuje samostatná zárobková činnosť, a
- na podporu udržania zamestnancov v zamestnaní v súvislosti s vyhlásením mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu a odstránením ich následkov, ktoré schvaľuje Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

republiky alebo Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny po schválení podmienok vládou Slovenskej republiky.

Právnym základom pre poskytnutie pomoci je aj:

- Operačný program Ľudské zdroje,
- Dočasný rámec pre opatrenia štátnej pomoci na podporu hospodárstva v súčasnej situácii spôsobenej nákazou COVID-19 (článok 43),
- SA.56986(2020/N) Schéma štátnej pomoci pre dočasnú pomoc na podporu udržania zamestnanosti a podporu samostatne zárobkovo činných osôb v období situácie spôsobenej nákazou COVID-19 v znení Dodatku č. 1 evidovaného Európskou komisiou pod číslom SA.59280 (2020/PN).

Cieľom projektu „Prvá pomoc“ je v rámci jeho aktivít poskytnúť zamestnávateľským subjektom **podporu na udržanie pracovných miest formou poskytovania finančného príspevku zamestnávateľovi a podporu na udržanie prevádzkovania činnosti samostatnej zárobkovej činnnej osoby (ďalej len „SZČO“)** z dôvodu vyhlásenia a trvania mimoriadnej situácie a prispieť k zmierneniu ekonomických dopadov na zamestnanosť práve v dôsledku rozšírenia choroby COVID-19 a vyhlásenou mimoriadnou situáciou a prislúchajúcimi prijatými opatreniami (tabuľka 1):

Tabuľka 1 Opatrenia Projektu „Prvá pomoc“

Číslo opatrenia	Opatrenia Projektu „Prvá pomoc“
1.	Zamestnávateľa, ktorí museli svoje prevádzky zatvoriť alebo obmedziť svoju činnosť rozhodnutím Úradu verejného zdravotníctva SR
2.	SZČO, ktorým poklesli tržby alebo museli svoje prevádzky zatvoriť
3.	Zamestnávateľa (vrátane SZČO, ktoré sú zamestnávateľmi), ktorí udržia pracovné miesta aj v prípade prerušenia alebo obmedzenia svojej činnosti počas vyhlásenej mimoriadnej situácie
4.	SZČO a jednoosobové s.r.o., ktoré nemajú príjem z podnikania

Zdroj: podľa Projektu „Prvá pomoc“, 2021

Opatrenie č. 1 projektu - Zamestnávateľa, ktorí museli svoje prevádzky zatvoriť alebo obmedziť svoju činnosť rozhodnutím Úradu verejného zdravotníctva SR

Dôsledkom pandémie COVID-19 museli zamestnávateľa zatvoriť alebo obmedziť svoju činnosť. V zmysle opatrenia č. 1 projektu môžu zamestnávateľa požiadať o príspevok na úhradu časti mzdových nákladov zamestnanca na čas, kedy mal zamestnanec prekážku na strane zamestnávateľa, vo výške 80 % priemerného zárobku, najviac vo výške 1 100 € podľa § 142 zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákoník práce“). Ak zamestnávateľ postupuje v zmysle kolektívnej zmluvy a písomnej dohody so zástupcami zamestnancov (zákoník práce, § 142 ods. 4) vypláca svojim zamestnancom náhradu mzdy vo výške menej ako 80 % ich priemerného zárobku, najviac vo výške 880 €. Ak je náhrada mzdy nižšia ako 1 100 €, príspevok je vyplatený najviac vo výške reálne vyplatennej náhrady mzdy.

Požiadavky, ktoré musia zamestnávateľa ako žiadatelia o príspevok splniť podľa projektu opatrenia č. 1, sú uvedené v tabuľke 2.

Tabuľka 2 Kritéria pri podaní žiadosti podľa opatrenia č. 1

Oprávneným žiadateľom je: - zamestnávateľ, vrátane SZČO, ktorá je zamestnávateľom, ktorý v čase vyhlásenej MS udrží pracovné miesta aj v prípade povinnosti prerušenia alebo obmedzenia svojej prevádzkovej činnosti na základe Opatrenia ÚVZ (alebo rozhodnutia iného príslušného orgánu), - žiadateľom o príspevok môže byť len subjekt, ktorý vznikol a začal prevádzkovať svoju činnosť najneskôr k 1. 2. 2021. Neoprávneným žiadateľom je: - subjekt verejného záujmu, - spoločnosť s ručením obmedzením, ktorá nemá zamestnancov.	Cieľovou skupinou je: - zamestnanec, ktorému zamestnávateľ (vrátane SZČO, ktorá je zamestnávateľom) nemôže pridelovať prácu z dôvodu prekážky na strane zamestnávateľa podľa § 142 zákonníka práce, - - len zamestnanec s dňom nástupu do práce (§ 43 ods. 1 písm. c) zákonníka práce) najneskôr 1. 2. 2021, - len zamestnanec v pracovnom pomere. Cieľovou skupinou nie je: - zamestnanec, ktorý je vo výpovednej lehote, - zamestnanca pracujúceho napr. na dohodu o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, konateľa, ktorý nemá uzatvorenú pracovnú zmluvu, spoločníka, ktorý pre svoju spoločnosť s ručením obmedzením pracuje bez pracovnej zmluvy a pod. - zamestnávateľ môže počas poskytovania príspevku zvýšiť počet svojich zamestnancov, avšak na týchto zamestnancov príspevok nebude poskytnutý, - zamestnávateľ nemôže počas poskytovania príspevku presunúť zamestnanca, na ktorého si uplatní príspevok na inú prevádzku, ak má zamestnávateľ viac prevádzok, - príspevok nie je možné poskytnúť za čas, za ktorý zamestnanec poberá dávky sociálneho zabezpečenia (PN, OČR) alebo čerpá dovolenku.
---	---

Zdroj: podľa Projektu „Prvá pomoc“, 2021

Opatrenie č. 2 projektu - SZČO, ktorým poklesli tržby alebo museli svoje prevádzky zatvoriť

V tomto prípade o príspevok nemôže požiadať SZČO, ktorá má zrušenú alebo pozastavenú živnosť a tiež, ak je žiadateľom spoločnosť s ručením obmedzeným. Naopak, oprávneným žiadateľom o príspevok prvej pomoci podľa opatrenia č. 2 môže byť SZČO, ktorá začala prevádzkovať svoju činnosť najneskôr k 1. 2. 2021, a ktorá v čase vyhlásenia mimoriadnej situácie prerušila alebo obmedzila vykonávanie alebo prevádzkovanie samostatnej zárobkovej činnosti na základe Opatrenia Úradu verejného zdravotníctva alebo SZČO, ktorej poklesli tržby.

Zároveň podmienkou oprávnenosti žiadateľa o príspevok je, že ide:

- 1/ o SZČO, ktorá bola nemocensky a dôchodkovo poistená (povinne alebo dobrovoľne) v období do 30.06.2021 a poistenie jej trvá aj po tomto dni, alebo jej táto povinnosť vznikla od 01.07.2021 a poistenie jej trvá aj po tomto dni; čerpá tzv. odvodové prázdniny;
- 2/ o SZČO so začiatkom podnikania alebo vykonávania/prevádzkovania inej SZČO v roku 2020 až do posúdenia vzniku povinného sociálneho poistenia k 01.07.2021, resp. k 01.10.2021 alebo so začiatkom podnikania alebo vykonávania/prevádzkovania inej SZČO v roku 2021.

Výška príspevku na náhradu straty príjmu zo zárobkovej činnosti pre SZČO závisí od poklesu tržieb, a to nasledovne (tabuľka 3):

Tabuľka 3 Výška paušálnych príspevkov v závislosti od kategórie poklesu tržieb podľa opatrenia č. 2

Kategória poklesu tržieb	Výška príspevku
od 20,00 – 39,99 %	180 €
od 40,00 – 59,99 %	300 €
od 60,00 – 79,99 %	420 €
od 80,00 % a viac	540 €

Zdroj: podľa Projektu „Prvá pomoc“, 2021

V situácii, ak má SZČO súbežne uzatvorený pracovný pomer, od výšky príspevku zodpovedajúcemu príslušnému poklesu tržieb sa odpočíta suma čistého príjmu z tohto pracovného pomeru za kalendárny mesiac, za ktorý príspevok žiada.

Opatrenie č. 3 projektu - Zamestnávateľia (vrátane SZČO, ktoré sú zamestnávateľmi), ktorí udržia pracovné miesta aj v prípade prerušenia alebo obmedzenia svojej činnosti počas vyhlásenej mimoriadnej situácie

Prvá pomoc hradená štátom je určená zamestnávateľom (vrátane SZČO), ktorí udržia pracovné miesta aj v prípade prerušenia alebo obmedzenia svojej činnosti počas vyhlásenia a trvania mimoriadnej situácie.

Príspevok podľa opatrenia č. 3 je určený:

- na úhradu časti mzdových nákladov zamestnanca (za čas, kedy mal zamestnanec prekážku na strane zamestnávateľa), 80 % celkovej ceny práce, najviac vo výške 1 100 €,
- alebo ako paušálny príspevok na úhradu časti mzdových nákladov každého zamestnanca v závislosti od poklesu tržieb. Nasledujúca tabuľka 4 znázorňuje, že poklesom tržieb priamo úmerne rastie výška paušálneho príspevku.

Tabuľka 4 Výška paušálnych príspevkov v závislosti od kategórie poklesu tržieb podľa opatrenia č. 3

Kategóriu poklesu tržieb	Výška príspevku
od 20,00 – 39,99 %	270 €
od 40,00 – 59,99 %	450 €
od 60,00 – 79,99 %	630 €
od 80,00 % a viac	810 €

Zdroj: podľa Projektu „Prvá pomoc“, 2021

Zamestnávateľ, SZČO, ktoré sú zamestnávateľmi si v zmysle opatrenie č. 3 môžu zvoliť jednu z piatich alternatív postupu výpočtu poklesu tržieb. Zvolenú alternatívu postupu výpočtu poklesu tržieb môže žiadateľ počas mimoriadnej situácie v jednotlivých mesiacoch zmeniť.

Opatrenie č. 4 projektu - SZČO a jednoosobové s.r.o., ktoré nemajú príjem z podnikania

Oprávneným žiadateľom o príspevok pomoci podľa opatrenia č. 4 projektu je:

- SZČO, ktorá prerušila alebo nezrušila oprávnenie na jej vykonávanie činnosti, a ktorá od 1. 1. 2021 nemá žiaden iný príjem, s výnimkou príjmu z pracovného pomeru, dohôd vykonávaných mimo pracovného pomeru alebo invalidného dôchodku poistenca s poklesom schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 40 % a najviac 70 %, a ktorej nevznikla povinnosť nemocenského a dôchodkového poistenia v zmysle zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov alebo ktorá nečerpá tzv. odvodové prázdniny,
- fyzická osoba, ktorá je jediným spoločníkom spoločnosti s ručením obmedzeným, zároveň je jej konateľom a nie je jej zamestnancom (tzv. jednoosobová s.r.o.).

V rámci poskytnutia príspevku prvej pomoci hradenej štátom je dôležité posúdenie príjmov. Za týmto účelom sa za príjem považuje aj starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok, invalidný dôchodok, výsluhový dôchodok, ale za príjem sa nepovažuje napr. materské, rodičovský príspevok, výživné na dieťa/deti, vdovecký dôchodok, vdovský dôchodok, sirotsky dôchodok, príspevok poskytnutý v rámci tohto opatrenia za prechádzajúci mesiac a pod.

Ďalšou podmienkou, ktorú musí SZČO ako aj fyzická osoba (tzv. jednoosobová s.r.o.) spĺňať, je začiatok prevádzkovania svojej činnosti, čo je od 1. 2. 2021. Mesačný paušálny príspevok, ktorý môže byť vyplatený od 1. 7. 2021 SZČO a fyzickej osobe (tzv. jednoosobová s.r.o.), je v sume 210 €.

Záver / Conclusions

Zamestnávateľa, vrátane SZČO, ktoré sú zamestnávateľmi (okrem subjektov verejnej správy) na podporu udržania pracovných miest a na podporu udržania zamestnancov v zamestnaní si môžu požiadať o finančný príspevok ako náhradu časti mzdových nákladov a náhradu straty príjmu zo zárobkovej činnosti SZČO v závislosti od poklesu tržieb, pričom musia byť dodržané podmienky poskytnutia príspevku pri podaní Žiadosti o poskytnutie finančného príspevku podľa príslušných opatrení Projektu „Prvá pomoc“ s poslednou úpravou prepojenou na Covid-automat.

Napriek pretrvávaniu pandémie si už akákoľvek spoločnosť alebo ekonomický subjekt vo svete kladie otázku, čo sa stane, keď odznie pandémia? Mnohé príklady z histórie v pozitívnom zmysle poukazujú, že môžeme očakávať ekonomický rast, ktorý môže byť ešte vyšší ako ekonomický rast pred pandemiou, ale možno aj predpokladať, že v bližšej alebo neskoršej budúcnosti sa zopakuje obdobie pandémie, a preto odporúčaním pre ekonomické subjekty je vytváranie si dostatočnej finančnej rezervy na preklenutie takejto nepredvídateľnej mimoriadnej situácie.

Literárne zdroje a iné odkazy / References

Blahušiaková, M., Ondrušová, L. (2020). Lockdown a jeho dopady na ekonomické subjekty v Slovenskej republike. *Ekonomika a informatika : vedecký časopis FHI EU*, vol. 18(2), pp. 29-46. Retrieved from: <https://ei.fhi.sk/index.php/EAI/article/view/203>.

Černý, V. (2020). Evaluation of the impact of the COVID 19 pandemic on the financial statements of companies as at the closing date of 31 December 2019 in Czech Republic. In: *Účetnictví a auditing v procesu světové harmonizace: sborník z mezinárodní vědecké konference*, Slapy, 8.-10. září 2020. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica, pp. 108-115.

Dávid, M. (2020). Od moru v starovekom Ríme až po koronavírus z Wu-chanu. Stručné dejiny pandémie (+infografiky). Retrieved from: <https://www.tyzden.sk/svet/63242/od-moru-v-starovekom-rime-az-po-koronavirus-z-wu-chanu-strucne-dejiny-pandemie--infografiky/?ref=kat>.

Pandémia (2021). Pandémia. Retrieved from: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Pand%C3%A9mia>.

Projekt „Prvá pomoc“ (2021). Prvá pomoc zamestnávateľom, zamestnancom a živnostníkom. Retrieved from: www.pomahameludom.sk

Removčíková, L. (2021). Prvá pomoc bude od 1. 7. 2021 prepojená na Covid automat: ako to ovplyvní nárok na príspevok? Retrieved from: <https://www.podnikajte.sk/financie-na-podnikanie/prva-pomoc-od-1-7-2021-covid-automat>.

LePan, N. (2020). Visualizing the History of Pandemics. Retrieved from: <https://www.visualcapitalist.com/history-of-pandemics-deadliest/>

Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov.

Vplyv koronakrízy na legislatívne zmeny v oblasti účtovníctva a daní

The Impact of the Coronation Crisis on Legislative Changes in the Field of Accounting and Taxes

Jitka Meluchová¹, Martina Mateášová²

¹ University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatics, Department of Accounting and Auditing
Dolnozemska 1/b, 852 35 Bratislava, Slovakia
E-mail: jitka.meluchova@euba.sk

² University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatics, Department of Accounting and Auditing
Dolnozemska 1/b, 852 35 Bratislava, Slovakia
E-mail: martina.mateasova@euba.sk

Abstract: Another wave of the COVID-19 pandemic hit Slovakia as well as the whole world. Businesses as well as citizens have not yet recovered from the first wave of the coronary crisis and are already facing other adverse consequences, affecting virtually all areas of the economy. Legislation is also responding to the current pandemic situation. The changes that Slovakia adopted in connection with COVID-19 gradually concerned areas such as accounting, taxes, personal data protection, labor law, social security and health insurance. Many changes have been affected by European legislation and several have been adopted by the current Slovak government. The paper examines the impact of measures and legislative changes on business activities and labor law, which is most affected by the pandemic situation in the world. The article provides an overview and commentary on the most important changes, which are either already in force, are ready for approval by the parliament (National Council of the Slovak Republic), or are awaiting the president's signature. The source data for the paper were obtained from explanatory memoranda and amendments to the laws regulating the business environment in Slovakia for 2021 and 2022, from statements published by individual ministries or the Financial Administration of the Slovak Republic as well as from published papers.

Keywords: corona crisis, legislation, accounting, taxes, economics,

JEL codes: M40, M48, M50

1 Súčasný stav – úvod do problematiky / Introduction

Pandémia spojená so šírením ochorenia COVID-19 spôsobila množstvo zmien, ktorým musia podnikateľské účtovné jednotky čeliť. Po niekoľkých letných a jesenných mesiacoch útlmu prichádza ďalšia vlna. Slovensko musí, v súvislosti s pandemickou situáciou, prijímať ďalšie opatrenia na zamedzenie šírenia koronavírusu. Zmeny, ktoré boli prijaté alebo sa v súčasnosti prijímajú, sa dotýkajú všetkých strategických oblastí, a to účtovníctva, daní, ochrany osobných údajov, pracovného práva a sociálneho zabezpečenia, verejného obstarávania, BOZP, školstva atď. Príspevok mapuje výskumnú činnosť v oblasti vplyvu týchto zmien na podnikateľské prostredie s akcentom na účtovníctvo a dane v SR. Skúma vplyv týchto zmien na pracovno-právnu oblasť ako aj ostatné oblasti, ktoré boli a naďalej sú významne zasiahnuté pandemickou situáciou vo svete. Veľkou výzvou pre účtovné jednotky je pripravovaná novelizácia (Novela zákona o účtovníctve, 2021), ktorá prináša zmeny súvisiace s elektronizáciou a digitalizáciou účtovníctva a daní na Slovensku čo vyplýva z plánu legislatívnych úloh vlády SR. Všetky tieto zmeny nútia zainteresovaných (štátne inštitúcie, vládu, zamestnávateľov a pod.) hľadať riešenia a prijímať nové opatrenia, aby ekonomický a sociálny prepád bol čo najmenší.

2 Metodológia a zdrojové údaje / Methodology and Data

Príspevok prináša prehľad a rozbor najdôležitejších aktuálnych zmien, ktoré už boli prijaté alebo sú pripravené na schválenie parlamentom (Národnou radou SR), alebo čakajú na podpis prezidentky. Zdrojové dáta pre príspevok boli získané z dôvodových správ a noviel zákonov, ktorými sa pre roky 2021 a 2022 upravuje podnikateľské prostredie na Slovensku, z vyhlásení publikovaných jednotlivými ministerstvami či Finančnou správou SR ako aj z publikovaných príspevkov (Blahušiaková, Ondrušová, 2020), (Kordošová, 2021) alebo (Blahušiaková, 2021). Na zber údajov bola použitá metóda selekcie a analýzy a pre vyhodnotenie metóda komparácie a syntézy.

3 Výsledky a diskusia / Results and Discussion

3.1 Zmeny v pracovno-právnej oblasti

V súvislosti so šírením ochorenia COVID-19, ako aj za účelom zlepšovania podnikateľského prostredia na Slovensku, boli v rámci prvej vlny pandémie vykonané viaceré legislatívne zmeny. Ako prvý krok bol prijatý zákon č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19, ktorým sa uplatňovali opatrenia počas obdobia od 12. marca 2020, keď vláda SR vyhlásila mimoriadnu situáciu z dôvodu ochorenia COVID-19 na území SR, do konca kalendárneho mesiaca, v ktorom vláda mimoriadnu situáciu odvolá (Zákon o niektorých mimoriadnych opatreniach, 2020). Týmto sa ustanovili opatrenia v daňovej, colnej a účtovnej oblasti. V rámci pracovno-právnej oblasti došlo k novelizácii Zákonníka práce, zákona o sociálnom poistení, zákona o sociálnych službách, zákona o BOZP a zákona o ochrane osobných údajov, ktoré taktiež reagovali na výnimočnú situáciu súvisiacu so šírením ochorenia COVID-19. V rámci pracovného práva (Zákonník práce, 2001) priniesla novelizácia možnosti flexibilnejšieho reagovania zamestnávateľa na dynamické zmeny v ekonomike. Zmeny sa týkali organizácie práce, ochrany zamestnancov v oblasti úpravy pracovného času, v oblasti určenia a čerpania dovolenky, prekážok v práci atď. Významnou zmenou bolo, že zamestnávateľ získal možnosť nariadiť zamestnancovi prácu z domácnosti zamestnanca (home office), za predpokladu, že práca vykonávaná zamestnancom to umožňuje, práca na pracovisku nie je nevyhnutná, prípadne je riziková z dôvodu šírenia prenosnej choroby.

Sférou, ktorú bolo potrebné upraviť bola oblasť spracúvania osobných údajov zamestnávateľmi. Údaje, týkajúce sa zdravia zamestnanca a akékoľvek informácie, z ktorých možno odvodiť informácie o zdravotnom stave zamestnanca, spadajú do kategórie citlivých osobných údajov. Spracúvanie týchto údajov si vyžaduje osobitnú ochranu, keďže ich spracúvanie by mohlo predstavovať významné riziká pre základné práva a slobody dotknutých osôb. Spracúvané citlivé údaje a údaje poskytované ostatným subjektom je zamestnávateľ povinný zredukovať na nevyhnutnú mieru a zabezpečiť, aby sa so všetkými zozbieranými informáciami zaobchádzalo bezpečne (Zákon o ochrane osobných údajov, 2018). Pri home office a využívaní technológií pri práci na diaľku sa môže do konfliktu dostať právo zamestnanca na súkromie so záujmami zamestnávateľa (napr. detekcia straty osobných údajov, vznik bezpečnostných hrozieb, kontrola výkonnosti zamestnanca). S ohľadom na základné princípy GDPR je potrebné, aby si účtovná jednotka nastavila interné systémy a technológie tak, aby sa minimalizovalo množstvo a citlivosť spracúvaných osobných údajov, resp. aby boli dáta získavané a uchovávané cielene. Pri využívaní technológií práce na diaľku, pri ktorých dochádza k spracúvaniu osobných údajov zamestnancov, musia byť zamestnanci oboznámení s účelom, rozsahom a použitím dát. Ak zamestnávateľ nariadi zamestnancovi home office musí zabezpečiť primerané bezpečnostné opatrenia, ktoré zaručia dôvernosť, integritu a dostupnosť spracúvaných osobných údajov a to vymedzením účelu a právneho základu, napr. vo forme súhlasu s takýmto spracúvaním osobných údajov. Ďalšou možnosťou môže byť vydanie resp. aktualizácia interných smerníc v oblasti používania elektronických zariadení a systémov. Zamestnávateľ má možnosť nastaviť spôsob používania zariadenia zamestnancom aj na súkromné účely. Ak zamestnávateľ zvolí akúkoľvek formu monitorovania zamestnancov prostredníctvom nimi využívaných zariadení a systémov, musí zabezpečiť neprekrôčenie

právneho rámca spracúvania osobných údajov v duchu zásady primeranosti, nevyhnutnosti a minimalizácie spracúvaných osobných údajov a musí zamestnanca o takomto monitoringu primerane informovať (Zákon o ochrane osobných údajov, 2018).

3.2 Zmeny v oblasti účtovníctva

Z dôvodu narastajúceho objemu dát a stúpajúcich nárokov na ich spracovanie sa digitalizácia stáva nevyhnutnosťou v každom odvetví ekonomiky (Kordošová, 2021). Tieto trendy neobchádzajú ani účtovníctvo. Európsky parlament cielene formuje legislatívu so zameraním na budovanie jednotného digitálneho trhu. Na nové technológie a inovácie reaguje aj Ministerstvo financií SR, ktoré pripravilo novelu (Novela zákona o účtovníctve, 2021), ktorá má pomôcť podnikateľom s kompletnou elektronizáciou účtovných dokumentov. Pripravená novela zákona o účtovníctve má od januára 2022 zjednodušiť a zefektívniť systém účtovníctva vo viacerých oblastiach. Nakoľko podiel elektronických účtovných záznamov v účtovnej praxi stúpa, novela zákona o účtovníctve špecifikuje podmienky, ktoré je účtovná jednotka povinná dodržať pri spracovávaní elektronických účtovných záznamov. Z tohto dôvodu sa upresňujú a zjednodušujú ustanovenia o listinnej a elektronickej podobe účtovného záznamu. Upravujú sa náležitosti účtovného dokladu. Z povinných náležitostí sa vypúšťa podpis osoby zodpovednej za jeho zaúčtovanie ako aj povinnosť uvádzať na účtovnom doklade označenie účtov, na ktorých sa účtovný prípad zaúčtuje. Avšak pri overovaní účtovnej závierky audítorom alebo pri daňovej kontrole bude účtovná jednotka povinná umožniť prístup do svojho softvéru využívaného na vedenie účtovníctva a preukázať označenie účtov, na ktorých sú účtovné prípady zaúčtované (ak účtuje v sústave podvojného účtovníctva). V nadväznosti na elektronizáciu účtovníctva, sa umožňuje aby bol podpis osoby zodpovednej za uskutočnenie účtovného prípadu nahradený elektronickou výmenou údajov alebo vnútorným kontrolným systémom. Znamená to, že ak účtovná jednotka bude viesť účtovné záznamy elektronicky, medzi povinné náležitosti účtovného dokladu nebude patriť podpis osoby zodpovednej za uskutočnenie účtovného prípadu. Umožní to uskutočňovať spracovanie a výmenu účtovných záznamov v rámci účtovnej jednotky alebo medzi účtovnými jednotkami vo forme elektronickej výmeny údajov prostredníctvom aplikačného programu. Nanovo sa ustanovujú možné spôsoby transformácie účtovného záznamu pri zmene podoby účtovného záznamu. Na proces transformácie účtovného záznamu z listinnej podoby do elektronickej podoby bude možné použiť okrem zaručenej konverzie aj skenovanie, čo výrazne zjednoduší tento proces. Umožňuje sa nahradiť vlastnoručný podpis akýmkoľvek elektronickým podpisom, ktorý umožní preukázateľnú identifikáciu osoby, ktorá tento podpisový záznam vyhotovila. Zákon o účtovníctve v novele explicitne uvádza, kedy už nie je potrebné uchovávať listinný účtovný záznam, ak bol transformovaný na elektronický účtovný záznam. Je však potrebné, aby účtovná jednotka dodržala požiadavky na účtovný záznam, medzi ktoré patrí vierohodnosť pôvodu, neporušenosť obsahu a čitateľnosť účtovného záznamu od okamihu vyhotovenia účtovného záznamu, v priebehu jeho možnej transformácie, prijatia, odoslania, sprístupnenia až do konca lehoty ustanovenej na jeho archiváciu. Účtovná jednotka je povinná uchovávať a predkladať oprávneným osobám (napríklad Finančnej správe SR) účtovné záznamy v elektronickej podobe (ak ich vedie v elektronickej podobe). Účtovnej jednotke sa stanovuje povinnosť vypracovať interný predpis, ktorým si určí systém uchovávania účtovnej dokumentácie. Voľba dátového nosiča, na ktorom bude uchovaná účtovná dokumentácia je na rozhodnutí účtovnej jednotky, môže to byť napríklad optický disk, USB kľúč, pamäťová karta, cloudové úložisko a pod. Dôležitou zostáva povinnosť účtovnej jednotky zabezpečiť v prípade kontroly, aby účtovné záznamy bolo možné sprístupniť z elektronického dátového nosiča do podoby, ktorá je čitateľná ľudským okom.

Na Slovensku sú účtovné závierky ukladané do *Registra účtovných závierok* (ďalej len RÚZ), ktorý slúži ako centrálné miesto zverejňovania účtovných závierok a ostatných dokumentov (Finančná správa SR, 2021). RÚZ obsahuje databázu údajov o právnických a fyzických osobách v rozsahu údajov, ktoré poskytujú tieto účtovné závierky a výročné správy. Skladá sa z verejnej a neverejnej časti. Novela zákona o účtovníctve rozširuje verejnú časť RÚZ o ďalšie právnické osoby. Kým podľa platného znenia (Zákon o účtovníctve, 2021) sú prístupné vo verejnej časti RÚZ len dokumenty obchodných

spoločností (napríklad s. r. o., a. s.), družstiev, štátnych podnikov, či subjektov verejnej správy a pod., od roku 2022 sa rozšíri verejná časť registra o ďalšie právnické osoby, ktorými budú aj dokumenty pozemkových spoločenstiev, mimovládnych neziskových organizácií, ako sú občianske združenia, spoločenstvá vlastníkov bytov a nebytových priestorov a ďalšie. V neverejnej časti RÚZ budú od roku 2022 len dokumenty fyzických osôb, ktoré sú účtovnou jednotkou a organizačných zložiek zahraničných osôb. Všetky účtovné dokumenty budú nahraté v elektronickej podobe čo zjednoduší postup pri ich ukladaní ako aj odstráni chybovosť pri neautomatizovanom spracovaní. Ukladane účtovných dokumentov v elektronickej podobe do RÚZ bude možné vo forme:

- a) prílohy vyhotovenej v elektronickej podobe, alebo
- b) formulára na ukladanie účtovných závierok v štruktúrovanej forme vytvorenej Finančnou správou SR (umožní automatizované spracovanie údajov.)

Rozsah povinností ukladať účtovné dokumenty do RÚZ jednotlivými druhmi účtovných jednotiek ostáva nezmenený, mení sa iba spôsob ukladania. Uvedený spôsob umožní automatizované spracovanie údajov z týchto účtovných závierok analytickými jednotkami štátu, alebo inými užívateľmi. Novela zákona o účtovníctve umožní správcovi RÚZ (na základe žiadosti PO alebo FO) presunúť dokumenty a tak pomôcť pri odstránení omylov v doposiaľ uložených dokumentoch. Napríklad prípady, kedy boli do RÚZ uložené dokumenty, ktoré nie sú účtovnými dokumentmi (napríklad do RÚZ boli v minulosti vložené aj daňové priznania, potvrdenia o zaplatení dane z príjmov a pod.), alebo bol omylom uložený dokument k inej účtovnej jednotke, než ktorej sa týkal. Napríklad v praxi osoby poverené ukladáním dokumentov za viac účtovných jednotiek (účtovníci) sa zabudli prihlásiť za každú účtovnú jednotku cez správne IČO/DIČ. Podľa štatistík Finančnej správy SR bolo za rok 2020 spracovaných celkovo 384 738 dokumentov, z toho 370 239 (96,24 %) elektronických dokumentov a iba 14 499 (3,76 %) listinných dokumentov (Finančná správa SR, 2021).

Súčasná právna úprava zákona o účtovníctve ustanovuje obsah výročnej správy prioritne pre potreby podnikateľských subjektov (Zákon o účtovníctve, 2002). Avšak pre obce a subjekty verejnej správy, pre neziskové organizácie, ktoré majú taktiež povinnosť vypracovať výročnú správu, nie je obsah výročnej správy zákonom jasne zadefinovaný. Ide o tie neziskové organizácie, ktoré majú povinnosť overenia účtovnej závierky audítorom z titulu príjmu 2 % (poukázanie zaplatenej dane od daňovníkov) v získanej sume nad 35 000 eur. Sú to predovšetkým občianske združenia, účelové zariadenia cirkvi alebo organizácie s medzinárodným prvkom.

Následne sa upravujú zmeny v uložení pokút za porušenie zákona o účtovníctve. Stanovuje sa dolná hranica sadzby pokuty pri závažnom porušení zákona o účtovníctve vo výške 1 000 eur do 3 000 000 eur. Rovnako sa upravuje sankcia za neuloženie účtovných dokumentov do RÚZ, ako aj za nedodržanie ustanovení týkajúcich sa uchovávanía a ochrany účtovnej dokumentácie.

Na Slovensku sa zmenili kritériá pre povinnosť overovať účtovnú závierku audítorom (Máziková, Antalová, 2020). Vývoj veľkostných kritérií je uvedený v tabuľke 1.

Tabuľka 1 Kritériá pre povinnosť auditu v priebehu rokov 2019 až 2022

Účtovné obdobie začínajúce sa:	1. 1. 2019	1. 1. 2020	1. 1. 2021	1. 1. 2022
Celková suma majetku nad (eur):	1 000 000	2 000 000	3 000 000	4 000 000
Čistý obrat nad (eur):	2 000 000	4 000 000	6 000 000	8 000 000
Priemerný prepočítaný počet zamestnancov v účtovnom období nad:	30	30	40	50

Zdroj: vlastné spracovanie

Pre účtovné obdobie, ktorým je hospodársky rok platia kritériá, ktoré sa začínajú v priebehu daného roka. Napríklad pri kontrole kritérií za hospodársky rok začínajúci v roku 2022 bude účtovná jednotka posudzovať kritériá platné od 1. 1. 2022. Za bezprostredne

predchádzajúce účtovné obdobie (hospodársky rok začínajúci v roku 2021) bude sledovať podmienky stanovené od 1. 1. 2021.

3.2 Zmeny v oblasti daní

Významnou zmenou, ktorú tento rok priniesol (Zákonník práce, 2021) bolo zavedenie možnosti výberu pre zamestnancov, či si zvolia stravovaciu poukážku alebo finančný príspevok na stravovanie. Zamestnávateľ, ktorý nezabezpečuje stravovanie vo vlastnom stravovacom zariadení alebo v stravovacom zariadení iného zamestnávateľa, je povinný umožniť zamestnancom výber medzi poskytnutím stravovacích poukážok a poskytnutím účelového finančného príspevku na stravovanie. Finančný príspevok na stravovanie sa stal súčasťou čistej mzdy zamestnanca a jeho výška musí byť zhodná s výškou príspevku zamestnávateľa na stravovanie pre iných zamestnancov. Finančný príspevok na stravovanie je oslobodený od dane z príjmov a od odvodov t. j. sociálneho poistenia a zdravotného poistenia. Minimálna hodnota stravovacej poukážky musí byť najmenej 75 % zo sumy stravného poskytovaného pri pracovnej ceste v trvaní 5 až 12 hodín (aktuálne je to 75 % z 5,10 = 3,83 eura). Znamená to, že zamestnávateľ prispieva na stravovanie zamestnancov najmenej sumou 2,11 eura na odpracovaný deň. Zamestnávateľ môže prispievať na stravné aj vyššou sumou ako je 2,11 eura, avšak jeho príspevok na stravovanie zamestnancov je daňovým výdavkom najviac do sumy 2,81 eura. V súvislosti s účelovým finančným príspevkom na stravovanie poskytovaným zamestnancom, namiesto stravovacích poukážok, zostávajú tieto sumy zachované.

Ako príklad je uvedený zamestnávateľ, ktorý má dve skupiny zamestnancov. Jedna skupina sa rozhodla pre zabezpečenie stravovania formou gastrolístkov a druhá skupina zamestnancov si zvolila finančný príspevok na stravovanie. Zamestnávateľ poskytuje 5,00 eurový gastrolístok zamestnancom, ktorí sú v prvej skupine. Príspevok zamestnávateľa na stravovanie zamestnancov je 55 % zo sumy stravovacej poukážky (gastrolístka). Príspevok poskytovaný zo sociálneho fondu je v sume 0,20 eura, ktorý je taktiež oslobodený od dane z príjmov.

Tabuľka 2 Príspevok na stravné od zamestnávateľa

Zamestnanec 1. skupina (v eur)	Zamestnanec 2. skupina (v eur)
55 % u 5,00 eur = 2,75	55 % u 5,00 eur = 2,75
Príspevok zo sociálneho fondu = 0,20	Príspevok zo sociálneho fondu = 0,20
Príspevok na stravovanie = 2,95	Finančný príspevok na stravovanie: = 2,95
Doplatok zamestnanca: 5,00 – 2,75 – 0,20 = 2,05	Doplatok zamestnanca: -

Zdroj: vlastné spracovanie

Ak sa zamestnávateľ rozhodol prispievať na stravovanie zamestnancov dobrovoľne vyššou sumou, teda nad rámec uvedenej sumy 2,81 eura a príspevkom zo sociálneho fondu, v tomto prípade sa viac oplácalo prispieť vo forme gastrolístka. Jeho celá suma je totiž od dane z príjmov pre zamestnanca oslobodená. V prípade vyššieho dobrovoľného finančného príspevku na stravovanie už toto oslobodenie využiť možné nie je, ide v podstate o mzdu zamestnanca, ktorá podlieha dani z príjmov aj odvodom, teda sa zamestnancovi oplatí menej. Novela Zákonníka práce, účinná od januára 2022, prináša zrovnoprávnenie finančného príspevku na stravovanie s gastrolístkami. Nová úprava stanovuje, že oslobodenie od dane z príjmov sa uplatní jednotne pre všetky formy zabezpečenia stravy, čo je aktuálne najviac do výšky 2,81 eura. Ak zamestnávateľ prispieval zamestnancom na jedlo alebo formou gastrolístka nad 2,81 eura, od roku 2022 sa uplatní oslobodenie len do výšky 2,81 eura (plus príspevok zo sociálneho fondu). Dochádza k zrovnoprávneniu obidvoch foriem a všetko poskytnuté navyše sa u zamestnanca zdaní a zaplatia sa aj odvody.

Tak ako každý rok sa v roku 2022 upravujú nezdaniiteľné časti základu dane. V prípade, ak vznikne daňovníkovi nárok, bude si môcť uplatniť nezdaniiteľnú časť základu dane na daňovníka, na manželku/manžela a na príspevky na doplnkové dôchodkové sporenie (t. j.

III. pilier). Pre názornosť uvádzame tabuľku nezdaniiteľnej časti na daňovníka, ktorá sa v roku 2022 zvýši o 67,83 eura v porovnaní s aktuálnym rokom.

Tabuľka 3 Ročná suma nezdaniiteľnej časti základu dane na daňovníka v roku 2022

Výška základu dane daňovníka	Suma ročnej nezdaniiteľnej časti
ak je nižší alebo rovný ako 92,8 - násobok sumy platného životného minima (20 235,97 eura)	21 - násobok sumy platného životného minima (4 579,26 eura)
ak je vyšší ako 92,8 - násobok sumy platného životného minima (20 235,97 eura)	rozdiel 44,2 - násobku platného životného minima a 1/4 základu dane (9 638,25 eura - 1/4 základu dane)

Zdroj: vlastné spracovanie

Príspevok daňovníka na doplnkové dôchodkové sporenie bude možné odpočítať od základu dane vo výške, v akej bol v zdaňovacom období preukázateľne zaplatený, avšak v úhrne maximálne vo výške 180 eur za rok 2022.

Registrácia podnikateľských bankových účtov je obnovenou povinnosťou vyplývajúcou z novelizovaného zákona o DPH (Zákon o dani z pridanej hodnoty, 2004). Platitelia DPH majú povinnosť oznámiť Finančnému riaditeľstvu SR každý vlastný účet vedený u tuzemského alebo u zahraničného poskytovateľa platobných služieb, ktorý budú používať na podnikanie. Oznamovať budú platitelia DPH tie účty, ktoré využívajú na príjem platieb za dodanie tovarov a služieb, ktoré sú predmetom DPH, aj na odosielanie platieb za dodanie tovarov a služieb, ktoré sú predmetom DPH. Čísla bankových účtov platiteľov DPH budú verejne dostupné a budú mať svoj význam v nadväznosti na inštitút ručenia za DPH odberateľom. Na Slovensku už existuje inštitút, na základe ktorého platiteľ DPH v postavení odberateľa ručí za DPH odvádzanú z tuzemského dodania tovaru alebo služby jeho dodávateľom. Inštitút ručenia za DPH sa uplatní vtedy, ak dodávateľ DPH daňovému úradu nezaplatil. Novela zákona o DPH umožní, že sa môže odberateľ (za určitých podmienok) vyhnúť tomu, aby preberal ručenie. Daň z pridanej hodnoty uvedenú na faktúre, ktorú je z dodania tovaru alebo služby povinný platiť dodávateľ, môže odberateľ (platiteľ DPH) zaplatiť priamo na číslo účtu správcu dane vedeného pre dodávateľa, ak v čase vzniku daňovej povinnosti vedel alebo na základe dostatočných dôvodov mal alebo mohol vedieť, že DPH z tovaru alebo služby nebude zaplatená. Ak sa odberateľ rozhodne takto postupovať, musí tak urobiť najneskôr pred doručením rozhodnutia daňového úradu o uložení povinnosti odberateľa ako ručiteľa uhradiť nezaplatenú DPH za dodávateľa.

V praxi tak odberateľ rozdelí platbu fakturovanej sumy na sumu bez DPH a DPH. Pričom sumu bez DPH zaplatí dodávateľovi a sumu DPH zaplatí priamo daňovému úradu. Napríklad pri celkovej fakturovanej sume 1 200 eur tvorí základ DPH 1 000 eur a DPH 200 eur. Odberateľ následne 1 000 eur uhradí dodávateľovi a 200 eur uhradí priamo daňovému úradu. Odberateľ tak bude môcť zaplatiť DPH namiesto dodávateľa a vyhne sa tým ručeniu. Odberateľovi zaplatením DPH za dodávateľa úplne zaniká ručenie za DPH a u dodávateľa sa to považuje za splnenie povinnosti zaplatiť DPH.

V súvislosti s využitím registrovaných bankových účtov bude daňový úrad vracať nadmerné odpočty DPH alebo ich časti len na niektorý z bankových účtov, ktorý má platiteľ DPH zaregistrovaný v zozname vedenom Finančnou správou SR.

Významnou je aj novela daňového poriadku (Zákon o správe daní, 2021), ktorej cieľom je vytvorenie nástrojov v boji proti daňovým podvodom a motivácia daňových subjektov k plneniu si svojich povinností. Zmeny sa týkajú nielen daňového poriadku, ale aj dane z príjmov či dane z pridanej hodnoty a vstupujú do platnosti postupne v troch etapách (2021-2022). Zavádza sa index daňovej spoľahlivosti. Ide o nástroj hodnotenia daňových subjektov, ktorý má ambíciu byť transparentným, nezávislým a objektívnym hodnotením vychádzajúcim z toho, ako si daňové subjekty plnia povinnosti voči Finančnej správe SR. Ak bude daňový subjekt hodnotený ako vysoko spoľahlivý získa určité benefity. Naopak daňový subjekt, ktorý bude na základe indexu vyhodnotený ako nespoľahlivý má byť motivovaný k zodpovednejšiemu prístupu udelením tzv. malusu, z čoho mu vyplynú určité

nevýhody. Takémuto daňovému subjektu sa napríklad skrátiť lehoty na splnenie si určenej povinnosti v súvislosti s vykonávaním daňovej kontroly, v súvislosti s vyrubovacím konaním alebo výkonom miestneho zisťovania správcom dane. Zoznam daňových subjektov spolu s ich indexom daňovej spoľahlivosti zverejní Finančná správa SR najneskôr do konca júna 2022.

Jednou z ďalších zmien je zavedenie odpočtu výdavkov (nákladov) na investície. Účelom tohto nového nástroja je podpora investícií s vyššou pridanou hodnotou (tzv. produktívnych investícií s previazaním na priemysel 4.0), a to formou dodatočného odpočtu výdavkov (nákladov) na tieto investície (Zákon o dani z príjmov, 2021). Odpočet bude vo výške stanoveného percenta z daňového odpisu z tohto majetku, uplatneného v daňových výdavkoch v závislosti od výšky preinvestovania priemernej hodnoty investícií v percentách a v eurách.

Tabuľka 4 Percentuálny odpočet výdavkov na investície na daňovníka

Preinvestovaná priemerná hodnota investícií v percentách	Hodnota plánovanej výšky preinvestovania priemernej hodnoty investícií v mil. eur		
	viac ako 1 do 20 vrátane	viac ako 20 do 50 vrátane	viac ako 50
od 700 % do 1 399,99 %	15 %	25 %	50 %
od 1 400 % a viac	20 %	30 %	55 %

Zdroj: vlastné spracovanie

Pri odpočte výdavkov (nákladov) na investície bude musieť daňovník dodržať určité pravidlá, napríklad odpočet si môže uplatniť počas celej doby odpisovania tohto majetku, najviac však počas 10 zdaňovacích období, a to iba na investíciu do výrobného systému a logistického systému, ktorá je podstatou priemyslu 4,0. Odpočet sa uplatní na hmotný majetok, počítačový program (softvér) a iný majetok zaradený do používania alebo zaradený do obchodného majetku v období, na ktoré sa vypracováva investičný plán, pri podaní daňového priznania za zdaňovacie obdobie, ktoré začína najskôr po 31. decembri 2021.

Záver / Conclusions

Súčasná pandémia COVID-19 výrazne zasahuje aj do podnikateľského prostredia na Slovensku. Príspevok analyzuje najdôležitejšie legislatívne zmeny, ktoré boli na Slovensku prijaté v súvislosti prepuknutím koronakrízy a ďalšie, ktoré si vyžiadala aktuálna situácia. V roku 2021 vláda SR prijala mnohé opatrenia na zmiernenie následkov koronakrízy, ktoré sa premietli do už platných znení zákonov alebo ide o novelizácie zákonov v legislatívnom konaní, ktoré budú platiť od roku 2022. Mnohé sú ovplyvnené pandemiou, niektoré sú odrazom ekonomickej reality na Slovensku a niektoré výsledkom nových trendov elektronizácie a digitalizácie v oblasti účtovníctva a daní. Technický pokrok neustále napreduje a jeho zmeny výrazne ovplyvňujú podnikateľské prostredie na Slovensku. Prispôbenie sa legislatívnym a technologickým zmenám zvyšuje konkurencieschopnosť účtovných jednotiek, a zároveň im umožňuje pôsobiť aj na inom než národnom trhu. Vykonané opatrenia a novelizácie legislatívy majú za cieľ pomôcť udržať zamestnanosť, ako aj vytvoriť podmienky na oživenie ekonomiky v období pretrvávajúcej pandémie.

Príslušnosť ku grantovej úlohe / Acknowledgments

Príspevok bol spracovaný v rámci riešenia grantovej úlohy **VEGA č. 1/0121/21 Analýza vplyvu krízy súvisiacej s COVID-19 na finančné zdravie subjektov v Slovenskej republike**

Literárne zdroje a iné odkazy / References

Blahušiaková, M., Ondrušová, L. (2020). Lockdown a jeho dopady na ekonomické subjekty v Slovenskej republike. *Ekonomika a informatika: vedecký časopis FHI EU v Bratislave a SSHI*, 18(2), 29-46. Dostupné na : <https://ei.fhi.sk/index.php/EAI/article/view/203>

Blahušiaková, M. (2021). Impact of COVID-19 Crises on Accounting Entities Providing Accommodation Services in Slovakia. - Registrovaný: Web of Science. In Financial Management of Firms and Financial Institutions. International Scientific Conference. Financial Management of Firms and Financial Institutions : Proceedings : 13th International Scientific Conference : 6th - 7th September 2021, Ostrava, Czech Republic. - Ostrava : VŠB - Technical university of Ostrava, 2021. ISBN 978-80-248-4548-7. ISSN 2336-162X, p. 7-16.

Máziková, K., Antalová, R. (2020). Reducing Economic Impact of COVID-19 Pandemic from Accounting Entity Perspective. Účetnictví A Auditing V Procesu Světové Harmonizace: Sborník Z Mezinárodní Vědecké Konference, Slapy, 8.-10. Září 2020, 116-120.

Kordošová, A. (2021). The Impact of the Coronavirus Crisis on the Recipients of the Share of the Tax Paid. Účtovníctvo a audítorstvo v procese svetovej harmonizácie: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie, 7.-9. septembra 2021, (Skalica, Slovensko), 68-72.

Štatistiky Finančnej správy SR. (2021). Dostupné na : <https://www.financnasprava.sk/sk/infoservis/statistiky>

Novela zákona o účtovníctve. (2021). NR SR. Vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=8339>

Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Inštitút spoločnosti v kríze v jednoduchej spoločnosti na akcie

The Institute of a Company in Crisis in a Simply Company on Share

Lucia Ondrušová¹

¹ University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatics, Department of Accounting and Auditing
Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, Slovak Republic
E-mail: lucia.ondrusova@euba.sk

Abstract: *In the Slovak Republic, since 2016, commercial companies have also been assessed from the point of view of the institute of a company in crisis. A company in crisis is a company that is in bankruptcy or threatened with bankruptcy. We can find out the assessment of the company in crisis in case of imminent bankruptcy and in case of bankruptcy due to the extension of the company (negative equity) from the data of the financial statements of the company. Since 2017, it is possible to carry out business activities in the territory of the Slovak Republic also through a new type of business company, which is a simple company for shares. It is a type of business company that has been enshrined in the legislation due to the expansion of the offer for entrepreneurs as a way of a comprehensive solution for risky investments in start-up companies. This new type of capital company is also obliged to assess the facts concerning the institution of a company in crisis.*

Keywords: *company in crisis, equity, share capital, liabilities, simply company on shares*

JEL codes: M41, M48

1 Súčasný stav – úvod do problematiky / Introduction

Uskutočňovanie podnikateľskej činnosti v Slovenskej republike je možné prostredníctvom rôznych typov obchodných spoločností. Pravidlá a podmienky uskutočňovania podnikateľskej činnosti v obchodných spoločnostiach upravuje zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len Obchodný zákonník). Podnikateľskú činnosť na území Slovenskej republiky môžu uskutočňovať obchodné spoločnosti, družstvá, fyzické osoby, zahraničné osoby. Obchodnými spoločnosťami sú verejná obchodná spoločnosť, komanditná spoločnosť, spoločnosť s ručením obmedzeným, akciová spoločnosť. Od roku 2017 boli zavedené dva nové typy obchodných spoločností, ktorými sú akciová spoločnosť s premenlivým základným imaním a jednoduchá spoločnosť na akcie. Akciová spoločnosť s premenlivým základným imaním predstavuje osobitný druh akciovej spoločnosti, ktorej predmet činnosti je zameraný na kolektívne investovanie podľa zákona č. 203/2011 Z. z. o kolektívnom investovaní v znení neskorších predpisov.

Jednoduchá spoločnosť na akcie je obchodná spoločnosť kapitálového typu, ktorá predstavuje kombináciu akciovej spoločnosti so spoločnosťou s ručením obmedzeným. Dôvodom vzniku jednoduchej spoločnosti na akcie je ponuka komplexného riešenia pre rizikové investovanie do začínajúcich obchodných spoločností (napr. investovanie do startupov).

Jednoduchá spoločnosť na akcie je spoločnosť, ktorej základné imanie je rozvrhnuté na určitý počet akcií s určitou menovitou hodnotou. Minimálna výška základného imania je aspoň 1 eur. Jednoduchú spoločnosť na akcie môže založiť jedna alebo viac fyzických a právnických osôb a to bez výzvy na upisovanie akcií. Jednoduchá spoločnosť na akcie zodpovedá za záväzky spoločnosti v plnej výške a akcionár za záväzky spoločnosti neručí. Jednoduchá spoločnosť na akcie tvorí zákonný rezervný fond už pri svojom vzniku a to vo výške 10 % základného imania. Následne tvorí zákonný rezervný fond zo zisku spoločnosti vo výške min. 10 % čistého zisku až do výšky min. 20 % základného imania.

2 Metodológia a zdrojové údaje / Methodology and Data

Pri skúmaní problematiky inštitútu spoločnosti v kríze sme vychádzali z ustanovení právnej úpravy týkajúcej sa skúmanej problematiky. Následne sme aplikovali ustanovenia právnej

úpravy na jeden typ obchodných spoločností, ktorým je jednoduchá spoločnosť na akcie, ktorú je možné v Slovenskej republike zakladať od 01. januára 2017.

Pri vyčíslení pomeru vlastného imania a záväzkov sme vychádzali z údajov zverejnených v registri účtovných závierok, ktorý predstavuje verejne dostupný zdroj informácií o jednotlivých obchodných spoločnostiach a ich účtovných závierkach, ktoré musia zverejňovať. Následne sme získané údaje analyzovali a vyvodili závery.

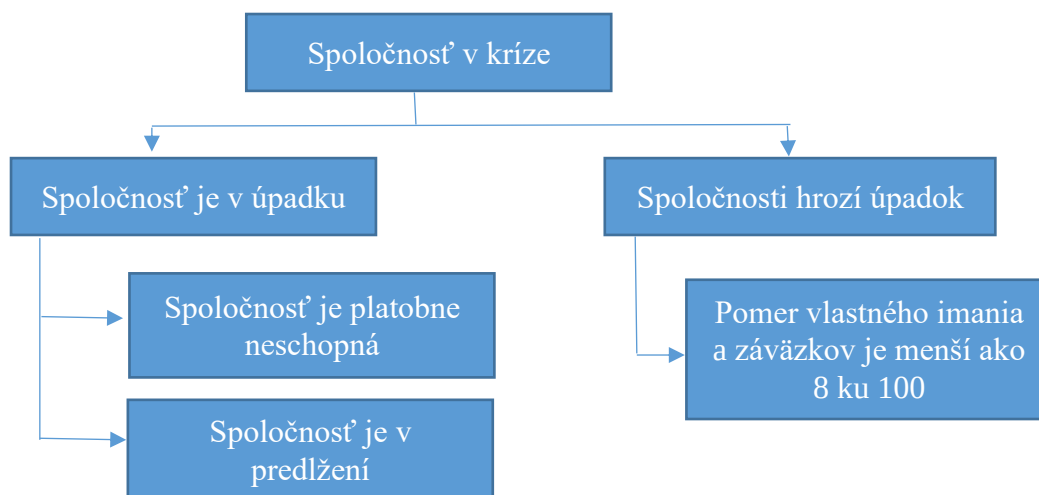
3 Výsledky a diskusia / Results and Discussion

Právna úprava v Slovenskej republike ustanovuje pre niektoré kapitálové spoločnosti povinnosť zisťovať, či sa ich spoločnosť nachádza v kríze, alebo sa nenachádza v kríze. Ide o obchodné spoločnosti, ktorými sú spoločnosť s ručením obmedzeným, akciová spoločnosť, jednoduchá spoločnosť na akcie a komanditná spoločnosť, ktorej komplementárom nie je žiadna fyzická osoba.

Spoločnosť v kríze je definovaná v Obchodnom zákonníku. Podľa § 67a Obchodného zákonníka je spoločnosťou v kríze spoločnosť, ktorá je v úpadku alebo jej úpadok hrozí. Za spoločnosť v kríze sa považuje aj spoločnosť v čase od jej zrušenia do vstupu do likvidácie.

Úpadok je upravený v zákone č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a predstavuje platobnú neschopnosť dlžníka alebo jeho predĺženie. Obchodná spoločnosť je platobne neschopná, ak nie je schopná plniť 30 dní po lehote splatnosti aspoň dva peňažné záväzky viac ako jednému veriteľovi. Obchodná spoločnosť sa považuje za predĺženú, ak má viac ako jedného veriteľa a hodnota jej záväzkov presahuje hodnotu jej majetku a zároveň dosahuje záporné vlastné imanie. Hodnota záväzkov ako aj hodnota majetku sa zisťuje z účtovníctva obchodnej spoločnosti, resp. podľa znaleckého posudku, ktorý má pred účtovníctvom prednosť.

Schéma 1 Spoločnosť v kríze

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe ustanovení zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov

Hroziaci úpadok je chápaný ako nízky pomer vlastných zdrojov (vlastného imania) a cudzích zdrojov (záväzkov). Výška vlastného imania a záväzkov sa zisťuje z účtovníctva danej obchodnej spoločnosti. Ak nebolo účtovníctvo vedené správne, vychádza sa z predpokladaného stavu, ktorý by bol, ak by účtovníctvo bolo vedené správne.

Podľa ustanovení zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon o účtovníctve“) vlastným imaním sa rozumie rozdiel majetku a záväzkov. Záväzok je existujúca povinnosť obchodnej spoločnosti, ktorá vznikla z minulých udalostí, je pravdepodobné, že v budúcnosti zníži ekonomické úžitky (priamo alebo nepriamo zníži peňažné prostriedky obchodnej spoločnosti) a obchodná spoločnosť vie spoľahlivo oceniť tento záväzok.

Obchodný zákonník stanovuje pomer vlastného imania a záväzkov, na základe ktorého sa posúdi, či spoločnosti hrozí úpadok alebo v úpadku už je. Pomer vlastného imania a záväzkov je stanovený od roku 2018 na 8 ku 100.

Dôvod prečo musí spoločnosť zisťovať pomer vlastného imania a záväzkov je kľúčové pre posúdenie charakteru plnení poskytnutých spoločnosti. Zámerom je, aby sa určité plnenia, ktoré sú poskytnuté spoločnosti v kríze považovali z pohľadu spoločnosti za plnenia nahrádzajúce vlastné zdroje a slúžili predovšetkým na uspokojenie nárokov iných veriteľov.

3.1 Spoločnosť v kríze z pohľadu účtovníctva obchodnej spoločnosti

Kedže posúdenie, či sa spoločnosť nachádza v kríze, alebo nie, vychádza z účtovníctva obchodnej spoločnosti, je dôležité, aby bolo účtovníctvo vedené správne a aby poskytovalo verný a pravdivý obraz o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovníctva. Úpadok z titulu platobnej neschopnosti vie obchodná spoločnosť zistiť len z podrobných výkazov účtovníctva ako napr. z knihy záväzkov, inventarizácie záväzkov. Úpadok z titulu predĺženia spoločnosti a hroziaci úpadok vie obchodná spoločnosť zistiť okrem účtovníctva aj z účtovnej závierky. Účtovná závierka je podľa § 17 zákona o účtovníctve štruktúrovaná prezentácia skutočností, ktoré sú predmetom účtovníctva, poskytovaná osobám, ktoré tieto informácie využívajú - používatelia. Cieľom účtovnej závierky je poskytovanie informácií o finančnej situácii, výkonnosti a zmenách vo finančnej situácii účtovnej jednotky (Parajka, 2015). Účtovná závierka tiež informuje o tom, ako manažment hospodáril so zverenými zdrojmi (Šlosárová, Blahušiaková, 2017). Účtovná závierka poskytuje prehľad o výške vlastného imania a záväzkov, čím sa dá zistiť ich vzájomný pomer a posúdiť, či obchodnej spoločnosti hrozí úpadok. Tento pomer je možné zistiť z účtovnej závierky, ktorú musia obchodné spoločnosti zverejňovať v registri účtovných závierok.

Účtovnú závierku zostavujú obchodné spoločnosti v závislosti od zatriedenia do konkrétnej veľkostnej skupiny účtovných jednotiek, ktoré sú zadefinované v zákone o účtovníctve od 1. januára 2015. Jedná sa o:

- mikro účtovnú jednotku,
- malú účtovnú jednotku,
- veľkú účtovnú jednotku.

Cieľom zavedenia veľkostných skupín bola snaha o zjednodušenie pravidiel účtovania a zostavovania účtovnej závierky (najmä z hľadiska administratívnej a finančnej náročnosti) pre malé a stredné podniky, ktoré zohrávajú ústrednú úlohu v hospodárstve Európskej únie (Blahušiaková, 2021).

Ministerstvo financií Slovenskej republiky upravuje pre jednotlivé veľkostné skupiny účtovných jednotiek vzory účtovných závierok. Samostatne je upravený vzor účtovnej závierky pre mikro účtovné jednotky a takisto aj pre malé a veľké účtovné jednotky, ktoré majú rovnaký vzor účtovnej závierky. V závislosti od tejto skutočnosti budeme skúmať inštitút spoločnosti v kríze podľa vzorov účtovných závierok na mikro účtovné jednotky a malé a veľké účtovné jednotky.

3.2 Jednoduchá spoločnosť na akcie vo vzťahu inštitútu spoločnosti v kríze

Na základe dostupných informácií zverejnených v registri účtovných závierok za účtovné obdobia 2018, 2019 a 2020 môžeme zistiť, koľko jednoduchých spoločností na akcie, ktoré musia sledovať, či sa nachádzajú v kríze, sa v kríze pred pandémiou ako aj počas pandémie COVID-19 nachádzali.

V tabuľke č. 1 je uvedený sumárny počet jednoduchých spoločností na akcie zostavujúcich účtovnú závierku, ktoré majú povinnosť posudzovať, či sa nachádzajú v kríze, alebo nie. V tabuľke sú uvedené spoločnosti, ktoré sa v danom období nenachádzali v likvidácii, resp. v konkurze, nakoľko pri týchto spoločnostiach sa neposudzuje, či sa v kríze nachádzajú, alebo nie. Zároveň sú obchodné spoločnosti rozdelené podľa typu účtovnej závierky, ktoré zostavujú a to na mikro účtovné jednotky a malé a veľké účtovné jednotky.

Tabuľka 1 Počet jednoduchých spoločností na akcie, ktoré mali zverejniť účtovnú závierku v registri účtovných závierok za rok 2018, 2019 a 2020

Jednoduchá spoločnosť na akciu	Mikro účtovná jednotka	Malá a veľká účtovná jednotka	Spolu
Počet jednoduchých spoločností na akciu – rok 2018	88	20	108
Počet jednoduchých spoločností na akciu – rok 2019	125	27	152
Počet jednoduchých spoločností na akciu – rok 2020	192	34	226

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zverejnených v registri účtovných závierok.

Ako je v tabuľke č. 1 uvedené, počet jednoduchých spoločností na akcie rastie každým rokom. Na základe dostupných informácií do 30. septembra 2021 bolo evidovaných v obchodnom registri až 325 obchodných spoločností typu jednoduchá spoločnosť na akcie. Z uvedeného môžeme konštatovať, že fyzické a právnické osoby uskutočňujúce podnikateľskú činnosť na území Slovenskej republiky majú záujem realizovať podnikateľskú činnosť aj napriek pandémie Covid-19 a zakladajú nové spoločnosti aj za účelom realizácie nových projektov vo forme startupov.

Na základe voľne dostupných informácií, prostredníctvom ktorých sa posudzuje, či sa spoločnosť nachádza v kríze, t. j. či je v úpadku alebo jej hrozí úpadok, môžeme posudzovať hroziaci úpadok spoločnosti a to na základe pomeru vlastného imania a záväzkov a úpadok spoločnosti z hľadiska predĺženia spoločnosti. Účtovné jednotky by mali vyplňať a poskytovať údaje o skutočnostiach daného účtovného obdobia v účtovných závierkach s prihliadnutím na požiadavky podnikateľskej etiky, ktorá posudzuje ekonomické aktivity podniku na základe morálnych hodnôt, kde primárnym cieľom nie je maximalizácia zisku, ale zameranie sa na dlhodobý rozvoj a prosperitu (Mateášová, Meluchová, 2015). Avšak na základe posúdenia získaných informácií zo zverejnených účtovných závierok jednoduchých spoločností na akcie môžeme konštatovať, že v získaných údajoch sú odchýlky, ktoré vznikajú na základe zle vyplnených formulárov resp. na základe nezverejnenia účtovnej závierky v registri účtovných závierok. Tieto odchýlky sú vo výške približne 5 % získaných informácií. Pri abstrahovaní týchto odchýlok uvádzame počet jednoduchých spoločností na akcie v kríze v tabuľke č. 2 za roky 2018, 2019 a 2020 z pohľadu hroziaceho úpadku spoločnosti ako aj z pohľadu úpadku spoločnosti v dôsledku predĺženia. Vychádzali sme z pomeru vlastného imania a záväzkov, ktorý je menší ako zákonom stanovený pomer 8 ku 100. V tabuľke č. 2 sa nachádzajú aj spoločnosti, ktoré majú tento pomer záporný, nakoľko je tento pomer nižší ako zákonom stanovený a teda sú v tomto pomere zahrnuté aj spoločnosti v predĺžení a teda so záporným vlastným imaním. Zároveň musíme uviesť, že údaje za rok 2020 ešte nie sú úplné, nakoľko nie všetky jednoduché spoločnosti na akcie zverejnili údaje v registri účtovných závierok. Zo skúmaných spoločností približne 15 % ešte nezverejnili svoju účtovnú závierku a vzhľadom k tomu sú údaje skreslené.

Tabuľka 2 Počet jednoduchých spoločností na akcie, ktoré sa nachádzajú v kríze za roky 2018, 2019 a 2020 z pohľadu hroziaceho úpadku

Jednoduchá spoločnosť na akciu	Mikro účtovná jednotka		Malá a veľká účtovná jednotka		Spolu	
	Hroziaci úpadok	Záporné vlastné imanie	Hroziaci úpadok	Záporné vlastné imanie	Hroziaci úpadok	Záporné vlastné imanie
Rok 2018	39 (44,32 %)	20 (22,73 %)	6 (30 %)	5 (25 %)	45 (41,67 %)	25 (23,15 %)
Rok 2019	56 (44,80 %)	39 (31,20 %)	11 (40,74 %)	5 (18,52 %)	67 (44,08 %)	44 (28,95 %)
Rok 2020	81 (42,19 %)	57 (29,69 %)	13 (38,24 %)	6 (17,65 %)	94 (31,59 %)	63 (27,88 %)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zverejnených v registri účtovných závierok.

Na základe uvedených informácií môžeme skonštatovať, že počet jednoduchých spoločností na akcie v kríze rastie a zároveň predstavuje relatívne vysoké percento spoločností, ktoré sa nachádzajú v kríze z tohto typu obchodných spoločností. Pri mikro účtovných jednotkách je to až necelých 45 % z celkového počtu účtovných jednotiek, ktoré sa nachádzajú v kríze. Z údajov roka 2020 je to 42 % spoločností, ale ako sme uviedli vyššie, ešte nie všetky spoločnosti zverejnili svoje účtovné závierky, čím sa môže po ich zverejnení tento pomer zmeniť. Pri malých a veľkých účtovných jednotkách je počet o niečo nižší, avšak tiež relatívne vysoký a to až necelých 41 % z celkového počtu jednoduchých spoločností na akcie. Aj pri malých a veľkých účtovných jednotkách nie všetky zverejnili svoje účtovné závierky a teda tento údaj nie je úplne presný.

V súvislosti s vývojom situácie v obchodných spoločnostiach typu jednoduchej spoločnosti na akcie v súvislosti s pandemiou Covid-19, ešte je skoro vyvodiť záver, či mala pandémia vplyv na fungovanie a existenciu obchodných spoločností a zároveň aj vplyv na vývoj spoločností v kríze.

Zároveň môžeme skonštatovať, že je relatívne veľký počet jednoduchých spoločností na akcie, ktoré sa nachádzajú v kríze z dôvodu predĺženia – záporného vlastného imania. Dôvod, prečo jednoduché spoločnosti na akcie vykazujú záporné vlastné imanie je z titulu nízkeho základného imania, ktoré musia tvoriť pri svojom vzniku. Obchodný zákonník stanovuje pre tento typ obchodných spoločností minimálnu výšku základného imania na 1 eur, čo môže spôsobovať následne problém pri vzniknutých záväzkoch ako aj pri vykazovanom výsledku hospodárenia, ktorý v začiatkoch práve pri startupoch môže byť záporný.

Záver / Conclusions

Od roku 2017 sa môže v Slovenskej republike uskutočňovať podnikateľská činnosť aj prostredníctvom nového typu obchodnej spoločnosti, ktorou je jednoduchá spoločnosť na akcie. Zároveň od roku 2016 sa posudzujú vybrané typy obchodných spoločností, medzi ktoré patrí aj jednoduchá spoločnosť na akcie z pohľadu inštitútu spoločnosti v kríze.

Na základe získaných údajov z registra účtovných závierok môžeme skonštatovať, že v prípade jednoduchej spoločnosti na akcie až približne 40 % spoločností tohto typu sa nachádza v kríze a to buď z dôvodu hroziaceho úpadku (pomer vlastného imania a záväzkov je nižší ako zákonom stanovený pomer) alebo z dôvodu úpadku spoločnosti z titulu jej predĺženia (záporného vlastného imania).

Dôvod prečo sa obchodné spoločnosti tohto typu v takom počte nachádzajú v kríze môže byť zákonom stanovené základné imania vo výške min. 1 eur. Práve táto základná zložka vlastného imania môže spôsobovať, že spoločnosti vykazujú príliš nízke až záporné vlastné imanie.

Nakoľko zámerom vzniku tohto typu obchodnej spoločnosti bolo umožnenie investovania do startupov, by sa malo zvážiť posudzovanie tohto typu obchodnej spoločnosti ako

spoločnosti v kríze, keďže pri tak nízkom základnom imaní sa môže každá zo spoločností dostať do krízy a to aj z dôvodu príliš vysokých záväzkov v začiatkoch podnikania resp. pri realizácii výskumných a vývojových činností môžu zo začiatku spoločnosti vykazovať vysokú stratu, ktorá je práve dôvodom záporného vlastného imania.

Príslušnosť ku grantovej úlohe / Acknowledgments

Príspevok bol spracovaný v rámci riešenia grantovej úlohy **VEGA č. 1/0121/21 Analýza vplyvu krízy súvisiacej s COVID-19 na finančné zdravie subjektov v Slovenskej republike**

Literárne zdroje a iné odkazy / References

Blahušiaková, M. (2021). *Účtovná závierka mikro účtovnej jednotky*. Vydavateľstvo Letra Edu.

Meluchová, J., & Mateášová, M. (2015). The Ethical aspect of the business in insurance in the conditions of a globalized financial market. *Financial management of firms and financial institutions: proceedings: 10th international scientific conference: 7th - 8th september 2015, Ostrava, Czech Republic*, 783-790.

Parajka, B. (2015). Are information needs of financial entities served by financial statements in the Slovak Republic. *Financial management of firms and financial institutions: proceedings: 10th international scientific conference: 7th - 8th september 2015, Ostrava, Czech Republic*, 950-957.

Register účtovných závierok. dostupné na www.registeruz.sk

Šlosárová, A., & Blahušiaková, M. (2020). *Analýza účtovnej závierky* (2. prepracované a doplnené vydanie). Wolters Kluwer SR.

Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 203/2011 Z. z. o kolektívnom investovaní v znení neskorších predpisov.

Vplyv pandémie COVID-19 na finančné rozhodovanie manažmentu

The impact of the COVID-19 Pandemic on the Financial Decision of the Company's Management

Miroslava Vašeková¹

¹ University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatics, Department of Accounting and Auditing
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, Slovakia
E-mail: miroslava.vasekova@euba.sk

Abstract: *Financial management plays a very important role in the economic management of a company, which should play an integrative role in the overall management process, while it has a dominant position in relation to other segments of management. At the level of financial management, it is necessary to make decisions that are both long-term and short-term in nature. It is during the COVID-19 pandemic that these decisions become even more important, as the standard rules verified by time and long-term experience cease to apply and the basis for decision-making during this period has changed. on the structure and volume of current assets, as well as at the level of long-term financial decision-making such as on the amount and structure of corporate capital and fixed assets, or decisions on the redistribution of achieved economic results (profits) after tax.*

Keywords: *financial decision making, profitability, tax planning, COVID-19 pandemic*

JEL codes: M11, H25, L21

1 Súčasný stav – úvod do problematiky / Introduction

Za základné činnosti finančného manažmentu považujeme finančné plánovanie, finančné rozhodovanie, organizovanie finančných procesov a finančnú analýzu a kontrolu. Medzi jednotlivými činnosťami musia existovať nadväznosti, aby sme mohli hovoriť o efektívnom a funkčnom finančnom riadení podniku. V procese plánovania ide o stanovovanie finančných cieľov, ktorých dosiahnutie je podmienené správnymi rozhodnutiami a to tak pri rozhodnutiach, ktoré patria do kategórie dlhodobých (strategických) ako aj krátkodobých (operatívnych) rozhodnutí. Proces rozhodovania vždy súvisí s určitou mierou neistoty, ale aktuálne v období COVID-19 pandémie je miera neistoty zvýšená niekoľkonásobne oproti obdobiu z pred pandémie.

2 Metodológia a zdrojové údaje / Methodology and Data

Veľmi dôležitú úlohu v ekonomickom riadení podniku zohráva finančné riadenie, ktoré by v celkovom procese riadenia malo zohrávať integrujúcu úlohu, pričom vo vzťahu k ostatným segmentom riadenia má dominantné postavenie. Na úrovni finančného riadenia je potrebné robiť rozhodnutia, ktoré majú z časového hľadiska dlhodobý ako aj krátkodobý charakter. Práve v období pandémie COVID-19 tieto rozhodnutia nadobúdajú ešte väčší význam, nakoľko štandardné pravidlá verifikované časom a dlhodobými skúsenosťami prestávajú platiť a východiská pre prijímanie rozhodnutí v tomto období sa zmenili, pričom ide tak o rozhodovanie na úrovni operatívneho finančného rozhodovania ako napr. o štruktúre a objeme obežného majetku, ako aj na úrovni strategického finančného rozhodovania ako napr. o výške a štruktúre podnikového kapitálu a dlhodobého majetku, či rozhodnutia o prerozdeľovaní dosiahnutých výsledkov hospodárenia (ziskov) po zdanení.

V príspevku sa budeme zaoberať analýzou finančných výsledkov výrobného podniku z odvetia „automotive“ za obdobie rokov 2017 až 2021 t. z. z obdobia z pred začiatku pandémie až po súčasnosť, kedy stále pandemické obdobie trvá. Dôsledky COVID-19 pandémie sa v roku 2020 výrazne odrazili na dosiahnutých výsledkoch. V danom období dochádzalo k výrazným zastaveniam transakcií, rušeniu objednávok resp. ich posúvaniu, pričom najčastejšími dôvodmi bola všeobecná nestabilita, nepredvídateľné zmeny trhovej situácie, ako aj neistota plynúca zo skutočnosti, že dopady vzniknutej situácie sa nedali odhadnúť. Firmy sa začali viac zameriavať na ochranu vlastnej likvidity a určite nie v malej

miere k útlmu prichádzalo aj dôvodu ťažšej dostupnosti úverového financovania, nakoľko finančné inštitúcie pristúpili k obmedzeniu poskytovania finančných prostriedkov či dokonca k úplnému pozastaveniu financovania určitých podnikateľských aktivít.

Dlhodobý cieľ stanovený majiteľmi ešte v období z pred COVID-19 pandémie bol zameraný na dosahovanie ziskovosti na úrovni 10 %. Dosiahnutie strategického cieľa ako najvyššej priority musí zabezpečiť manažment spoločnosti tým, že prijíma rozhodnutia, ktoré v konečnom dôsledku budú viesť k naplneniu stanoveného cieľa. K dispozícii je niekoľko nástrojov, ktoré v zmysle platnej právnej úpravy je možné použiť a ovplyvniť pomocou nich výšku vykazovaného výsledku hospodárenia, ako napr. rozhodnutia vzťahujúce sa na majetky dlhodobého charakteru, ktorých obstarávací cena nedosiahla hranicu, kedy účtovnej jednotke vzniká povinnosť zaradiť takýto majetok ako dlhodobý hmotný majetok resp. dlhodobý nehmotný majetok odpisovaný. Rozhodnutím manažmentu o odpisovaní takéhoto majetku sa obstarávací cena neuplatní v nákladoch jednorazovo, alebo bude prostredníctvom odpisov rozložená do niekoľkých nasledujúcich účtovných období, čím sa výsledok bežného účtovného obdobia pozitívne ovplyvní. Ďalšou z možností je stanovenie doby odpisovania, keďže štandardne sa doba odpisovania stanovuje na kratšie obdobie, ako je reálna doba používania majetku, čo spôsobuje, že majetok sa prostredníctvom odpisov prenesie do nákladov skôr ako sa skončí jeho ekonomická životnosť a následne sa používa aj keď je vykazovaný v nulovej účtovnej zostatkovej cene. V prípade, ak by sa doba odpisovania priblížila reálnej dobe používania majetku v podniku, čo je v podstate požiadavka kladená legislatívou na tvorbu odpisových plánov účtovných odpisov, tak by sa táto skutočnosť premietla v zvýšení hodnoty vykázaného výsledku hospodárenia. Pozitívny vplyv na zvýšenie výsledku hospodárenia má aj rozhodnutie o účtovaní zásob ako sú napríklad súčiastky či náhradné diely, ktoré patria do kategórie materiálov, pri ktorom je možné stanoviť vnútorným predpisom spôsob zaúčtovania priamo do spotreby hneď v momente obstarania alebo tento druh materiálu účtovať súvahovým spôsobom t. j. prijať ho na sklad, čím sa nákup tohto materiálu stáva výsledkovo neutrálny až do momentu jeho reálneho použitia t. j. spotreby. Uvedené možnosti a ešte veľa ďalších umožňujú manažmentu prostredníctvom svojich rozhodnutí ovplyvniť výšku dosiahnutého výsledku hospodárenia.

3 Výsledky a diskusia / Results and Discussion

V Tabuľke 1, v Tabuľke 2 a v Grafe 1 uvádzame prehľad dosiahnutých výsledkov hospodárenia za obdobie 2017 až 2021 (september), z ktorých je zrejмый vývoj ziskovosti spoločnosti v období pred začiatkom pandémie a zvrät, ktorý nastal v roku 2020, kedy sa dôsledky pandémie prejavili na finančných výsledkoch spoločnosti.

Tabuľka 1 Čistý zisk / strata – kumulatívne (EUR)

	JAN	FEB	MAR	APR	MAY	JUNE	JULY	AUG	SEP	OCT	NOV	DEC
2017	57 525	176 701	302 742	379 940	493 317	563 471	696 625	739 150	744 161	892 900	1 015 809	909 692
2018	111 041	177 507	286 189	396 045	503 462	546 447	722 167	701 960	820 667	848 331	950 489	826 068
2019	198 870	396 780	541 756	632 690	729 244	850 819	1 077 365	1 045 805	1 250 172	1 460 900	1 604 382	1 393 438
2020	121 759	254 804	394 866	413 405	321 645	314 379	521 389	487 044	682 992	867 339	1 100 763	839 953
2021	124 948	208 908	377 728	439 015	577 281	687 112	808 954	743 237	796 951			

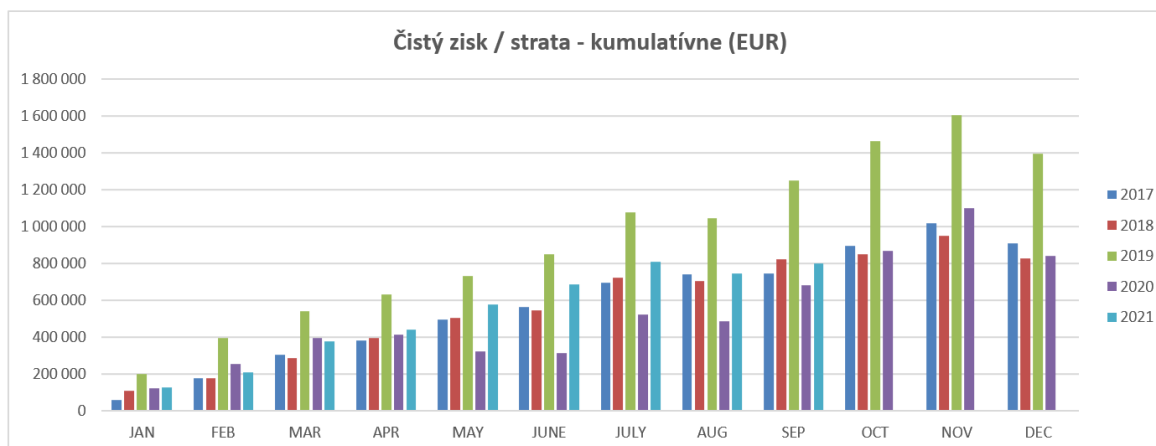
Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 2 Čistý zisk / strata – kumulatívne (%)

	JAN	FEB	MAR	APR	MAY	JUNE	JULY	AUG	SEP	OCT	NOV	DEC
2017	7,84	11,55	12,25	11,90	12,45	11,95	12,31	11,85	10,72	11,47	11,72	9,83
2018	13,16	10,69	11,54	12,00	11,97	10,82	11,67	10,53	10,86	9,82	9,86	8,02
2019	16,66	17,33	16,35	14,73	13,53	13,25	13,85	12,47	13,07	13,53	13,47	11,01
2020	11,24	11,87	12,56	11,30	8,00	6,71	8,66	7,38	8,83	9,70	10,74	7,59
2021	11,45	9,35	10,71	9,84	10,26	10,29	10,22	8,75	8,54			

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 1 Čistý zisk / strata – kumulatívne (EUR)

Zdroj: vlastné spracovanie

Z uvedených údajov je zrejmé, že vývoj do vypuknutia pandémie mal vysoko pozitívny trend a spoločnosť zaznamenávala medziročne nárast ziskovosti. V roku 2019 bol cieľ dosiahnuť ziskovosť aspoň na úrovni 10 % prekročený o 1,1 % a v prípade nevypuknutia pandémie na základe predchádzajúcich trendov je možné predpokladať, že v nasledujúcich rokoch by sa plnenie cieľa dosiahnuť ziskovosť na úrovni 10 % prekračovalo ešte o vyššie percento.

Vývoj počas roka 2020 jasne odráža priebeh pandémie, keďže za prvé štyri mesiace ešte rastúci trend z predchádzajúceho roka pokračoval a prepád nastal na prelome mesiacov apríl – máj, čo plne korešponduje so začiatkom pandémie a celková ziskovosť za rok 2020 sa prepadla na úroveň 7,59 %. Rastúci trend však bolo možné opätovne zaznamenať už koncom roka 2020 (pozn. rapídne zníženie v mesiaci december je spôsobené záúčtovaním nákladov týkajúcich sa celého účtovného obdobia 2020 ako napr. odmeny zamestnancov, priznanie bonusov predajcom za dosiahnuté celoročné objemy predaja a pod.). Pozitívny trend vývoja ziskovosti pokračoval aj začiatkom roka 2021, kedy sa pandemická situácia stabilizovala a rozhodnutia manažmentu smerovali k splneniu strategického cieľa majiteľov spoločnosti. Išlo o rozhodnutia zamerané na maximalizáciu úspor v oblasti nákladov, či už nastavením odpisovej politiky, nastavením pravidiel pre zásoby a ich neúčtovanie priamo do nákladov, ale aj zavedenie opatrení na zníženie nákladov ich detailným sledovaním a identifikáciou vo väzbe na jednotlivé výrobky a výrobné stroje, aby sa zistili prípadné rezervy resp. možnosti úspor. Eliminácia niektorých nákladov, ako napr. prechod na lacnejšie varianty likvidácie odpadov, môžu ale negatívne vplyvať na životné prostredie (Antalová, 2016). Ostatné mesiace však znovu vykazujú zhoršenie čo sa týka COVID-19 situácie, čo sa hneď premietlo aj do finančných výsledkov.

Aktuálny vývoj tržieb, ktorý má klesajúci trend sa v nemalej miere podpísal pod zásadnú zmenu vo finančnom riadení. S cieľom reálnych úspor aj na dani z príjmov, ktorá predstavuje spojenú nádobu s výškou dosiahnutého výsledku hospodárenia, keďže výška základu dane sa odvíja od výšky dosiahnutého výsledku hospodárenia pred zdanením a tým zároveň aj riadenie peňažných tokov, keďže úhrada dane z príjmov predstavuje reálny odliv peňažných prostriedkov spoločnosti a to nie len z titulu úhrady splatnej dane z príjmov, ale aj následným plnením si povinnosti uhrádzať preddavky na daň z príjmov počas nasledujúceho účtovného obdobia. Preto vedenie zmenilo stratégiu a prehodnotilo predchádzajúce rozhodnutia vo väzbe na minimalizáciu uplatnenia nákladov a tým maximalizáciu zisku. Na základe kalkulácií, ktoré vychádzajú z prehodnotenia pôvodných rozhodnutí v oblasti odpisovej politiky a nastavenia pravidiel presne na opačnej báze, t. z. uplatniť možnosť rozhodnúť sa, že každý majetok dlhodobého charakteru, ktorý nespĺňa oceňovací limit pre povinnosť odpisovania, sa odpisovať nebude a uplatní sa postup v zmysle platnej právnej úpravy a bude sa účtovať na ťarchu nákladov ako spotreba materiálu. Výsledok simulácie uvádzame v Tabuľke 3, z ktorej vyplýva, že len zmenou

tohto pravidla v rámci rozhodovania finančného manažmentu sa uplatní v nákladoch bežného účtovného obdobia o 16 884,14 eur viac.

Tabuľka 3 Dopad zmeny rozhodnutia v oblasti odpisovej politiky

MAJETOK: DHM vs. DrM

Číslo	Dátum	Názov	Obstarávací cena	Odpisy		
				Oprávky	Ročný odpis	Zostatok
DHM2104	01.02.2021	STOC: Stôl s oceľovou podnožou (MTG Tech. odd.)	225,50	0,00	34,43	191,07
DHM2105	02.02.2021	ZAL01: Žalúzie - majstri office	323,38	0,00	74,14	249,24
DHM2126	01.07.2021	DEL01: PC DELL Optiplex 3070 (MTG technické)	350,00	0,00	43,74	306,26
DHM2127	01.07.2021	DEL02: PC DELL Optiplex 3070 (Výroba 2)	350,00	0,00	43,74	306,26
DHM2128	01.07.2021	SCAN1: Skener zamestnaneckých kódov na LDC01	370,00	0,00	46,26	323,74
DHM2129	01.07.2021	SCAN2: Skener zamestnaneckých kódov na RT02	370,00	0,00	46,26	323,74
DHM2101	01.02.2021	KS: Kľúčový systém nová hala	440,83	0,00	100,98	339,85
DHM2134	01.09.2021	ZKS01: Zostava kancel. stolov (Finančný manažér)	565,00	0,00	31,40	533,60
DHM2113	01.04.2021	VRT: Sada baterkových vrtáčiek MILWAUKEE	600,00	0,00	112,50	487,50
DHM2112	02.02.2021	BAT: Súprava batérií (čistiaci stroj)	603,20	0,00	138,27	464,93
DHM2102	01.02.2021	SATSK: Šatníkové skrine - výroba	609,04	0,00	93,06	515,98
DHM2114	01.09.2021	HL01: Hlava na LDC01 - nerezová platňa	765,83	0,00	63,84	701,99
DHM2132	01.08.2021	HDD01: HDD od NETAPP SERVERA 03	795,00	0,00	82,80	712,20
DHM2133	01.08.2021	HDD02: HDD od NETAPP SERVERA 04	795,00	0,00	82,80	712,20
DHM2107	01.02.2021	LAP01: Laptop (back up Dualisti)	835,00	0,00	191,40	643,60
DHM2109	28.02.2021	LAP02: Laptop customer service department	835,00	0,00	191,40	643,60
DHM2116	01.04.2021	LAP03: Laptop DELL Latitude 5510 (back up-2)	835,00	0,00	156,60	678,40
DHM2103	01.02.2021	NAB01: Nábytok - majstri office	899,50	0,00	137,39	762,11
DHM2115	01.04.2021	OHR01: Odvíjacia hriadeľ s brzdou na AW01	975,00	0,00	182,79	792,21
DHM2118	01.05.2021	SUS: Sústruh (Polytechnická škola)	985,60	0,00	109,52	876,08
DHM2131	01.08.2021	PC03: PC zostava NTB+2x LCD (MAMR)	1 225,00	0,00	127,60	1 097,40
DHM2110	26.02.2021	ADP: Adaptér 3 na LDC01	1 235,27	0,00	283,14	952,13
DHM2125	01.07.2021	KAM01: Kamera na snímání polohy dielov	1 299,00	0,00	162,36	1 136,64
DHM2106	01.02.2021	PC01: PC zostava NTB+2 monitory (PESI)	1 328,00	0,00	304,37	1 023,63
DHM2108	28.02.2021	PC02: PC zostava NTB+2 monitory (ZUMA)	1 328,00	0,00	304,37	1 023,63
DHM2111	26.02.2021	PLOZ: Priklopné ložisko LM03	1 409,00	0,00	322,85	1 086,15
Celkom			20 352,15	0,00	3 468,01	16 884,14
Rozdiel:				16 884,14		

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 4 Dopad zmeny rozhodnutia v oblasti odpisovej politiky – doba odpisovania

OC 1 - odpisovanie 12 rokov				
Názov	Číslo majetku	OC	Dátum zaradenia	Náklad 2021
Machine 1	2007	30 772,35 €	1.10.2021	641,10 €
Machine 2	2009	34 447,97 €	1.10.2021	717,66 €
Machine 3	2121	412 763,84 €	1.10.2021	8 599,26 €
CELKOM				9 958,02 €

OC 2 - odpisovanie 6 rokov				
Názov	Číslo majetku	OC	Dátum zaradenia	Náklad 2021
Machine 1	2007	23 168,82 €	1.4.2021	1 448,10 €
Machine 2	2009	21 604,82 €	1.2.2021	3 300,77 €
Machine 3	2121	407 831,25 €	1.5.2021	45 314,56 €
CELKOM				50 063,43 €

Zdroj: vlastné spracovanie

Dôslednou analýzou boli identifikované ešte ďalšie možnosti, keď zmenou rozhodnutia finančného manažmentu pri dodržaní platnej právnej úpravy, t. j. výber inej alternatívy rozhodnutia, budú uplatnené náklady v bežnom účtovnom období v maximálnej možnej výške. Výslednú kalkuláciu s vyčíslením dopadu na základ dane a daň roku 2021 a tým aj na výšku preddavkov na daň z príjmov platených počas roka 2022 uvádzame v Tabuľke 5.

Tabuľka 5 Dopad zmien rozhodnutí finančného manažmentu na daňové zaťaženie

Položky uplatniteľné ako priame náklady s vplyvom na základ dane a daň 2021	Priame náklady: Machine 1	7 603,53 €
	Priame náklady: Machine 2	16 167,97 €
	Priame náklady: Machine 3	4 932,59 €
	Materiál - možná priama spotreba zaúčtovaná v 2021	11 238,93 €
	Zmena zaradenia: DHM vs. DrM	16 884,16 €
	TZ prenajatého majetku vs. Služby	32 879,04 €
	Zníženia základu dane 2021	129 811,63 €
	Zníženie (úspora) na dani 2021	27 260,44 €
Cash Flow úspora v 2022	Preddavky na daň z príjmov	27 260,44 €

Zdroj: vlastné spracovanie

Ako vyplýva z uvedenej simulácie, výška nákladov, ktoré v dôsledku zmeny prístupu finančného manažmentu k uplatňovaniu nákladov predstavuje nie zanedbateľný vplyv na základ dane z príjmov, čo sa samozrejme prejaví vo výške daňovej povinnosti za príslušné zdaňovacie obdobie. Ešte je dôležité pripomenúť, že v konečnom dôsledku zníženie daňovej povinnosti v určitej výške bude predstavovať nie len zníženie daňového zaťaženia, ale zároveň aj pozitívny cash flow, nakoľko počas bežného účtovného obdobia boli platené preddavky na daň z príjmov a tým dôjde k reálnemu príjmu peňažných prostriedkov na účet z titulu vrátenia preplatku na dani. Druhým a určite nie zanedbateľným aspektom zmeny prístupu vo finančnom riadení bude pokles sumy preddavkov na daň z príjmov, ktoré bude spoločnosť povinná platiť počas nasledujúceho účtovného obdobia, čo určite prispeje k zníženiu rizika platobnej neschopnosti, keďže finančné prostriedky, ktoré by sa inak museli použiť na úhradu preddavkov zostanú ako disponibilné zdroje, o ktorých použití bude môcť rozhodovať vedenie spoločnosti.

Záver / Conclusions

Finančnými aspektmi, ktoré sú primárne zamerané na riadenie finančných procesov v podniku sa zaoberá finančný manažment. V podstate všetky procesy, ktoré sa realizujú v rámci podnikov sú vo väčšej alebo menšej miere spojené s financovaním resp. generovaním nákladov a dosahovaním výnosov. Takto dosiahnuté finančné výsledky jednotlivých podnikových súčastí integruje práve finančný manažment. Pandémia COVID-19 rozhodne zhoršila podnikateľské prostredie v určitých segmentoch podnikania ako cestovný ruch vrátane ubytovacích a stravovacích služieb (Blahušiaková, 2021), ako aj v priemyselných odvetviach automobilový priemysel nevynímajúc, čo sekundárne zasiahlo mnohé ďalšie podniky, ktoré síce priamo nezaraďujeme k výrobcam automobilov, ale sú v pozícii ich dodávateľov komponentov či služieb a spolu vytvárajú tzv. „automotive“ sektor. Mnohým z nich sa však podarilo práve kvôli prehlbujúcej sa kríze v tomto sektore zmobilizovať a využiť svoj potenciál tým, že sa preorientovali na iný segment, a využili tak príležitosti, ktoré paradoxne priniesla pandémia.

Viacero podnikov využilo krízu na transformáciu svojich podnikateľských aktivít, vypracovanie nových projektov, zavedenie nových foriem a spôsobov výkonu práce (Meluchová a Mateášová, 2020), pandémia pozitívne ovplyvnila digitalizáciu

podnikateľských aktivít, ale aj veľa ďalších oblastí spoločenského života a s veľkou pravdepodobnosťou nepôjde len o zmeny na obdobie trvania pandémie, ale úsilie, čas a prostriedky vynaložené na ich vytvorenie a uvedenie do praxe budú chcieť firmy využívať aj v post-pandemickom období.

Príslušnosť ku grantovej úlohe / Acknowledgments

Príspevok bol spracovaný v rámci riešenia grantovej úlohy **VEGA č. 1/0121/21 Analýza vplyvu krízy súvisiacej s COVID-19 na finančné zdravie subjektov v Slovenskej republike**

Literárne zdroje a iné odkazy / References

Antalová, R. (2016). Cost allocation for environmental protection for products. - Registrovaný: Web of Science. In Účetnictví a auditing v procesu světové harmonizace. Mezinárodní vědecká konference. Účetnictví a auditing v procesu světové harmonizace : sborník z [16.] mezinárodní vědecké konference : Vranov nad Dyjí, Česko, 13. - 15. září 2016. - Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica, 2016. ISBN 978-80-245-2157-2, s. 9-15.

Blahušiaková, M. (2021). Impact of COVID-19 Crises on Accounting Entities Providing Accommodation Services in Slovakia. Financial Management of Firms and Financial Institutions : Proceedings : 13th International Scientific Conference : 6th - 7th September 2021, Ostrava, Czech Republic. 7-16.

Meluchová, J., & Mateášová, M. (2020). Changes in Labor Law and Their Impact on Business Environment in the Slovak Republic. *Účetnictví a auditing v procesu světové harmonizace: sborník z mezinárodní vědecké konference, Slapy, 8.-10. září 2020*, 121-126.

VYDAVATEĽSTVO:

978-80-89962-87-7

**Fakulta hospodárskej informatiky
Ekonomická univerzita v Bratislave**
Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava